การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ว่าที่ร้อยตรีภัครชานนท์ สายแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2560

Knowledge Management of Agricultural Learning Center for Rice in Nakhon Phanom Province

Mr. Phakkharachanon Saikaew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ชื่อและนามสกุล ว่าที่ร้อยตรีภัครชานนท์ สายแก้ว

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณี ต่างวิวัฒน์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม)

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยธะคง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ภัครชานนท์ สายแก้ว

สิงหาคม 2561

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าว ในจังหวัดนครพนม

ผู้วิจัย ว่าที่ร้อยตรีภัครชานนท์ สายแก้ว **รหัสนักศึกษา** 2599001183

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

(2) รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม **ปีการศึกษา** 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (2) การดำเนินงานของศูนย์ฯ (3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์ฯ (4) กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์ฯ (5) ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์ฯ และ (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการในการจัดการความรู้ของศูนย์ฯ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม จำนวน 173 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย พบว่า (1) คณะกรรมการศูนย์ร้อยละ 66.9 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.84 ปี ร้อยละ 40.5 มีการศึกษาระดับตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.32 คน ประสบการณ์ทำนาเฉลี่ย 18.84 ปี การรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนามากที่สุดจากสื่อกิจกรรม รองลงมาคือสื่อเทคโนโลยี (2) การดำเนินการมากที่สุดในด้านคณะกรรมการ รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างองค์กร (3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุด ในด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ รองลงมาคือ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (4) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการปฏิบัติในกระบวนการจัดความรู้มากที่สุด คือด้านการแสวงหาความรู้ รองลงมา คือด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (5) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ มากที่สุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานรองลงมาคือ ด้านผู้นำ (6) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาในการจัดการความรู้มากที่สุดคือด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ รองลงมา คือด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ สำหรับข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ ควรมีการฝึกปฏิบัติบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และส่งเสริมให้คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการจัดการความรู้ให้เป็นระบบข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน มีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดทำชุดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบประจำศูนย์เรียนรู้

คำสำคัญ การจัดการความรู้ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดนครพนม

Thesis Title: Knowledge Management of Agricultural Learning Center for Rice in Nakon Phanom Province
Researcher: Mr. Phakkharachanon Saikaew; **ID:** 2599001183
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);
Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;
(2) Dr. Sineenuch Krutmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2017

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic situations of the committee of the learning center for increasing agricultural productivity efficiency, (2) the center operations, (3) committees' knowledge of knowledge management, (4) knowledge management process by the center, (5) the committees' opinions towards the success of knowledge management by the center, and (6) problems and recommendations of the committees in knowledge management by the center.

The population of this research consisted of 173 committees of the learning center for increasing agricultural productivity efficiency for rice in Nakhon Phanom Province, 121 samples were determined by using Taro Yamane's formula with the error level of 0.05. Data were collected by using interviewed questionnaire, and analyzed to calculate frequency distribution, percentage, mean, minimum value, maximum value, standard deviation, and ranking.

The research results were showed that (1) the number of 66.9% of the committees were male with the average age of 49.84 years, 40.5% of them graduated upper secondary education or vocational education certificate. They had an average worker was 2.32 persons, and an average rice farming experience of 18.84 years. The knowledge recognition aspect for rice production was perceived at the highest level through activity media, second to that was technological media. (2) The aspect that was most adopted into real practice was the committee aspect, followed by the organizational structure aspect. (3) The most knowledgeable aspect in knowledge management was on the knowledge exchange and second to that was the systematic knowledge management. (4) The committees of the center performed according to knowledge management process at the highest level on knowledge seeking, followed by knowledge exchange. (5) The committees expressed their opinions on the factors that affect the success of infrastructure at the highest level, and second to that was on leadership. (6) The most problematic issues faced by the committees of the center regarding knowledge management were about the system, and the knowledge processing and filtering, respectively. Regarding the recommendations to the officers, they suggested that there should be more training on the job for staff working in the organization so that they would have knowledge in knowledge management. In addition, there should be the extension for the committees of the learning center to manage the knowledge systematically. The recommendations for the organization would be to better and clearer determine guidelines in knowledge management through the extension and funding supporting in creating role model farmer knowledge of the learning center.

Keyword: Knowledge management, Learning center for increasing agricultural productivity efficiency, Nakhon Phanom Province

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญตาราง..... ฌ

สารบัญภาพ ..... ญ

บทที่ 1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

กรอบแนวคิดการวิจัย 4

ขอบเขตการวิจัย..... 5

นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 7

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... 8

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้..... 8

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร..... 31

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม… 39

บริบทจังหวัดนครพนม 50

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 54

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 67

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 67

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 68

การเก็บรวบรวมข้อมูล 70

การวิเคราะห์ข้อมูล 71

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ.....	74
	ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม.....	87
	ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ฯ.....	90
	ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้.....	91
	ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้.....	98
	ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้.....	103
บทที่ 5	สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	111
	สรุปการวิจัย	111
	อภิปรายผล	114
	ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม		125
ภาคผนวก.....		130
	แบบสัมภาษณ์.....	131
ประวัติผู้วิจัย.....		146

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	สรุปศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม	49
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์.....	75
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลแรงงานและลักษณะการถือครองที่ดินของคณะกรรมการศูนย์ฯ.....	76
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลการผลิตข้าวของคณะกรรมการศูนย์ฯ.....	78
ตารางที่ 4.4	ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการ.....	79
ตารางที่ 4.5	ข้อมูลทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์ฯ.....	83
ตารางที่ 4.6	ข้อมูลการรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนา.....	84
ตารางที่ 4.7	สรุปข้อมูลการรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนา.....	86
ตารางที่ 4.8	การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม	88
ตารางที่ 4.9	ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม…….....	91
ตารางที่ 4.10	ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม.....	94
ตารางที่ 4.11	กระบวนการจัดการความรู้.....	95
ตารางที่ 4.12	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้.....	98
ตารางที่ 4.13	สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้.....	102
ตารางที่ 4.14	ระดับของปัญหาการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์.....	103
ตารางที่ 4.15	สรุปปัญหาที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้.....	108
ตารางที่ 4.16	ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้……	109

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 4
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ ตัวแบบปลาทู (Tuna Model)..... 14
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดสามเหลี่ยมการจัดการความรู้..... 16
ภาพที่ 2.3 แผนที่จังหวัดนครพนม 51

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากนโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับปัญหาโรค แมลงและพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยและมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สินและไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น ในระดับชุมชนอำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์ การคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ใช้หลักการ Zoning ซึ่งมีการจำแนกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม ร่วมกับความต้องการของเกษตรกร จึงมีประเด็นการเรียนรู้ทั้งจากการพัฒนาและการเปลี่ยนกิจกรรมตามหลักของ Zoning เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ของเกษตรกรและประชาชนที่สนใจในด้านการเกษตรจากสถานที่จริง เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่เกิดจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต ตลอดจนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตผลิตสินค้าที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการ

ด้านการเกษตรต่าง ๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรและเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559น. 2)

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการพัฒนา ศพก. ภายใต้หลักคิด “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” ดังนั้น ศพก. จึงเป็นศูนย์ของเกษตรกรและชุมชนในระดับอำเภอ มีการดำเนินงานที่สำคัญคือ 1) การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. ให้พร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การให้บริการต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรและชุมชน และ 3) การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกรตามแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยมี ศพก. เป็นหลักในการดำเนินงานและมีศูนย์เรียนรู้หรือจุดเรียนรู้อื่นๆ ที่เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะทาง เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ฯลฯ เป็นเครือข่ายในการเสริมหนุนกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์และครอบคลุมหลากหลายสาขาทางการเกษตร และตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งภาคราชการจะต้องเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ ศพก. สามารถปฏิบัติงานได้และมีความเข้มแข็ง รวมถึงการประสานเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามแนวทางประชารัฐปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจำนวน 882 ศูนย์เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวจำนวน 463 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 52.49 และด้านสินค้าเกษตรอื่นๆอีก จำนวน 419 ศูนย์ กระจายอยู่ในทุกอำเภอทั่วประเทศ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในทุกกลุ่มอาชีพเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการค้นหาความรู้การพิจารณาคัดเลือกและการเข้าถึงแหล่งความรู้เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายทั้งนี้สืบเนื่องมาจากถ้าศูนย์เรียนรู้จัดการความรู้เป็นก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดความรวดเร็วตรงเป้าหมายและมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้นได้

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม (2560, น. 5) รายงานว่า จังหวัดนครพนมมีพื้นที่การเกษตร 1,616,045 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าว 1,198,377 ไร่ ข้าวจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม นำนโยบายสู่การปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จำนวน 12 ศูนย์ มีเพียง 1 ศูนย์ ที่มีสินค้าหลักเป็นสับปะรด ใน 11 ศูนย์ โดยมีพื้นที่ดำเนินงาน ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอปลาปาก อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอศรีสงคราม อำเภอนาหว้า อำเภอบ้านแพง อำเภอนาทม อำเภอเรณูนคร อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก และอำเภอวังยาง มีสินค้าหลักเป็นข้าวศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ถือเป็นศูนย์ที่เหมาะกับสภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดนครพนม เพราะโดยส่วน

ใหญ่เกษตรกรในจังหวัดนครพนม มักจะยึดอาชีพเกษตรผู้ปลูกข้าวเป็นหลัก โดยผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก และผลิตไว้เพื่อขายข้าวเปลือกและการแปรรูป เป็นลำดับรองลงมา

ปัจจุบันการแสงหาความรู้ใหม่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสังคมโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร องค์การต่าง ๆ จึงต้องพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยในแต่ละศูนย์ก็จะมีการจัดการความรู้ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของศูนย์ เช่น เกษตรต้นแบบ ฐานเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และแปลงเรียนรู้ ซึ่งถ้าหากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวมีการจัดการความรู้ที่ดีแล้ว ก็สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรที่จะเข้าศึกษาเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงการจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชนองค์กรและเกษตรกรสามารถปรับตัวเข้ากับโลกปัจจุบันได้ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์ฯ การดำเนินงาน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ และปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯมีการส่งเสริมและการใช้ความรู้เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการผลิตให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

2.3 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

2.4 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

2.5 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

2.6 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าว ในจังหวัดนครพนม ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม มีขอบเขตดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ ผู้ศึกษา เน้นศึกษาคณะกรรมการที่ดำเนินงานภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ที่มีสินค้าหลักเป็นข้าว ในพื้นที่ 11 อำเภอ ได้แก่ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอปลาปาก อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอศรีสงคราม อำเภอนาหว้า อำเภอบ้านแพง อำเภอนาทม อำเภอเรณูนคร อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก และอำเภอวังยาง

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา ผู้ศึกษาเน้นศึกษา 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม 2. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม 3.ความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม 4. กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม 5. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ 6. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

4.3 ขอบเขตเชิงระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2561–กรกฎาคม 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในระดับชุมชนที่เป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนสร้างความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่ให้ได้เรียนรู้จากผู้ร่วมอาชีพเดียวกันที่ประสบความสำเร็จช่วยเหลือและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรและชุมชน

5.2 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม หมายถึง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพผลิตสินค้าเกษตรที่มีสินค้าหลักคือข้าวในจังหวัดนครพนม

5.3 คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อให้มาดำเนินการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

5.4 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร คณะกรรมการ การบริหารจัดการศูนย์ฯ การประสานงานและการประชาสัมพันธ์

5.5 การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการรวบรวมความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความรู้ ที่เป็นความรู้ของบุคคล ภายในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม โดยเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร แล้วนำมาจัดระบบสร้างวิธีการเข้าถึงได้โดยง่าย และจะต้องมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ พร้อมทั้งจะต้องมีกระบวนการปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัย มีบรรยากาศหรือวัฒนธรรมขององค์กรให้เกิดการแบ่งปันความรู้ สนับสนุนให้เกิดการถ่ายโอนและกระจายความรู้

5.6 การบ่งชี้ความรู้ หมายถึง การค้นหาว่า มีความรู้อะไรบ้างในองค์กรที่มีผู้เกี่ยวข้องหรือลูกค้า ต้องการทราบ แล้วพิจารณาว่าความรู้นั้นเป็นรูปแบบใด อยู่ที่ใครหรือความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมี และการจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.7 การแสวงหาความรู้ หมายถึง การกำหนดวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ การจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใช้ และการสร้างความรู้ขึ้นจากความรู้เดิมที่มีอยู่หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ เพื่อให้องค์กรมีความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มี

5.8 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ หมายถึง การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว การแบ่งชนิดหรือประเภทความรู้ โดยคำนึงถึงว่าผู้ใช้นำไปใช้อย่างไร และลักษณะการทำงานของบุคลากรเป็นแบบใด เช่น แบ่งตามความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร หัวข้อ/หัวเรื่อง หน้าที่/กระบวนการ

5.9 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ หมายถึง การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการใช้

5.10 การเข้าถึงความรู้ หมายถึง วิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ โดยมีการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้

5.11 การแบ่งปันความรู้ หมายถึง การแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ หรือจัดทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ หรือ มีการแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) ซึ่งอาจใช้วิธีผสมผสาน เพื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเลือกใช้ได้ตามความสะดวก

5.12 การเรียนรู้ หมายถึง บุคลากรเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาจสังเกตได้จากความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถแก้ปัญหาในงานได้ดีขึ้น และ/หรือเกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และนำไปสู่การทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในที่สุด

5.13 กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

5.14 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ หมายถึง สิ่งที่มีผลให้การดำเนินการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ประสบความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดผลและโครงสร้างพื้นฐาน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดแนวทางการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอื่นๆ ในการจัดการความรู้

6.2 หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้สนใจ สามารถใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการจัดการความรู้ศูนย์เรียนรู้ด้านอื่นๆได้

บทที่ 2
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม” ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา โดยได้แบ่งประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
3. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม
4. บริบทจังหวัดนครพนม
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

1.1 ความรู้

1.1.1 ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน 2546 น. 232) ให้ความหมายของ “ความรู้” ว่า สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา

ชวาล แพรัตนกุล (2552, น. 53) ความรู้เป็นการแสดงออกทางสมรรถภาพทางด้านสมอง ด้านความจำ โดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

ไพโรจน์ ชลาลักษณ์ (2551, น. 3) ให้ความหมายของคำว่า ความรู้ คือ สภาวะในตัวคนที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างการรับรู้ ความจำ ความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึก เมื่อคนได้สัมผัสหรือรับรู้หนึ่งสิ่งใดแล้ว สภาวะนี้จะไม่หายไปจากคนแต่อาจลืมไปได้บ้างบางส่วนและบางเวลา

สรุปได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา หรือรับข้อมูลข่าวสาร เรียนรู้จากประสบการณ์ การอบรม การรับถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การรับรู้ การได้ยิน การคิดและการฝึก

ปฏิบัติ จนสามารถสรุปสาระความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงกับความรู้อื่น ๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

1.1.2 ประเภทของความรู้

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547, น. 57) อธิบายว่าการจำแนกประเภทของความรู้สามารถทำได้หลายมิติ โดยยึดหลักเกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกันออกไป แต่การจำแนกประเภทของความรู้ที่ได้รับความนิยมและนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อการจัดความรู้นั้น ได้จำแนกความรู้ตามลักษณะการปรากฏของความรู้ ซึ่งจำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หรือความรู้ที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นทฤษฎี เป็นความรู้ที่บุคคลสร้างขึ้น เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ เอกสารกฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติงาน สื่อต่าง ๆ เช่น VCD DVD Internet เทป เป็นต้น และบางครั้งเรียกว่า ความรู้แบบรูปธรรม

2) ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) หรือความรู้โดยนัย เป็นความรู้ที่ไม่ได้อยู่ในตำรา แต่เป็นทักษะหรือความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของ แต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์ อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ ประสบการณ์ แนวความคิด บางครั้งจึงเรียกว่า ความรู้แบบ นามธรรม

วิจารณ์ พานิช (2546) ได้กล่าวถึงประเภทของความรู้ ว่าอย่างน้อยความรู้น่าจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ความรู้เปิดเผย (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ง่าย อาจค้นหาได้ในหนังสือ ห้องสมุด หรือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2) ความรู้แฝง (Embedded knowledge) เป็นความรู้แฝง อยู่ในกระบวนการทำงาน หรือขั้นตอนการทำงาน แฝงอยู่ในวัฒนธรรมองค์กรหรืออยู่ในแบบแผน ธรรมเนียมปฏิบัติ กฎเกณฑ์กติกา และข้อตกลงต่าง ๆ ของการททำงานร่วมกันในกลุ่มหรือองค์กร

3) ความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์สั่งสมของบุคคลเป็นความรู้ที่มีพลังสูงสุด ใช้ประโยชน์ได้มาก แต่นำมาใช้ยากที่สุด จะต้องทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนถึงจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึกแล้วนำไปสู่การใช้ประโยชน์

จากการแบ่งประเภทความรู้ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทความรู้ขึ้นอยู่กับแนวคิดที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เช่น การแบ่งประเภทความรู้ตามรูปแบบหรือการ

มองเห็น แบ่งออกเป็น ความรู้โดยนัย กับความรู้ชัดแจ้ง ถ้าแบ่งตามแหล่งที่มาของความรู้ ได้แก่ ความรู้ภายในกับความรู้ภายนอกองค์กรหรือชุมชนท้องถิ่น หากแบ่งความรู้ตามลักษณะความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ความรู้ของบุคคล ความรู้ขององค์กร และความรู้ของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.3 การแสวงหาความรู้

ปัจจุบันการแสงหาความรู้ใหม่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสังคมโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร องค์กรต่าง ๆ จึงต้องพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กรและพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

นภาภรณ์ หะวานนท์ (2550, น. 101) อธิบายว่าการแสวงหาความรู้ หมายถึง การค้นหาให้พบหรือให้ได้ความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่ต้องการ และทำให้ความรู้นั้นเข้ามาอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการที่มนุษย์ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้อวัยวะสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการรับรู้ สิ่งต่าง ๆ ภายนอกตัวมนุษย์จึงเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความรู้ ที่มนุษย์แสวงหาความรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ

1) เพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์ ด้านส่วนตัวเป็นการแสวงหาความรู้ในเรื่องบุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องการนำไปใช้ประโยชน์ และด้านสาธารณะเป็นการแสวงหาความรู้มาแล้วตนเองมิได้ใช้ประโยชน์โดยตรง แต่เผยแพร่ให้บุคคลอื่นต่อไป เพื่อให้บุคคลอื่นหรือส่วนรวมได้ใช้ประโยชน์

2) เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับตนเองเพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น และการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งอื่นนอกจากตัวเอง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, น. 84) กล่าวถึงการสร้างและแสวงหาความรู้คือ การกำหนดวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ การจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใช้ และการสร้างความรู้ขึ้นจากความรู้เดิมที่มีอยู่หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ เพื่อให้องค์กรมีความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มี

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549, น. 72) ได้สรุป เกี่ยวกับการสร้างและแสวงหาความรู้ ไว้ดังนี้ องค์กรควรแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์และมีผลต่อการดำเนินงานจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนี้

1) การแสงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายใน (Internal Collection of Knowledge) ความสามารถในการเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการได้มาซึ่งความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ภายในองค์กรเอง

2) การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายนอก (External Collection of Knowledge) องค์กรต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อการปรับปรุง การดำเนินงานและสร้างแนวคิด ใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์งาน

กนกพร ฉิมพลี (2555, น. 105-107) กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ไว้ ดังนี้ การแสวงหาความรู้นั้นมาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร การแสวงหาความรู้จากภายนอก เช่น การค้นหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่องค์กรต้องการ จากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วารสาร บทความ หรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ ที่มีการจัดเก็บรวมรวมไว้เพื่อเผยแพร่ หรือเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องจากภายนอกองค์กร การแสวงหาความรู้จากภายใน เป็นความสามารถในการเรียนรู้จากทุกส่วนภายในองค์กร ซึ่งความรู้ในลักษณะจะเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร ทั้ง ในส่วนตัวบุคคลหรือในภาพรวมขององค์กร การสร้างความรู้เกี่ยวข้องกับความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (Generative) และเกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่ง รู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลและองค์กรการสร้างความรู้ใหม่นั้นควรอยู่ภายในหน่วยงานหรือคนในองค์กรซึ่งหมายความว่าทุก ๆ คนสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้

สรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้เป็นการสืบเสาะค้นหา และรวบรวมความรู้จากที่ต่าง ๆ นำมาใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นทักษะ และความชำนาญ การแสวงหาความรู้นั้นมาจากทั้ง ภายในและภายนอกองค์กรได้จากภายนอก เช่น การค้นหาความรู้จากสื่อต่าง จากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วารสาร บทความ หรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ ที่มีการจัดเก็บรวมรวมไว้เพื่อเผยแพร่ การแสวงหาความรู้จากภายใน เป็นการสืบเสาะค้นหาและรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ภายในกลุ่มและในชุมชนท้องถิ่น เช่น ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการภายในของสมาชิกในกลุ่ม ความรู้จากประสบการณ์ความสำเร็จ จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 การจัดการความรู้

1.2.1 ความหมาย

วิจารณ์ พานิช (2549, น. 3) กล่าวว่าการจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง เป็นการรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้ เทคโนโลยี เป็นการแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้จะไม่ประสบผลสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติ มีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคม มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้ การตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำทางความรู้ในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งสำหรับช่วยแนะนำวิธีประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ การดึงดูดคนเก่งและดี การพัฒนาคน การติดตาม

ความก้าวหน้าของคน และการดึงคนมีความรู้ความสามารถไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ เป็นการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการความรู้เกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาและความสำเร็จให้แก่องค์กร การประเมิน “ต้นทุนทางปัญญา” (Intellectual capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ เป็นดัชนีบอกว่าองค์กรมีการจัดการความรู้อย่างได้ผลหรือไม่

ประเวศ วะสี (2548, น. 31) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้มีความหมายจำเพาะว่าหมายถึงการจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งหรือปรับปรุงให้ง่ายต่อการใช้และมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้งดงาม และใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมาผนวกเข้าด้วยกัน ข้อสำคัญคือก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมกันในกระบวนการก่อเกิดปัญญาร่วม (Collective Wisdom)ทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยาก ได้สำเร็จ

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, น.32) ได้สรุปการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้ โดยอาศัยช่องทางต่าง ๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและองค์กร

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549, น. 51) ได้สรุปความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการในการสร้าง ประมวล เผยแพร่ และใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการรวบรวมความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความรู้ อาจเป็นความรู้ของบุคลากรหรือกลุ่มบุคคล ภายในองค์กร รวมทั้งองค์กรท้องถิ่น โดยเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร แล้วนำมาจัดระบบสร้างวิธีการเข้าถึงได้โดยง่าย และจะต้องมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ พร้อมทั้งจะต้องมีกระบวนการปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัย มีบรรยากาศหรือวัฒนธรรมขององค์กรให้เกิดการแบ่งปันความรู้ สนับสนุนให้เกิดการถ่ายโอนและกระจายความรู้

1.2.2 ความสำคัญของการจัดการความรู้

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549, น. 74) อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่มนุษย์ทำอยู่เสมอ เพราะการจัดการความรู้ทำให้ได้ความรู้และได้ใช้ความรู้ให้เกิด

ประโยชน์ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนางานให้มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ ขณะเดียวกันก็เกิดการพัฒนาคน ซึ่งจะทำให้องค์กรมีศักยภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งการจัดการความรู้มีความสำคัญทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนี้

1) ความสำคัญในระดับบุคคล การที่บุคคลเข้าร่วมในกระบวนการจัดการความรู้จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักคุณค่าและความสามารถที่เป็นความรู้ฝังลึกอยู่ภายในตน เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ

2) ความสำคัญในระดับองค์กร เป็นการเรียนรู้เครือข่ายเชื่อมโยงกัน ให้สมาชิกในองค์กรต่างเสริมพลังกัน ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและผลงานก้าวหน้าสอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.2.3 ความสำคัญของการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตร

จินดา ขลิบทอง (2554, น. 19-21) ได้ให้ความหมาย การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการการศึกษาในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของเกษตรกร จากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตเพื่อการพัฒนานำมาซึ่งรายได้ เศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวและชุมชนให้เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

การส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรมากโดยการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกร ก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรได้ โดยสามารถสร้างรายได้ พัฒนาสภาวะเศรษฐกิจ สังคมชนบท และครอบครัวเกษตรกรให้มีสภาวะที่ดีได้ โดยที่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอยู่ที่ครอบครัวเกษตรกร และชุมชนให้มีสภาวะของการ“กินพอดีอยู่พอดีจึงจะมีความสุขในสภาวะของสิ่งแวดล้อมที่ดี” โดยกล่าวได้ว่าการส่งเสริมการเกษตรมีความสำคัญ โดยเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆดังนี้

1. การเกษตรเป็นพื้นฐานของการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรโลก
2. พัฒนาความรู้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการผลิตจากผลการพัฒนาความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาของตนเอง
3. พัฒนารายได้ และสภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกรและครอบครัว ตลอดจนชุมชนชนบท และประเทศไทย
4. พัฒนาชีวิตเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชนบท

5. พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดเหมาะสม และคุ้มค่ากับการผลิตทางการเกษตร

6. พัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศเกษตรกรรมจำเป็นต้องอาศัยการเกษตรเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ

การจัดการความรู้จะมีคุณค่าในการส่งเสริมการเกษตรเมื่อได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวเองทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด คนในชุมชนทำให้เกิดการต่อยอดความรู้โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ ไม่ต้องทำงานแบบลองผิดลองถูกมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีการจัดการจัดเก็บ รวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ที่สืบทอด พัฒนาให้ทันสมัยและเหมาะสมอยู่เสมอ

1.3 กรอบแนวคิดการจัดการความรู้

1.3.1 แบบปลาทู (Tuna Model)

ประพนธ์ ผาสุขยืด (2549, น. 22) ได้เสนอกรอบความคิดการจัดการความรู้ แบบปลาทู (Tuna Model) เป็นกรอบความคิดอย่างง่ายในการจัดการความรู้ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) โดยเปรียบการจัดการความรู้เสมือนปลาหนึ่งตัว ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ลำตัว และหางปลา ดังภาพที่ 2.1

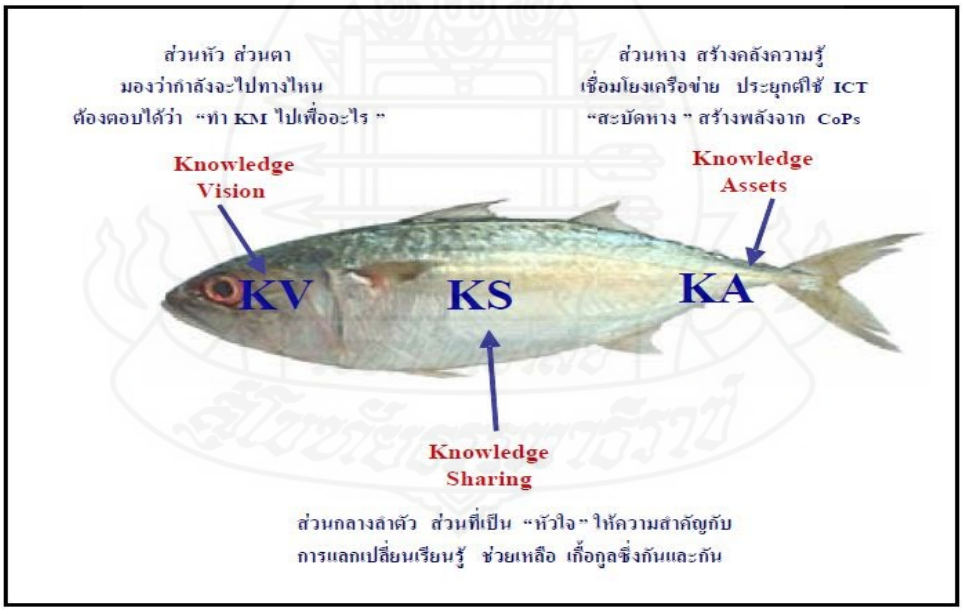

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ ตัวแบบปลาทู (Tuna Model)

จากภาพที่ 2.1 ตัวแบบปลาทู (Tuna Model) ที่เปรียบการจัดการความรู้เหมือนปลาหนึ่งตัว โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1) ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision น. KV) คือ ส่วนที่เป็นเป้าหมาย วิสัยทัศน์หรือทิศทางของการจัดการความรู้ โดยก่อนที่จะทำการจัดการความรู้จะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ว่า จะทำการจัดการความรู้เพื่ออะไร หรือจะมุ่งหน้าไปทางไหน และการกำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ จะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร ความเป็นจริงของการจัดการความรู้ไม่ใช่เป้าหมาย แต่เป็นกระบวนการหรือกลยุทธ์ที่ทำให้งานบรรลุผลตามที่ต้องการโดยใช้ความรู้เป็นฐานหรือเป็นปัจจัยให้งานสำเร็จ อาทิเช่นการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะสู่ความเป็นเลิศ การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพให้ได้รับการรองรับมาตรฐาน การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงาน โดยที่ส่วนหัวปลาจะต้องเป็นของผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ทั้งหมด หรือ “คุณกิจ” โดยมี “คุณเอื้อ” และ “คุณอำนวย” คอยช่วยเหลือ

2) ส่วนกลางลำตัว (Knowledge Sharing น. KS) คือ ส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share and Learn) จัดเป็นส่วนสำคัญที่สุด และยากที่สุดในกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งนี้เพราะจะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้คนยินยอมพร้อมใจที่จะแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันโดยไม่หวงวิชา โดยเฉพาะความรู้ที่ซ่อนเร้นหรือความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ในตัวผู้ปฏิบัติงานหรือคุณกิจ พร้อมอำนวยให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นทีม ให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ ยกระดับความรู้และเกิดนวัตกรรม

3) ส่วนที่เป็นหางปลา (Knowledge Assets น. KA) คือ องค์ความรู้ที่องค์กรได้เก็บสะสมไว้เป็นคลังความรู้หรือขุมความรู้ ซึ่งมาจาก 2 ส่วนคือ ความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้เปิดเผย (Eplicit Knowledge) คือ

- ความรู้เชิงทฤษฎีที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เอกสาร ตำรา และคู่มือปฏิบัติงาน เป็นต้น

- ความรู้ซ่อนเร้นหรือความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) คือ ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน ไม่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก เมื่อบุคคลออกจากองค์กรไปแล้ว และความรู้นั้นยังคงอยู่กับองค์กร ไม่สูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคล

การจัดการความรู้ในส่วนนี้เป็นส่วนที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการจัดเก็บ จัดหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการเข้าถึง และปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ (Update) ช่วยทำหน้าที่เป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Space) ให้คนที่อยู่ไกลกันสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share and Learn) ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

หากเปรียบการจัดการความรู้เหมือนปลาตัวหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว กลางลำตัว และหาง รูปร่างของปลาแต่ละตัวหรือการจัดการความรู้ของแต่ละองค์กรจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดเน้นขององค์กรนั้น ๆ เช่น บางองค์กรเน้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่ง

หมายถึง ส่วนกลางลำตัวปลาก็จะใหญ่กว่าส่วนอื่น ๆ ในขณะที่บางองค์กรอาจจะเน้นที่คลังความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง องค์กรนั้นจะมีส่วนหางปลาใหญ่กว่าส่วนอื่น ๆ

1.3.2 การจัดการความรู้ 3 มุมมอง

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2550, น. 87) ได้เสนอกรอบแนวคิดสามเหลี่ยมการจัดการความรู้ เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ 3 มุมมอง ซึ่งเป็นการมองการจัดการความรู้ให้ครบ 3 มิติ ดังภาพที่ 2.2

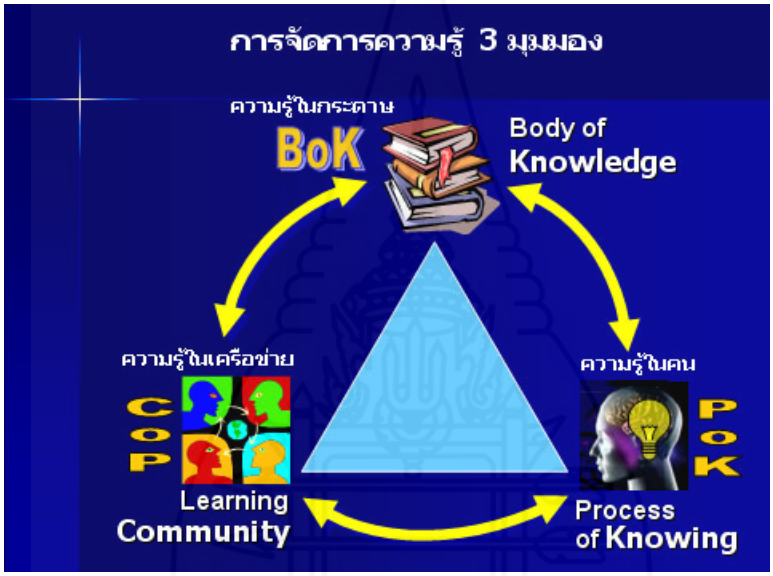

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดสามเหลี่ยมการจัดการความรู้

จากรูปที่ 2.2 กรอบแนวคิดสามเหลี่ยมการจัดการความรู้ ซึ่งมีมุมมองการจัดการความรู้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้คือ

มิติที่ 1 “องค์ความรู้” (Body of Knowledge) คนส่วนใหญ่มักจะมองเห็นการจัดการความรู้ในมิตินี้เพียงอย่างเดียว โดยองค์ความรู้ต่าง ๆ นี้ถือได้ว่าเป็นแค่ผลลัพธ์หนึ่งที่ได้จากกระบวนการจัดการความรู้เท่านั้น

มิติที่ 2 “กระบวนการที่ทำให้ได้ความรู้” (Process of Knowledge) เป็นมิติที่สำคัญในการจัดการความรู้ เพราะเป็นกระบวนการนำความรู้เข้าสู่คนและดึงเอาความรู้ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาแลกเปลี่ยนผ่านการเล่าเรื่อง โดยใช้เทคนิค กระบวนการต่าง ๆ เช่น เทคนิคการเล่าเรื่อง (Storytelling) ผ่านประสบการณ์การปฏิบัติจริง เป็นต้น

มิติที่ 3 “ชุมชนการเรียนรู้” (Learning Community) เป็นการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มเป็นเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความรู้ที่อยู่ในเครือข่ายมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน แล้วนำไปทดลองปฏิบัติเพื่อต่อยอดความรู้และกลับมาเล่าแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอีกภายในเครือข่าย เป็นวงจรที่ความรู้ได้รับการเรียนรู้และยกระดับอย่างต่อเนื่องภายในกลุ่มและเครือข่าย

1.4 กระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการในการจัดการความรู้นั้นมีผู้อธิบายไว้ว่าประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวความคิดของผู้ให้คำอธิบายดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2547, น. 4) กระบวนการในการจัดการความรู้มี 6 กิจกรรมดังนี้

1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นต่องานหรือกิจกรรมขององค์กร
2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ
3) การปรับปรุงดัดแปลงหรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งาน
4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน
5) การนำประสบการณ์จากการใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาบันทึกไว้
6) การจดบันทึกขุมความรู้แก่นความรู้สำหรับไว้ใช้งาน

กนกพร ฉิมพลี (2555, น. 105) ได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ว่ามีทั้งหมด 8 ประเด็นได้แก่

1) การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification)
2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้(Knowledge Acquisition and Capture)
3) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation)
4) การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ (Knowledge Codification)
5) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
6) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage)
7) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer)
8) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Knowledge Utilization or Application)

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547, น. 22) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ ไว้ดังนี้

1) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge creation acquisition)
3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge organization)
4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้(Knowledge codification and refinement)

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge access)

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing)

7) การเรียนรู้ (Learning)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, น.84) กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือการค้นหาว่า มีความรู้อะไรบ้างในองค์กรที่มีผู้เกี่ยวข้องหรือลูกค้า ต้องการทราบ แล้วพิจารณาว่าความรู้นั้นเป็นรูปแบบใด อยู่ที่ใครหรือความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมี และการจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) คือ การกำหนดวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ การจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใช้ และการสร้างความรู้ขึ้นจากความรู้เดิมที่มีอยู่หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ เพื่อให้องค์กรมีความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มี

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) คือ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดทำสารบัญและจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว การแบ่งชนิดหรือประเภทความรู้ โดยคำนึงถึงว่าผู้ใช้นำไปใช้อย่างไร และลักษณะการทำงานของบุคลากรเป็นแบบใด เช่น แบ่งตามความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร หัวข้อ/หัวเรื่อง หน้าที่/กระบวนการ

4) การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) คือ การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการใช้ ซึ่งทำได้หลายลักษณะ เช่น

- จัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กรทำการป้อนข้อมูล การจัดเก็บ การค้นหาและการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็ว

- การใช้ภาษาเดียวกันทั่วทั้งองค์กร โดย จัดทำคำอภิธานศัพท์ของคำจำกัดความความหมายของคำต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

- การเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีในแง่ต่าง ๆ เช่น ครบถ้วน เที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้อง และตรงตามความต้องการของผู้ใช้

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) คือ วิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ โดยมีการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้ทั้ง 2 ลักษณะคือ

- Push (การป้อนความรู้) คือ การส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้รับโดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ เช่น การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ข่าวสารต่าง ๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร

- Pull (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือ การที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งช่วยลดปัญหาการได้รับข้อมูล/ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ หรือจัดทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ หรือ มีการแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) ซึ่งอาจใช้วิธีผสมผสาน เพื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเลือกใช้ได้ตามความสะดวก

7) การเรียนรู้ (Learning) คือ บุคลากรเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาจสังเกตได้จากความสามารถในการทางานที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถแก้ปัญหาในงานได้ดีขึ้น และ/หรือเกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และนำไปสู่การทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในที่สุด

จรินทร์ อาสาทรงธรรม (2548, น. 44) กล่าวไว้ว่า นักวิชาการทางด้านการจัดการความรู้ ได้นำเสนอกระบวนการจัดการความรู้ไว้หลายแนวทาง ผู้บริหารควรมีการวางแผนการจัดการความรู้ในองค์กร ดังนี้

1) การสำรวจและวางแผนความรู้ (Knowledge Planning) เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมขององค์กรในปัจจุบัน เพื่อทราบว่ามีองค์ความรู้ในองค์กรมากน้อยเพียงใด มีการตั้งวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการไปให้ถึงเป้าหมายนั้นๆ ควรมีการจัดแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับแหล่งพัฒนาความรู้

2) การพัฒนาความรู้ (Knowledge Generation) เป็นการทำให้องค์ความรู้ภายในองค์กรสามารถเพิ่มขึ้น สามารถพัฒนาได้จากการซื้อ เช่น ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปรุ่นใหม่เข้ามาปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ เป็นต้น หรือจากการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ มาจัดการในส่วนที่องค์กรไม่จำเป็นต้องเข้าไปบริหาร

3) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เป็นกระบวนการที่เผยแพร่ไปสู่บุคคลที่ต้องการความรู้นั้นจริง ๆ ผู้บริหารควรกำหนดกลยุทธ์ก่อนว่าเป้าหมายคือใคร ปริมาณความรู้มากน้อยหรือไม่ เนื้อหามีความสำคัญหรือไม่ เพื่อทาให้การกำหนดรูปแบบในการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง ตรงตามกลุ่มเป้าหมายผู้ที่ต้องการความรู้นั้นๆ

ธีระ รุญเจริญ (2550, น. 215) กล่าวไว้ว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย กิจกรรมและกระบวนการต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

1) การขุดค้นและรวมรวมความรู้ คัดเลือกเอาไว้เฉพาะความรู้ที่จำเป็น สำหรับการใช้ประโยชน์ทั้งจากภายในองค์กร และจากภายนอกองค์กรนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมกับบริบทของสังคมและขององค์กรถ้าไม่เหมาะสมก็ดำเนินการปรับปรุง

2) การจัดหมวดหมู่ความรู้ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน

3) การจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ค้นหาได้ง่าย

4) การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้

5) การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

6) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อยกระดับความรู้

จินดา ขลิบทอง (2554, น. 21- 23) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตร เป็นการจัดการความรู้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการตัดสินใจในการดำเนินการ และเพื่อสร้างนวัตกรรม โดยมีการจัดการความรู้อยู่ 3 ประเภท คือ

1. การจัดการความรู้ด้านเนื้อหาสาระ (Content Management) โดยการจัดการความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดแจ้ง เน้นการจัดระเบียบเอกสาร หรือโครงสร้างต่างๆ

2. การจัดการความรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Narrative Management) จากแนวคิดที่ว่าคนอาจไม่สามารถเขียนทุกเรื่องออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเขียน คนอาจรู้มากกว่าพูดและพูดมากกว่าเขียน การใช้เทคนิคนี้ต้องเชื่อมต่อระหว่างวิธีการสื่อที่น่าสนใจและเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ

3. การจัดการความรู้โดยใช้กิจกรรม (Context Management) เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยเครือข่ายทางสังคม ด้วยการใช้กิจกรรมต่างๆในการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร โดยเฉพาะการส่งเสริมการเกษตรที่ต้องใช้การจัดการความรู้ทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น โดยการใช้กระบวนการจัดการความรู้ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ /พันธกิจ /เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณี Tacit Knowledge อาจเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยงสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จาก การสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ ผลที่ตามมาคือ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

1.5 การจัดการความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร

1.5.1 แนวทางในการดำเนินการจัดการความรู้

ในการจัดการความรู้ตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่าง ๆ ได้แก่

1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

2) การกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายในการจัดการความรู้

3) กำหนดประเด็นการเรียนรู้และเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายการพัฒนา/และกลุ่มเป้าหมาย

4) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

5) กำหนดรูปแบบ/วิธีการ/เครื่องมือ เพื่อใช้ในการเรียนรู้โดยเน้นเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ใช้รูปแบบตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและความต้องการ เช่น กระบวนการเกษตรกร ฝึกอบรม/ทัศนะศึกษาดูงาน แปลงเรียนรู้/จุดถ่ายทอด/จุดสาธิต การวิจัยท้องถิ่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นต้น

6) ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้

7) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อมาช่วยเป็นวิทยากร/วิทยากรกระบวนการ เช่น เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ อาสาสมัครเกษตร ปราชญ์ชาวบ้านอื่น ๆ

8) รวบรวม/จัดเก็บ/สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่ม การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเกษตรกร เป็นการจัดการวางแผนพัฒนากลุ่ม แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตามความต้องการความรู้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จะต้องร่วมกันค้นหาความรู้ที่สำคัญ หรือจำเป็นสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยความรู้ เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องค้นคว้าจากแหล่งวิชาการ/จากปราชญ์ชาวบ้าน/จากความสำเร็จของเกษตรกร แล้วนำมาจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกษตรกรเกิดการยอมรับและเปลี่ยนพฤติกรรม

ภารกิจของผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมเกษตรผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนักส่งเสริมที่เป็นภารกิจหลักแล้วยังมีอาสาสมัครเกษตร กลุ่มเครือข่าย คณะกรรมกรรมบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งแต่ละฝ่ายมีภารกิจดังนี้

1. นักส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้มีภารกิจหลักในการกระตุ้นให้กรนะบวนการการจัดการความรู้เกิดขึ้นในชุมชนที่รับผิดชอบ โดยปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้ หรือเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดให้เกิดการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ประสานงานกับทีมงานภาคี และผู้เกี่ยวข้องในการเรียนรู้และจัดทำทำเนียบวิทยากร รายการความรู้ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2. อาสาสมัครเกษตร เป็นผู้มีส่วนร่วมสนับสนุนให้แก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กลุ่มและเครือข่าย คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ นักส่งเสริมการเกษตร ปราชญ์ชุมชน ฯลฯ ในการจัดการเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน

3. กลุ่มเครือข่าย ปฏิบัติภารกิจในการ จัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายในการพัฒนา กำหนดประเด็นและแผนการเรียนรู้ ดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นวิทยากร รวบรวม จัดเก็บสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่ม นำไปใช้ทบทวนให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน

4. คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีภารกิจในการจัดกิจกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นวิทยากรคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำทำเนียบผู้รู้ วิทยากรเกษตรและคลังความรู้ของชุมชน

5. จากภารกิจของผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวจะทำให้ชุมชนมีฐานความรู้ในระดับชุมชน ตำบลอำเภอ เกิดมีกลุ่มเรียนรู้ ได้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่ม/ชุมชน และ เกษตรกรได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการเกษตรและการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนต่อไป

1.5.2 วิธีการในการจัดการความรู้

จินดา ขลิบทอง (2554, น. 26-28) ได้กล่าวถึง วิธีการในการจัดความรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างความรู้ใหม่และการใช้ประโยชน์จากความรู้เดิม

1. การสร้างความรู้ใหม่ เป็นการพยายามนำเอาความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit knowledge) ออกมาใช้ประโยชน์ บริษัทในญี่ปุ่นพยายามโน้มน้าวให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ โดยวิสัยทัศน์ผสมผสานกับวัฒนธรรมองค์กรในการแบ่งปันความรู้และสารสนเทศ

2. การใช้ประโยชน์จากความรู้เดิม เป็นการพยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้สามารถใช้ประโยชน์จากการความรู้เดิมให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า ความรู้จะไม่มีประโยชน์เลย ถ้าไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจและในการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆได้

วิธีการที่ทำให้มั่นใจว่าได้นำเอาความรู้เข้ามาใช้ในกระบวนการการทำงาน กระทำได้ 3 รูปแบบ คือ

1. กำหนดตำแหน่งหรือบทบาทในการรวบรวมและแจกจ่ายความรู้ขึ้นมาโดยเฉพาะ

2. แทรกขั้นตอนการวิเคราะห์ความรู้เข้าไปในกระบวนการต่าง ๆ

3. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการรวบรวมความรู้ เช่น ระบบผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

บูรชัย ศิริมหาสาคร (2550, น. 5 -8) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเกษตรได้ คือ ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : CoP) โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องความสำเร็จ (Storytelling) เป็นการสกัดความรู้จากผู้ปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่เน้นการสกัดความรู้จากผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน ซึ่งมีวิธีการดึงความรู้เหล่านั้นออกมาได้ยาก นอกจากการให้บุคคลนั้นสาธิตหรือทำให้ดูแล้ว การเล่าเรื่องที่ประสบการความสำเร็จ หรือเล่าเคล็ดลับในการทำงานของแต่ละคนให้ผู้อื่นฟังเป็นวิธีดึงความรู้ออกมาจากตัวคนได้อีกวิธีหนึ่ง เพราะธรรมชาติของคนเรา อยากจะเล่าเรื่องที่ตัวเองทำแล้วประสบความสำเร็จ เพราะเป็นความภาคภูมิใจมากกว่าการพูดถึงปัญหาในการทำงานที่ยังแก้ไขไม่ได้ การสกัดความรู้จากเรื่องเล่า ทำให้เกิดคลังความรู้ (Knowledge Assets) และแก่นความรู้ (Core Competence) ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร เพราะเป็นความรู้ที่สภาพปัจจุบันและปัญหาของ

หน่วยงานการทำ CoP โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องความสำเร็จ จะเน้นความคิดเชิงบวก (Positive Thinking) เป็นแนวตั้ง เพราะในความสำเร็จ มีความรู้ซ่อนอยู่ และเป็นความรู้ที่สามารถประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้จริง ชุมชนนักปฏิบัติจะมุ่งเน้นการนำความรู้ที่ใช้ในงานมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อต่อยอดความรู้และพัฒนาคุณภาพงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่ โดยทั่วไปการที่จะรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนแนวปฏิบัติจะมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หัวข้อความรู้ (Domain) เป็นหัวข้อที่กลุ่มหรือชุมชนจะมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยหัวข้อที่ดีจะต้องมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นหัวข้อที่เกิดจากความต้องการของชุมชน

2. ชุมชน (Community) เป็นพันธะทางสังคมที่จะรวบรวมและยึดเหนี่ยวสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันภายใต้โดเมนและแรงปรารถนาเดียวกัน ในการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนแนวปฏิบัติไม่ได้มีกฎตายตัวว่าสมาชิกในชุมชน จะต้องมีจำนวนเท่าใด มีตำแหน่งใดบ้าง แต่เพื่อความสะดวกในการก่อตั้งชุมชนแนวปฏิบัติ สมาชิกในชุมชนควรประกอบด้วย ผู้ดำเนินการหลัก (Facilitator) ผู้บันทึกสิ่งสำคัญ (Community Historian) สมาชิกชุมชน (Member) ผู้สนับสนุน (Sponsor) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) เป็นต้น

3. แนวปฏิบัติ (Practice) คือ ผลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนที่สมาชิกสามารถนำไปปฏิบัติในงานของตนได้จริง โดยทั่วไปแนวปฏิบัตินี้ได้มาจากการบันทึกเป็นคลังความรู้ขององค์กรที่ได้จากการสังเคราะห์โดยชุมชน และจัดเก็บ/ ปรับปรุง/ ถ่ายทอดโดยชุมชนเอง

ดังนั้น ชุมชนนักปฏิบัติเป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์รวมกันมีแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ขึ้น และจะเห็นว่า ชุมชนนักปฏิบัติจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนครบถ้วนและสมดุล ได้แก่ หัวข้อความรู้ชุมชนและแนวปฏิบัติ จึงจะสามารถดำรงอยู่และขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้กับองค์กรหากขาดองค์ประกอบอันใดอันหนึ่งไปจะไม่สามารถสร้างชุมชนให้เกิดความยั่งยืนขึ้นได้

ข้อควรระวังในการทำ CoP

1. การทำ CoP ครั้งแรกภายในองค์กร มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการทำ KM ในหน่วยงาน ที่ดำเนินการต่อไปในอนาคต เพราะถ้าการทำ CoP ครั้งแรกล้มเหลว อาจจะไม่มีการ CoP อีกในครั้งต่อไป ดังนั้น การทำ CoP ในครั้งแรก จะต้องแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ CoP ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนางาน ซึ่งดีกว่าวิธีการทำงานแบบเดิม จึงจะเป็นที่ยอมรับของมวลสมาชิก และนำไปสู่การขยายผลในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

2. การทำ CoP เป็นการรวบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานซึ่งกันและกันระหว่างผู้ปฏิบัติ เป็นการสื่อสารสองทางในแนวราบ มิใช่การถ่ายทอดความรู้โดยวิทยากรหรือ

ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวในแนวดิ่ง ดังนั้น ผู้ดำเนินกิจกรรม CoP ต้องมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ (Facilitator)มากกว่าแสดงบทบาทเป็นวิทยากรให้การอบรม

3. การทำ CoP ที่แท้ ตามแนวคิดการจัดการความรู้ ควรเป็นCoP ที่ยั่งยืน เป็นวิถีชีวิตการทำงานตามปกติอย่างหนึ่งหรือกลายเป็นวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่ทุกคนได้ถือปฏิบัติ

1.6 ประโยชน์ของการจัดการความรู้

สุประภาดา โชติมณี (2554) อธิบายว่าประโยชน์ของการจัดการความรู้ มีดังนี้

1. ทำให้องค์กรได้ทบทวนองค์ความรู้ขององค์กร (Organization's Knowledge) ว่าจริง ๆ แล้วองค์กรมีความรู้ (ความเก่ง) เรื่องไหน และความรู้นั้นสามารถแข่งกับคนอื่นได้หรือไม่

2. สามารถกำหนดจุดขายของตนเองได้ชัดเจนขึ้น เช่น เมื่อรู้ว่าองค์กรมีความรู้ด้านใด ก็นำมากำหนดเป็นผลิตภัณฑ์/บริการหลักขององค์กร

3. เพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ เพราะมีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ขององค์กรที่ถูกต้อง

4. เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงาน เพราะมีคลังความรู้ที่สามารถดึงความรู้นั้นมาช่วยแก้ปัญหา และทำให้งานประสบผลสำเร็จได้รวดเร็ว และง่ายขึ้น

5. ทำให้เกิดนวัตกรรม ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์/บริการ และกระบวนการทำงาน

6. ทำให้บุคลากรรู้ว่าจะพัฒนาตนเองไปในทิศทางใด และสามารถนำความเก่ง ในด้านต่าง ๆ มาพัฒนาองค์กรให้ถูกทาง

บุญดี บุญญากิจและคณะ (2547, น.22) กล่าวว่าการจัดการความรู้ที่ดีจะช่วยให้องค์กรได้รับประโยชน์

1. ช่วยในการเก็บรักษาความรู้ให้ควบคู่ไปกับองค์กรตลอดไป

2. ช่วยลดระยะเวลาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การให้บริการ หรือการเรียนรู้งานใหม่

3. ปรับปรุงประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับทุกส่วนขององค์กร

4. เสริมสร้างนวัตกรรมใหม่ทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ

5. ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรมีคุณภาพเพิ่มขึ้นและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

6. ช่วยให้องค์กรมีความพร้อมในการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจเพื่อความอยู่รอดและได้เปรียบทางการแข่งขัน

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์ (2548, น. 75) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และความรู้ของบุคลากรไว้ได้

2. การจัดการความรู้เป็นการรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบสามารถที่จะเข้าถึงประเภท คุณภาพของความรู้ได้ หากมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการความรู้จะสามารถประมวลผลเพื่อการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

3. ความรู้ที่ได้จัดระบบไว้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเรียนรู้งาน มีความเข้าใจในเนื้องาน วัตถุประสงค์ของงานได้ด้วยตนเอง และเกิดจิตสำนึกในการพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงาน

4. ช่วยให้องค์กรมีข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขัน

5. เป็นการพัฒนาความสามารถจากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งเป็นการแสดงศักยภาพขององค์กร

6. เป็นการนำการจัดการความรู้มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตและการบริการซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการ

7. การจัดการความรู้เป็นการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าจากการศึกษาความสนใจและความต้องการของลูกค้าซึ่งจะเป็นการสร้างความพึงพอใจ และส่งผลต่อการเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้แก่องค์กร

8. การจัดการความรู้เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันการจัดการเอกสาร การจัดการกับความรู้ที่ไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และค่านิยมของบุคลากรเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, น. 20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการ จัดการความรู้ไว้ 8 ประการ

1. ป้องกันความรู้สูญหาย การจัดการความรู้ทำให้องค์กร หรือชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และความรู้ที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงบุคลากร เช่น การเกษียณอายุทำงาน การลาออกจากงาน หากเป็นชุมชนท้องถิ่น เช่น การย้ายถิ่นอายุขัย หรือการเสียชีวิต เป็นต้น

2. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ เนื่องจากความรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ที่ทำให้ผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ

3. ความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น การจัดการความรู้ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในงานและวัตถุประสงค์ของงาน โดยไม่ต้องมีการควบคุม ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน

4. ได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้เพราะการจัดการความรู้ให้องค์กรหรือชุมชนท้องถิ่นเข้าใจลูกค้า ผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการ เข้าใจแนวโน้มของการตลาดหรือการแข่งขัน ทำให้ สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได

5. พัฒนาความสามารถขององค์กร เป็นการพัฒนาความสามารถขององค์กรในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ อาทิเช่น สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธ์

6. การยกระดับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะการจัดการความรู้ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริการ ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

7. การบริหารลูกค้า การจัดการความรู้หรือการศึกษาความสนใจหรือความต้องการของลูกค้าจะสร้างความพึงพอใจ และเพิ่มยอดขายหรือสร้างรายได้ให้กับองค์กรหรือชุมชนท้องถิ่น

1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์ (2548) น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547) สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ ผู้นำให้การสนับสนุน มีการกำหนดทิศทาง ความเชื่อและค่านิยมร่วมเพื่อก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันทั้งองค์กร

2) โครงสร้างที่เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้

3) วัฒนธรรม พฤติกรรมและการสื่อสาร ที่กำหนดและแสดงออกเป็นพฤติกรรมเป็นวัฒนธรรมมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

4) เทคโนโลยีและกระบวนการที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ เพื่อการจัดการข้อมูลสารสนเทศ และองค์ความรู้ให้เป็นระบบ สามารถสืบค้นได้สะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งาน

5) การให้รางวัลและการยอมรับ เพื่อสร้างแรงจูงใจต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์

6) การวัดผลและประเมินผล

7) ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ของทีมงานจัดการความรู้

8) การจัดการ เพื่อให้การจัดการความรู้เกิดขึ้นได้ตามแผนที่วางไว้

9) มีช่องทางที่หลากหลายสำหรับการถ่ายทอดความรู้

10) มีความเกี่ยวเนื่องกับคุณค่าทางเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรม

สุวรรณ เหรียญเสาวภาคย์ จิรประภา อัครบวร และจุฑามาศ แก้วพิจิตร (2548) อธิบายปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้มี 5 ประการที่สำคัญ คือ

1) ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ โดยการจัดการความรู้จะประสบความสำเร็จอย่างดีนั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชน โดยผู้นำต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับการจัดการความรู้ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้เกิดการ

จัดการความรู้ในองค์กร หรือผู้บริหารต้องมีภาวะความเป็นผู้นำที่ชัดเจนนั่นเองนอกเหนือจากการมีภาวะผู้นำของผู้นำแล้ว ปัจจัยหลักที่จะช่วยให้องค์กรหรือชุมชนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ก็คือ ทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เพื่อที่จะนำเอาเป้าหมายของการจัดการความรู้มากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) วัฒนธรรมองค์กร ซึ่งปัจจัยที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ คือ วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล โดยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำหรือผู้บริหารอย่างเต็มที่

3) เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ตที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถทำได้ง่ายขึ้น การช่วยให้คนสามารถค้นหาความรู้ และดึงความรู้ไปใช้ประโยชน์ และช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กรนั้นจะต้องมั่นใจว่า ระบบสารสนเทศนั้นสามารถเชื่อมต่อหรือบูรณาการเข้ากับระบบเดิมที่มีอยู่และใช้ได้ง่าย ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

4) การวัดผล การวัดผลของการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรทราบถึงสถานะปัจจุบัน การดำเนินการมีความคืบหน้าเพียงใดและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่อย่างไร ทำให้องค์กรสามารถทบทวนและประเมินผล การปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5) โครงสร้างพื้นฐาน โดยโครงสร้างพื้นฐานนี้หมายถึง สิ่งที่จับต้องได้ เช่น สถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ระบบงานที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ควรพิจาณาถึงโครงสร้างบุคลากรขององค์กรหรือชุมชนที่จะรับผิดชอบในการจัดการความรู้ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน การแต่งตั้งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เป็นต้น

ธวัชชัย หล่อวิจิตร (2551) ได้ระบุ 6 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำแนวคิดการจัดการความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งองค์กรควรตระหนักใส่ใจอย่างจริงจัง เพื่อให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริงมารองรับให้สอดคล้องต่อไปนั้นประกอบด้วย

1) การสนับสนุนจากผู้บริหารในทุกระดับ

2) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3) การสื่อสาร

4) เทคโนโลยีที่เข้ากับพฤติกรรมการทำงาน

5) การให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้

6) การมีแผนที่ชัดเจน

7) การประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัด

8) การสร้างแรงจูงใจ

อภิชาติ ใจอารีย์ (2557, น. 241 - 258) ได้ระบุ เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตยประสบความสำเร็จ มีเงื่อนไขหลักที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อการสืบสานและการยกระดับองค์ความรู้ชุมชน

2) วัฒนธรรมชุมชนหรือวิถีชุมชน ชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เนื่องจากผ่านการฝ่าฟันในการสร้างชุมชนร่วมกันมาในอดีต ส่วนใหญ่มีความเป็นเครือญาติและเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา รวมทั้งมีความเป็นสังคมเกษตรกรรม จึงมีความไว้วางใจกันซึ่งส่งผลให้การสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนเป็นไปด้วยดี

3) ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและถูกต้อง มีความกระตือรือร้น ร่วมทั้งมีคุณธรรม จนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อการจูงใจสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4) ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์เรื่องทรัพยากรป่าไม้ มีป่าชุมชนเป็นของตนเอง ซึ่งชาวบ้านรู้จักการนำเอามาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย

5) โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่เพื่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการไว้อย่างชัดเจน

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547, น. 59) สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิด มีความตระหนัก มีทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจน

2) วัฒนธรรมองค์กร คือวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร

3) เทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านการจัดการความรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คนในองค์กรสามารถค้นหาความรู้ ดึงความรู้ไปใช้ ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล และให้ข้อมูลความรู้ด้านต่าง ๆ

4) การวัดและประเมินผล จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวน ประเมินผล และทำการปรับปรุงกลยุทธ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ได้

5)โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การมีระบบรองรับให้บุคลากรในองค์กรได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างสะดวก การมีสถานที่หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ การมีระบบงานที่เอื้อให้เกิดสภาพที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ มีระบบประเมินผลงานและระบบการยกย่องชมเชย ให้รางวัลอย่างชัดเจนและเป็นธรรม จะเอื้อต่อการจัดการความรู้ขององค์กร

สรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำแนวคิดการจัดการความรู้ ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดผล และโครงสร้างพื้นฐาน

2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.1 ความเป็นมา

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่เกิดจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต ตลอดจนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตผลิตสินค้าที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ กับ

เกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรและเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

2.2 ความหมาย

ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คือ แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการจนถึงการตลาด

2.3 องค์ประกอบ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นของชุมชน บริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่และเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตรในการบูรณาการวิชาการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในแต่ละศูนย์อาจมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปมีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนดสำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้นหลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ฯมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ

2.3.1 เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ ที่เป็น Smart Farmer มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาดเป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน

2.3.2 แปลงเรียนรู้เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตรสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้

2.3.3 หลักสูตรการเรียนรู้เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น

2.3.4 ฐานเรียนรู้เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้แสดงของจริง และใช้ในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไป

ปฏิบัติต่อเนื่องได้องค์ประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้ศูนย์มีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ศาลาเรียนรู้ ศาลาข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ข้อมูลประจำศูนย์ เป็นต้น

2.4 วัตถุประสงค์

2.4.1 เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

2.4.2 เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

2.5 บทบาทหน้าที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน ให้บริการด้านการเกษตรอื่น ๆ และให้บริการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตร กับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่

2.6 เป้าหมายการดำเนินงาน

เกษตรกรในพื้นที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร และปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพการผลิตของตนเอง และความต้องการของตลาด ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนดำเนินการในพื้นที่ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์

2.7 การใช้ประโยชน์

2.7.1 การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ฯในประเด็นวิชาการ เทคโนโลยีหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการและทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7.2 การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นจุดที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการผลิต ทั้งพืช สัตว์ ประมง ให้บริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่เกษตรกรในชุมชนรวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

2.8 รูปแบบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้

พรทิพย์ อุดมสิน (2555, น. 2) ได้อธิบายรูปแบบการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้ ซึ่งมี 9 ประการ ดังนี้

2.8.1 การวิเคราะห์ความต้องการความรู้ของสมาชิกในกลุ่มหรือชุมชน ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์ความต้องการความรู้ของสมาชิก

2.8.2 การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เมื่อทราบความต้องการของสมาชิกแล้ว มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการความรู้

2.8.3 การสำรวจความรู้เดิมที่มี มีการสำรวจความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร บันทึกความรู้ที่อยู่ในตัวคน เช่น ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหน มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านใด เป็นต้น

2.8.4 การสำรวจแหล่งความรู้และการรวบรวม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ส่วนที่ขาด ดำเนินการแสวงหาความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ทั้งในและนอกชุมชน แล้วนำมาคัดเลือกแหล่งความรู้ที่เหมาะสมกับชุมชน

2.8.5 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

2.8.6 การนำความรู้มาใช้ประโยชน์ จากกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกได้รับความรู้จึงนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของตนเอง

2.8.7 การจัดเก็บความรู้ ให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้ของสมาชิกให้เป็นความรู้ของชุมชน โดยการถอดบทเรียนออกมาเป็นองค์ความรู้เก็บไว้ เพื่อการถ่ายทอดต่อไปในรูปแบบต่าง ๆ

2.8.8 การสรุปแนวทางการปฏิบัติ มีการนำองค์ความรู้ที่เก็บไว้มาสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการปฏิบัติซึ่งอาจมีทางเลือกหลาย ๆ แนวทางให้สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทชุมชน

2.8.9 การคัดเลือกความรู้ที่ดีเก็บไว้ มีการคัดเลือกความรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนเก็บไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบันทึก เอกสาร ไฟล์ รูปภาพ วีดิทัศน์ เป็นต้น ความรู้ที่ได้จะเป็นความรู้ของชุมชน หรือภูมิปัญญาของชุมชนที่ได้ค้นพบจากการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ด้วยตนเองที่ศูนย์เรียนรู้

2.9 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

2.9.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) แบ่งเป็น 19 ด้าน ดังนี้

1) ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ยืนต้น

2) ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน

3) ศูนย์เรียนรู้ด้านบัญชี

4) ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจเกษตร

5) ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6) ศูนย์เรียนรู้ด้านชลประทาน/การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

7) ศูนย์เรียนรู้ด้านพืชไร่

8) ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

9) ศูนย์เรียนรู้พืชผัก

10) ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน

11) ศูนย์เรียนด้านหม่อนไหม

12) ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน

13) ศูนย์เรียนรู้ด้านมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร

14) ศูนย์เรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ

15) ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล

16) ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์

17) ศูนย์ข้าวชุมชน

18) ศูนย์เรียนรู้ด้านสหกรณ์

19) ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง

2.9.2 ประเมิน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อจัดระดับการพัฒนา จำนวน 882 ศูนย์ ผลการประเมิน แบ่งเป็น 3 ระดับ น. A จำนวน 470 ศูนย์ B จำนวน 401 ศูนย์ C จำนวน 11 ศูนย์

2.9.3 อบรมประธานคณะกรรมการ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 882 ราย หลักสูตร เทคนิคการเป็นผู้นาการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตร

2.9.4 พัฒนาศักยภาพ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้มีความพร้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ให้บริการอบรมถ่ายทอดความรู้เกษตรผู้นำ จำนวน 44,100 ราย ให้บริการข้อมูลข่าวสาร 32,769 ครั้ง ให้บริการด้านการเกษตรต่าง ๆ 117,401 ครั้ง

2.9.5 จัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) จำนวน 882 ศูนย์ โดยมีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมงาน 176,400 ราย

2.10 แนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561, น. 4) อธิบายว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิตอลได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนาไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งกระบวนการผลิตสินค้าจะเชื่อมต่อกับความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง และการผลิต การบริโภคสินค้าที่ต้องอาศัยความรู้และสารสนเทศสมัยใหม่จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น การสร้าง การกระจายและการใช้ความรู้จะกลายเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในปัจจุบันให้เติบโต มั่งคั่ง และการสร้างงานในทุกการผลิต ดังนั้น การจัดการความรู้ จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชน องค์กร และเกษตรกรสามารถปรับตัวเข้ากับโลกปัจจุบันได้ โดยสามารถแก้ไขปัญหาในการผลิตและตลาดด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้หน่วยผลิตมีความเป็นเลิศหรือมีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญของการจัดการความรู้ระดับชุมชน โดยจัดให้มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในระดับชุมชน เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้บริการข้อมูลข่าวสาร และบริการด้านการเกษตรอื่น ๆ เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน บัญชีครัวเรือน เป็นต้น รวมทั้งให้บริการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และชุมชน

2.10.1 นิยามศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

1) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คือ วิธีการจัดการความรู้อย่างหนึ่ง เพื่อให้เกษตรกรที่ต้องการความรู้ ได้รับความรู้และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้สถานที่ที่เป็นที่ตั้งของแปลงเกษตร/ฟาร์มซึ่งเกษตรกรที่เป็นเจ้าของมีความรู้ความสามารถในการผลิตในระดับที่เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรรอบบริเวณได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Knowledge Center) เช่น วิธีการผลิตและการตลาดที่ให้ผลตอบแทนสุทธิสูง ทั้งนี้คุณลักษณะของเกษตรกรนอกจากจะมีความสามารถในการบริหารจัดการให้หน่วยผลิตของตนเองประสบความสำเร็จแล้วยังต้องสามารถสร้างหรือนาการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น (Change Agent)

2) เกษตรกรเจ้าของ ศ.พ.ก. คือ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตร ที่ซึ่งมีผลประกอบการและคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณลักษณะเป็นผู้นาการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) และเป็นผู้สอนงาน (Coach and Mentor) ที่ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจและพลังทาง

ความคิดเพื่อให้ผู้รับการสอนงานสามารถแสดงศักยภาพทางความคิด วิธีการพัฒนาตนเอง วิธีการทางานให้บรรลุเป้าหมาย และวิธีใช้ชีวิตอย่างมีความพอดี

3) ความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จะประกอบด้วย ความรู้ของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของฟาร์ม/แปลงเกษตร ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวเกษตรกร อันเป็นทักษะและองค์ความรู้ที่สะสมจากการศึกษา อ่าน เขียน เรียน คิด ค้นคว้า ทดลอง เชื่อมโยงกับความรู้อื่น ๆ และการลงมือปฏิบัติ เกิดเป็นความเข้าใจและนาไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างตามภายใต้สภาพแวดล้อม ดินน้า อากาศ ณ พื้นที่นั้นๆ ซึ่งสะท้อนผ่านแปลงเกษตร ปริมาณและคุณภาพผลผลิต ผลประกอบการสุทธิ คุณภาพชีวิตและการรับผิดชอบต่อสังคม/สิ่งแวดล้อม

4) ความรู้ของส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ซึ่งรวบรวมความรู้ที่ทางวิทยาศาสตร์ ที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อวีดีทัศน์ หลักสูตรการเรียนรู้ และจุดสาธิตมีชีวิต (ฐานการเรียนรู้)

2.10.2 การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561, น.5) เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจและบทบาทหน้าที่ร่วมกัน ดังนี้

1) จัดให้มีการจัดการความรู้

- บ่งชี้ความรู้และวิเคราะห์ประเมินความรู้ที่ชุมชนต้องการและจำเป็นต้องมีเพื่อการบรรลุการก้าวข้ามไปสู่เกษตรสมัยใหม่และยั่งยืน เช่น สินค้าที่ผลิตเหมาะสมกับภูมิสังคมและตลาด วิธีการผลิตและการตลาดในปัจจุบันดีพอ ประสิทธิภาพและกำไรสุทธิดีพอ และความรู้อะไรที่จะตอบโจทย์

- สร้างองค์ความรู้ของชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงระหว่างเกษตรกร การจดบันทึกความรู้ของเกษตรกร (เจ้าของพื้นที่ ศพก.) และอธิบายด้วยหลักวิทยาศาสตร์เพื่อใช้เป็นแหล่งความรู้ต่อไปในรูปแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ Social Media

- รวบรวมชุดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา/พัฒนาคุณภาพผลผลิตและผลผลิตภัณฑ์ของชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่หลังจากลงมือปฏิบัติ เช่น เทคนิควิทยาการก่อน ระหว่าง และหลังการเก็บเกี่ยว

- วิเคราะห์และประเมินข้อมูลทักษะและสมรรถนะของเกษตรกรเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรเป้าหมาย

- การพัฒนาครู และ ผู้สอนงาน (Coach) ที่สามารถตอบสนองความสามารถของเกษตรกรที่แตกต่าง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่ทักษะที่กำหนด

- จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาและเสริมสร้างทักษะและความแตกฉาน เช่น การอบรม การศึกษา การดูงาน การฝึกงาน การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ การแลกเปลี่ยนแนวคิด การมีส่วนรวมของเกษตรกรในการออกแบบบทเรียน (Active Lerner) การเรียนรู้จากเหตุการณ์เชิงประจักษ์รอบตัวเกษตรกรและในไร่นา (Phenomenon Based Learning) การสอนงานและให้คำแนะนำ (Coaching and Mentoring) ฯลฯ

2) จัดให้มีการบริหารการเปลี่ยนแปลง

- สร้างความรู้สึกเร่งด่วนและเรียนรู้ความเร่งด่วน ขั้นแรกของกระบวนการเปลี่ยนแปลงคือ ทำให้เกษตรกรในชุมชนจำนวนมากพอรู้สึกถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหากเกษตรกรปราศจากความรู้สึกนี้แล้ว การเปลี่ยนแปลงอย่างขนาดใหญ่จะไม่มีวันเกิดขึ้น มีพฤติกรรมที่ขัดขวางมิให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกว่าจำเป็นจะต้องลงมือเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วน คือ การยึดติดกับความสำเร็จในอดีต ที่ดำเนินการผลิตตามความเคยชินและไม่ใช้หลักวิชาการ หรือยึดติดคุ้นชินสภาพตลาดที่ถูกบิดเบือนด้านต้นทุนและราคาสินค้าจากนโยบายปกป้องคุ้มครองเกษตรกรรม/มาตรการอุดหนุนจากรัฐ ที่ไม่ได้สะท้อนหรือรับทราบ ต้นทุนที่แท้จริงของการผลิตในหน่วยผลิตของตนเอง หรือเกษตรกรไม่มีไม่เกิดวิกฤตหรือเหตุการณ์ให้เห็นอย่างชัดเจนจากภาวะโลกร้อนและความเสี่ยงทางด้านโรคระบาดที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งปราศจากการชี้นำ บอกเล่าจากบุคคลภายนอกครอบครัว

- การสร้างความเชื่อมั่นความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง โดยการเผยแพร่ผลประกอบการสุทธิของหน่วยผลิต (ศพก.) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลความสำเร็จจากการบริหารการผลิตที่ใช้องค์ความรู้และการจัดการความรู้ภายในชุมชน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงปรับกระบวนทัศน์สู่สังคมเกษตรแห่งการเรียนรู้และปัญญาปรับวิธีคิด (Reset Mindset) เปลี่ยนวิธีทาการเกษตร (Paradigm Shift)

- ประเมินข้อมูลทักษะและสมรรถนะของเกษตรกรเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรตลอดชีวิต

2.10.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผลผลิต (Output)

1) มีชุดความรู้ในรูปแบบสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อแปลงสาธิต (ฐานเรียนรู้) Social Media ทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่ฝังในตัว

เกษตรกรเจ้าของ ศพก. (Tacit Knowledge) ซึ่งต้องเป็นชุดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่แตกต่างตามภูมิสังคม

2) มีการจัดการความรู้เพื่อให้เกษตรกรรอบบริเวณที่ต้องการความรู้ ได้รับความรู้และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเกษตรสมัยใหม่ผ่านกิจกรรม อบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมสมอง การให้คาปรึกษาเป็น พี่เลี้ยง ฯลฯ

3) การเผยแพร่ผลประกอบการสุทธิของหน่วยผลิต (ศพก.) อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง

ผลลัพธ์ (Outcome)

1) เกษตรกรที่มาเรียนรู้ ศพก. สามารถนาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2) เกษตรกร องค์กรเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตร ส่งผลให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

3. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม (2559, น. 3-18) รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม มี 11 ศูนย์ ดังนี้

3.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายวิจิตร เหมือนเหลา
- ที่ตั้งเลขที่ 213 หมู่ที่ 4 บ้านโนนชมพู ตำบลวังตามัว อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 48000 พิกัด X = 444226 Y = 1912160
- สถานการณ์ของพื้นที่ อำเภอเมืองนครพนม เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จึงมีรายได้จากการทำนาข้าวเป็นรายได้หลัก มีส่วนน้อยที่ประกอบกิจกรรมทางการเกษตรอื่นๆ ร่วมด้วยการจัดพื้นที่ Zoning ดังนี้ พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 91,247 ไร่ เหมาะสมสูง (S1) 54,559 ไร่ เหมาะสมปานกลาง (S2) 68,642 ไร่ เหมาะสมน้อย (S3) 36,168 ไร่
- คณะกรรมการ ศพก. 17 คน
- หลักสูตรการเรียนรู้

1. การเตรียมดินและพันธุ์ข้าว การผลิตข้าวตามหลัก GAP

2. การจัดการดิน ปุ๋ย และระบบน้ำ

3. การจัดการโรคและแมลงศัตรูข้าว

4. เศรษฐกิจพอเพียง

ฐานการเรียนรู้

ฐานที่ 1 การผลิตข้าวตามหลัก GAP โดยการผลิตข้าวที่ดีและเหมาะสม

ฐานที่ 2 การปรับปรุงบำรุงดิน โดยเน้นการไถกลบตอซัง การปลูกพืชปุ๋ยสด การทำปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้ พด.เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา ในการหมักเศษวัสดุซากพืชซากสัตว์

ฐานที่ 3 การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ฐานที่ 4 การบริหารจัดการน้ำโดยการใช้น้ำทำการเกษตรอย่างรู้คุณค่า

ฐานที่ 5 เศรษฐกิจพอเพียง มีการเลี้ยงสัตว์และประมงเพิ่มรายได้อย่างครบวงจร

ฐานที่ 6 ระบบการทำบัญชีและการตลาด

- จุดเด่น ปรับปรุงบำรุงดินจนสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตดี โดยการไถกลบตอซัง พืชปุ๋ยสด น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ใช้สารชีวภัณฑ์ เศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้ 273,000 บาท/ปี

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ผลผลิตข้าวจากเดิม 350 กก./ไร่ เป็น 600 กก./ไร่ ต้นทุนการปลูกข้าวลดลง 30%จากเดิม 3,500 บาท/ไร่ ลดลง 1,050 บาท เหลือ 2,450 บาท/ไร่ เกษตรกรปฏิบัติตามต้นแบบ 30 คน เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 100 กลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงให้กับเกษตรกรทั้งในและนอกชุมชนสินค้า/ผลผลิตข้าว

3.2 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายเหลือ แสงผา

- สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 9 บ้านหนองฮี หมู่ที่ 2 ตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

- พิกัด Long 104.60424888789998 Lat 17.09066834367 (X = 457895 Y = 1889628) Zone 48Q

- สถานการณ์ของพื้นที่ เกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่ปลูกข้าวร้อยละ 95 อำเภอปลาปากมีพื้นที่ทั้งหมด 341,935 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าว 185,796 ไร่ พื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (S1) 9,210.20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.95 โดยเป็นการปลูกข้าวเพื่อจำหน่าย บริโภค และผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย แต่การผลิตเมล็ดพันธุ์ยังไม่ได้คุณภาพ และยังประสบปัญหาต้นทุนในการผลิตสูง ราคาปุ๋ยและสารเคมีแพง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ แรงงาน และคลองส่งน้ำยังไม่ทั่วถึง

- หลักสูตรการเรียนรู้ การลดต้นทุนการผลิตข้าว

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพ

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การผลิตสารชีวภัณฑ์

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น แปลงใหญ่ข้าว 3,901 ไร่ 208 ราย เกษตรกรปฏิบัติตามต้นแบบ 500 ราย ต้นทุนข้าว ตำบลหนองฮี ลดลงร้อยละ 26 มี Smart Farmer ต้นแบบ 16 คน มี YSF 4 คน เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 7 แห่ง หน่วยงานเข้าไปแก้ปัญหา 5 เรื่อง เกษตรกรได้รับประโยชน์ 500 คน

3.3 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นางสาวสุดาวรรณ์ โสมเกียรติตระกูล

- สถานที่ตั้ง บ้านนางัวใต้ หมู่ที่ 3 ตำบลนางัว อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม พิกัดศูนย์ฯ Zone 48 X = 414750 Y = 1985353 และ Latitude 17.954641 Longitude104.194956

- สถานการณ์ของพื้นที่ ผลของการวิเคราะห์พื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวในเขตอำเภอบ้านแพงจะพบว่ามีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (S1) 16,030 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 12,404 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 6,386 ไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 28,810 ไร่ และพื้นที่เขตป่าไม้ 741 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 64,371 ไร่ โดยปลูกข้าวเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือถึงจะนำไปขาย แต่พบว่าประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง การคลาดแคลนเมล็ดพันธุ์ การใช้ปัจจัยการผลิตสูงราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีแพง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การทำนาอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก โดยไม่มีระบบชลประทานในพื้นที่

- หลักสูตรและฐานการเรียนรู้ 1. การลดต้นทุนการผลิตข้าว 2. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว

ฐานเรียนรู้ที่ 1 การลดต้นทุนการผลิตข้าว (การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ) เน้นการใช้วัสดุเหลือใช้ในพื้นที่มาทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ เช่น กระท้อน ฝรั่งและมะม่วง เป็นต้น นอกจากนั้นจะเป็นหอยเชอรี่ที่เก็บจากท้องนาของเกษตรกรเอง

ฐานเรียนรู้ที่ 2 การสำรวจระบบนิเวศในแปลงนาและการจำแนกศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้เกษตรกรได้รู้จักระบบนิเวศในแปลงนาของตนเอง ลงพื้นที่สำรวจแปลงนาจริง

ฐานเรียนรู้ที่ 3 การตรวจวิเคราะห์ดินโดยสอนวิธีการเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจวิเคราะห์ เพื่อจะได้ใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน ให้ถูกชนิด ถูกอัตรา และถูกเวลา

ฐานเรียนรู้ที่ 4 การผลิตและขยายเชื้อราไตรดโคเดอร์มาและบิวเวอร์เรียเน้นการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าว โดยสอนวิธีการทำ และนำไปใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับแปลงนา

ฐานเรียนรู้ที่ 5 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เช่นเป็ด ไก่ กบ เพื่อเสริมรายได้

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เกษตรกรปฏิบัติตามเกษตรกรต้นแบบ 250 คน ต้นทุนการทำนาลดลง 800 บาท/ไร่ มี Smart Farmer ต้นแบบ 11 คน มี Young Smart Farmer จำนวน 2 คน มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร 28 กลุ่ม

3.4 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงเรียนรู้ นายปราโมท แสงสว่าง

- สถานที่ตั้ง เลขที่ 124 หมู่ที่ 6 บ้านหนองสะโน ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พิกัด Latitude 17.10550 Longitude 104.73300 พิกัดที่ตั้งแปลง X = 471391.10 Y= 1890946.80 Zone 48Q

- สถานการณ์ของพื้นที่ เกษตรกรในอำเภอธาตุพนม ส่วนใหญ่ปลูกข้าวร้อยละ 90 ซึ่งมีพื้นที่ปลูกที่มีความเหมาะสมกับการปลูกข้าว (S1,S2) ร้อยละ 60 จำนวน 79,510 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปีโดยอาศัยน้ำฝนและน้ำบาดาล มักประสบปัญหาปัจจัยการผลิตราคาสูง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ โรคแมลงระบาด และเกิดภัยธรรมชาติ

- หลักสูตรเรียนรู้

1. ฐานเรียนรู้ลดต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์
2. ฐานเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์
3. ฐานเรียนรู้การบริหารจัดการ
4. ฐานเรียนรู้การแปรรูปข้าวอินทรีย์
5. ฐานเรียนรู้การตลาด

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ลดต้นทุนการผลิตจาก 3,025 เป็น 2,510 บาทต่อไร่ เกษตรกรปฏิบัติตามต้นแบบ 250 ราย ผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 350 กก./ไร่ เป็น 430 กก./ไร่ ผลผลิตได้มาตรฐานอินทรีย์ มีสมาชิก 200 คน มี Smart Farmer 15 ราย เกิดวิสาหกิจชุมชน 1 แห่ง Contract Farming สหกรณ์เกษตรอินทรีย์สกลนคร กับแปลงใหญ่ 200 ราย MOU กับโรงพยาบาลนครพนม 2 ตัน ข้าวสาร/เดือน

3.5 ศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตำบลท่าลาด อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายทวิช เพ็งเวลุน

- สถานที่ตั้งศูนย์น. บ้านโนนสว่าง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าลาด อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

- พิกัดน. Zone 48 Q Latitude 17.00281 (X = 456012) Longitude 104.58674 (Y =1879912)

- สถานการณ์ของพื้นที่ อำเภอเรณูนครมีพื้นที่ทำนา 93,592 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก 20,733 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 68,583 ไร่ เหมาะสมน้อย 1,640 ไร่ และไม่เหมาะสม 2,636 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เสร็จจากการทำนาก็ปลูกพืชฤดูแล้ง เช่น ยาสูบ พริก ข้าวโพดหวาน และพืชผักต่าง ๆ ใช้แหล่งน้ำในการทำนาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำก่ำ ลำน้ำบัง บ่อน้ำในไร่นา และน้ำฝนสถานการณ์การทำนาในปัจจุบัน ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูง ปัญหาด้านโรคและแมงศัตรูพืชระบาด เกษตรกรขาดความรู้ในการทำนาที่เหมาะสม

- หลักสูตรการเรียนรู้

1. การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารเคมีตามระบบการจัดการคุณภาพ
2. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)
3. การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา
4. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ/ปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ
5. การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน
7. การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปข้าว

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกร 600 ราย ลดต้นทุนการผลิตข้าวลงได้ไร่ละ700 บาท เกษตรกรปลูกข้าวผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้าวอินทรีย์ 13 ราย เป็นเครือข่ายสหกรณ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์นครพนม แปรรูปข้าวกล้อง 2 ตัน/ปี ผลผลิตเฉลี่ย 625 กก./ไร่ Smart Farmer 16 ราย Young Smart Farmer 3 ราย

3.6 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงเรียนรู้ น. นายดำรง พ่อคำจันทร์

- สถานที่ตั้ง น. บ้านพิมาน หมู่ที่ 3 ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนคพนม

พิกัด Lat 16.936258 Long 104.555321 (48Q X = 452650.53 Y = 1872557.09)

- สถานการณ์ของพื้นที่ **น.** เกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาแกประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา มีพื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 70.81 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว (S1) ร้อยละ 50.76 ซึ่งการทำนาจะทำได้ทั้งนาปีและนาปรังซึ่งเป็นเกษตร

น้ำฝนและเขตชลประทาน โดยปลูกข้าวเพื่อบริโภค และจำหน่าย แต่ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เพราะต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก อีกทั้งความไม่แน่นอนของราคาพืชผลทางการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรขาดทุนหรือได้กำไรน้อย

หลักสูตรเรียนรู้

1. การลดต้นทุนการผลิตข้าว และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อจำหน่ายและทำพันธุ์
2. การเพิ่มผลผลิตข้าว
3. การวิเคราะห์ดินและการผสมปุ๋ยสั่งตัด / การผลิตปุ๋ยอินทรีย์
4. การใช้สารชีวภัณฑ์จัดการโรคและแมลงในนาข้าว

ฐานการเรียนรู้ที่

1. การใช้เทคโนโลยีที่ประณีตและเหมาะสมในการผลิตข้าว เพื่อลดต้นทุน
2. การวางแผนการทำนาที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อลดต้นทุน
3. การใช้ปุ๋ยถูกชนิด ถูกอัตรา ถูกเวลาโดยเน้นการใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน
4. การเลือกเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิตข้าว
5. การใช้สารชีวภัณฑ์ในจัดการโรคและแมลงในนาข้าว

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น แปลงใหญ่ข้าว 1,681 ไร่ สมาชิก 204 ราย แปลงผสมผสาน 200 ไร่ 45 ราย เกษตรกรปฏิบัติตามต้นแบบ 400 ราย ต้นทุนข้าว ต.พิมาน ลดลงร้อยละ 16.41 มี Smart Farmer ต้นแบบ 20 คน มี YSF 15 คน เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 แห่ง มีการศึกษาวิจัยในชุมชน 5 เรื่อง หน่วยงานเข้าไปแก้ปัญหา 3 เรื่อง เกษตรกรได้รับประโยชน์ 30 คน Contract Farming กับโรงสีนาแกพงษ์เจริญ 3 ราย .Contract Farming กับโรงสี ส.อำนวย 3 ราย

3.7 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายสุนันท์ มหาวงษ์
- สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 3 บ้านอีอูด ตำบลนาเดื่อ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

พิกัด Latitude 104.318Longitude 17.526 พิกัดที่ตั้งแปลง X = 427693 Y = 1937880

- สถานการณ์ในพื้นที่ อำเภอศรีสงครามมีสินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และแตงโม โดยมีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ประมาณ 318,652 ไร่ ซึ่งในภาวะที่ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ การลดต้นทุนการผลิตและการทำกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลายจึงเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกข้าว 159,026 ไร่ ซึ่งปัจจุบันประสบภาวะต้นทุนการผลิตสูง แต่ทั้งนี้เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะ ในการลดต้นทุนให้ประสบความสำเร็จ

หลักสูตรเรียนรู้

1. การลดต้นทุนการผลิตข้าว
2. การทำกิจกรรมไร่นาสวนผสม
3. การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์
4. การขยายพันธุ์พืช

ฐานการเรียนรู้

1. ฐานเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว
2. ฐานการเรียนรู้ดินและปุ๋ย
3. ฐานการเรียนรู้ไร่นาสวนผสม
4. ฐานการเรียนรู้ปศุสัตว์และประมง
5. ฐานการเรียนรู้การขยายพันธุ์พืช

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ S1,S2 105 ราย พื้นที่ 702 ไร่ ปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวในพื้นที่ S3, N135 ไร่ 20 ราย เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีรายได้ตลอดทั้งปี ไม่น้อยกว่า 50,000 บาท/ไร่/ปี เกษตรกรมีการนำความรู้ไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง 220 ราย มีเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ 109 ราย มีศูนย์กลางการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยความรู้ด้านการเกษตรแบบครบวงจร

3.8 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลง นายมณีวรรณ ชัยปัญหา
- สถานที่ตั้ง บ้านบะหว้า หมู่ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม พิกัด Latitude 17.5265 Longitude 104.0739 พิกัดที่ตั้งแปลง X = 401693 Y =1938042
- สถานการณ์ของพื้นที่ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาหว้าส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาปลูกข้าวเพื่อการบริโภคและเพื่อจำหน่ายแต่ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูงทำให้ผลผลิตไม่คุ้มทุน อีกทั้งยังมีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ
- ฐานการเรียนรู้

1. การลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก การใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้เมล็ดพันธุ์ดี
2. การเลี้ยงหมูหลุม เพื่อสร้างรายได้เสริมนำปุ๋ยมาใช้ลดต้นทุน
3. การเลี้ยงปลาดุกในบ่อดิน

- ผลสำเร็จ แปลงใหญ่ข้าว 2,000 ไร่เกษตรกร 200 ราย เกษตรกรต้นแบบ 100 ราย

ต้นทุนลดลงร้อย 10 ทำ MOU ระหว่างสหกรณ์การเกษตรนครพนม กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 20 ราย พื้นที่ 200 ไร่ ศพก.แบบครบวงจร

3.9 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายสมบุญ ธรรมวงษา

- สถานที่ตั้ง 269 หมู่ที่ 7 บ้านขว้างคลี ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม พิกัด X = 0423103 Y = 1931934

- สถานการณ์ของพื้นที่ อำเภอโพนสวรรค์มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 211,962 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 147,424 ไร่ ยางพารา 38,000 ไร่ มันสำปะหลัง 6,200 ไร่ สับปะรด 2,200 ไร่ การเกษตรอื่นๆ 18,138 ไร่ พื้นที่ทำนาแบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 30,811 ไร่ เหมาะสมปานกลาง (S2) 10,473 ไร่ เหมาะสมน้อย (S3) 64,641 ไม่เหมาะสม (N) 41,499 ไร่ ปัญหาในการทำนา คือ 1) ต้นทุนการผลิตสูง เฉลี่ย 4,250 บาท/ไร่ 2) ผลผลิตต่ำ เฉลี่ย 390 ก.ก./ไร่ 3) ขาดการแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าวส่วนใหญ่จำหน่ายข้าวเปลือกให้พ่อค้าคนกลาง

- หลักสูตรการเรียนรู้

1. การลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

2. การทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- ฐานการเรียนรู้

1. การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตข้าว

2. การเพิ่มมูลค่าข้าว การแปรรูปข้าว การปลูกข้าวหลายสายพันธุ์ การรวมกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์

3. เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน การปลูกขยายพันธุ์พืช (กล้วย,มะนาว) การเลี้ยงสัตว์ ไร่นาสวนผสม การผลิตของใช้ในครัวเรือน

4. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การสาธิตการทำและการใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้น้ำหมักพืชสมุนไพรไล่แมลง

5. การใช้น้ำอย่างรู้ค่า การปลูกพืชหลายระดับในพื้นที่เดียวกัน การใช้เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรคลุมดิน การให้น้ำพืชอย่างประหยัด

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ลดต้นทุนการผลิตข้าว 14.60 เปอร์เซ็นต์ (จาก 4,450 บาท เหลือ 3,800 บาท) เกิดการสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน 30 ราย ขยายผลการทำการเกษตรในรูปแบบไร่นาสวนผสม สู่เกษตรกร จำนวน 250 คน สร้างเกษตรกรต้นแบบ จำนวน 15 ราย

3.10 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายคำเฝือ เชียงขวาง

- สถานที่ตั้ง บ้านสามแยก หมู่ที่ 4 ตำบลหนองซน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม พิกัด Zone 48 X = 409465 Y = 1968623 และ Latitude 17.481166 N. Longitude 104.084521E

- สถานการณ์ของพื้นที่ พื้นที่อำเภอนาทมมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลูกระนาด ลอนคลื่น ดินร่วนผสมลูกรัง เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร มีพื้นที่ทั้งหมด 196,782 ไร่ ทำนาปี 82,594 ไร่ นาปรัง 9,500 ไร่ ทำสวนยางพารา 51,089 ไร่ ทำไร่มันสำปะหลัง 2,200 ไร่ ปาล์มน้ำมัน 1,200 ไร่ เลี้ยงสัตว์ 2,478 ไร่ และประมง 157 ไร่ อื่นๆ 47,564 ไร่ จากปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เกษตรกรที่เคยทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวเริ่มหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ หลากหลายกิจกรรมในพื้นที่เดียวกัน แบบเกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อลดความเสี่ยงจากการผลิต ลดการพึ่งพิงเงินทุน ปัจจัยการผลิต และอาหารจากภายนอก มีการนำเศษพืชและมูลสัตว์ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมการผลิต นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในไร่นา เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

- ฐานการเรียนรู้ /หลักสูตรการเรียนรู้

ฐานที่ 1 การทำเกษตรแบบผสมผสาน(ทำนา เลี้ยงโคเนื้อ/โคขุน เลี้ยงปลาในบ่อดิน เลี้ยงกบ ปลูกพืชผักสวนครัวหมุนเวียนตามฤดูกาล)

ฐานที่ 2 การผลิตสารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช การผลิตและขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา บิวเวอร์เรีย

ฐานที่ 3 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด/น้ำหมักชีวภาพ (การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด/น้ำหมักชีวภาพ)

ฐานที่ 4 การเลี้ยงโคเนื้อ/โคขุน (การปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 การทำฟางหมัก)

ฐานที่ 5 การเลี้ยงกบและการเลี้ยงปลาในบ่อดิน (การเลี้ยงกบแบบคอนโด การเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดิน)

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เกษตรกรปฏิบัติตามเกษตรกรต้นแบบ 350 คน ต้นทุนการทำนาลดลง 700 บาท/ไร่ มี Smart Farmer ต้นแบบ 20 คน มี Young Smart Farmer 5 คน มีกลุ่มสหกรณ์การเกษตร 5 กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน 3 แห่ง เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมด้านการเกษตรแบบผสมผสานอย่างน้อย 5,000 บาท/ครัวเรือน

3.11 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม

- ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายทูลลา แพงคำฮัก

- พิกัด X = 4800433521 Y = 1886503

- สถานการณ์ของพื้นที่ จากสภาพการทำการเกษตร ของเกษตรกรอำเภอวังยาง ในปัจจุบัน ร้อยละ 98 ของเกษตรกรทั้งหมด มีอาชีพและรายได้หลัก จากการทำนาซึ่งมี เกษตรกร 3,235 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 59,372ไร่ และจากการจำแนกพื้นที่ ตามความเหมาะสมในการปลูกข้าวของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า มีพื้นที่เหมาะสมมาก 3,637 ไร่ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง 606 ไร่ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย 24,975ไร่ และพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม 30,154 ไร่ อำเภอวังยาง ยังเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะปลูกพืชอื่นเลย เช่น ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน ดังนั้น การตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวให้กับเกษตรกรอำเภอวังยาง โดยมีเป้าหมายในการเสริมสร้างการเรียนรู้หลัก ๆ อยู่ 3 ด้าน คือ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น และการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

หลักสูตรการเรียนรู้

1. เพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าว

2. การลดต้นทุนการผลิตข้าว

3. ฐานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ฐานเรียนรู้ 3 ฐาน คือ

1.ฐานการเพิ่มมูลค่าผลผลิต(ข้าว)เน้นขั้นตอน/วิธีการทำข้าวกล้องงอกประโยชน์และคุณค่าประโยชน์ของข้าวกล้องงอกและรูปแบบวิธีการบรรจุผลิตภัณฑ์ข้าว วิทยากรประจำฐาน นางนิดาพร แพงคำฮัก

2. ฐานเรื่อง การลดต้นทุนการผลิตข้าว การปรับปรุงบำรุงดินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพการผสมปุ๋ยใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิตและการตรวจวิเคราะห์หาธาตุอาหารพืชในดิน

3. ฐานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองโดยมีกิจกรรมเรียนรู้คือการปลูกพืชสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง การเลี้ยงปลาดุกในท่อ

- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เกษตรกรปฏิบัติตามเกษตรกรต้นแบบ 250 คน ต้นทุนการทำนาลดลง 500 บาท/ไร่ มี Smart Farmer ต้นแบบ 8 คน มี Young Smart Farmer 2 คน

ตารางที่ 2.1 สรุปศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม ดังนี้

อำเภอ	เกษตรกรต้นแบบ	พิกัด	หลักสูตร	ผลสำเร็จ
เมือง	นายวิจิตร เหมือนเหลา	X=444226 Y=1912160	การผลิตข้าวตามหลัก GAP	1.เพิ่มผลผลิต 250 กก./ไร่ 2. ลดต้นทุนการผลิตลง 1,050 บาท/ไร่ 3. เกษตรกรนำไปปฏิบัติ 30 ราย
ปลาปาก	นายเหลือ แสงผา	X=457895 Y=1889628	การลดต้นทุนการผลิตข้าว	1.ลดต้นทุนลงร้อยละ 26 2. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 500 ราย 3. รวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ พื้นที่ 3,901 ไร่ สมาชิก 208 ราย
บ้านแพง	นางสาวสุดาวรรณ์ โสมเกียรติตระกูล	X=414750 Y=1985353	การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว	1.ลดต้นทุนลง 800 บาท/ไร่ 2. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 250 ราย
ธาตุพนม	นายปราโมท แสงสว่าง	X=471391 Y=1890946	การผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์	1.ลดต้นทุนลง 515 บาท/ไร่ 2. ผลผลิตเพิ่มขึ้น 80 กก./ไร่ 3. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 200 ราย
เรณูนคร	นายทวิช เพ็งเวลุน	X=456012 Y=1879912	การผลิตข้าวตามหลัก GAP	1.ลดต้นทุนลง 700 บาท/ไร่ 2. ผลผลิตเพิ่มขึ้น 125 กก./ไร่ 3. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 600 ราย
โพนสวรรค์	นายสมบุญ ธรรมวงษา	X=0423103 Y=1931934	การลดต้นทุนการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว	1. ต้นทุนลดลง ร้อยละ 14.60 2. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 250 ราย

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อำเภอ	เกษตรกรต้นแบบ	พิกัด	หลักสูตร	ผลสำเร็จ
นาแก	นายดำรง พ่อคำจันทร์	X=456650 Y=1872557	การลดต้นทุนการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว	1. แปลงใหญ่ข้าว 1,681 ไร่ สมาชิก 204 ราย 2. ต้นทุนลดลงร้อยละ16.41 3. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 400 ราย
ศรีสงคราม	นายสุนันท์ มหาวงษ์	X=456650 Y=1872557	การลดต้นทุนการผลิตข้าว	1. ต้นทุนลดลง 700 บาท/ไร่ 2. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 350 ราย
วังยาง	นายทูลลา แพงคำฮัก	X=4433521 Y=1886503	การลดต้นทุนการผลิตข้าว	1. ต้นทุนลดลง 500 บาท/ไร่ 3. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 250 ราย
นาทม	นายคำเผือ เชียงขวาง	X=409465 Y=1968623	การลดต้นทุนการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว	1. ต้นทุนลดลง 700 บาท/ไร่ 2. เกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวน 150 ราย

4. บริบทของจังหวัดนครพนม

4.1 บริบทของจังหวัดนครพนม

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

สำนักงานจังหวัดนครพนม (2560, น. 1) ระบุถึงบริบทของจังหวัดนครพนม ดังนี้ จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีประวัติสืบทอดยาวนานมาหลายร้อยปี เดิมเคยเป็นมหานครของอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ที่รุ่งเรืองในอดีต ประมาณ ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นอาณาจักรอิสระไม่ขึ้นกับใคร ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 อาณาจักร ศรีโคตรบูรณ์ได้เสื่อมอำนาจลงตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรขอมต่อมาในราว พุทธศตวรรษที่ 18 ชื่อของ “ศรีโคตรบูรณ์” เป็นเมืองในอาณาจักรล้านช้าง มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง โดยพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้าง ทรงสร้างเมืองที่ปากห้วยหินบูรณ์(ปากห้วยบรรจบลำน้ำโขงฝั่งซ้ายตรงข้ามอำเภอท่าอุเทน เหนือเมืองนครพนม) ให้ชื่อเมืองใหม่นี้ว่า “ศรีโคตรบูรณ์” สืบราชสมบัติมาได้หลายองค์ต่อมาย้ายเมืองมาตั้งที่ ป่าไม้รวกห้วยศรีมังริมแม่น้ำโขงฝั่งซ้ายคือเมืองเก่าใต้เมืองท่าแขกในปัจจุบัน

ถึงปี พ.ศ. 2297 มีพระนครานุรักษ์ครองเมืองศรีโคตรบูรณ์ มีความเห็นว่าเมืองมิได้ตั้งอยู่ที่ปากห้วยแล้ว จึงได้เปลี่ยนนามเมืองใหม่ว่า “เมืองมรุกขนคร” เพราะถือว่าสร้างขึ้นในดงไม้รวก นามเมืองศรีโคตรบูรณ์จึงเปลี่ยนไปตั้งแต่ครั้งนั้น ปี พ.ศ. 2330 ย้ายเมืองมาตั้งที่บ้านหนองจันทร์ ตั้งชื่อเมืองใหม่ว่า “นครบุรีราชธานี” ปี พ.ศ. 2337 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามเมืองเสียใหม่ว่า “เมืองนครพนม” ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร

4.1.2 ด้านภูมิศาสตร์และสภาพทั่วไป

1) จังหวัดนครพนมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 99 ตำบล 1,123 หมู่บ้าน องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 21 แห่ง และองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) 81 แห่งมีประชากรทั้งสิ้น 713,341 คน แยกเป็น เพศชาย 356,106 คน เพศหญิง 357,235 คน

2) ที่ตั้ง จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 5,528.88 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 3,474,437 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 3 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) พื้นที่มีลักษณะเลียบยาวตามแนวชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขงประมาณ 174 กิโลเมตร อยู่ระหว่างเส้นรุ่งที่ 16 - 18 องศาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 104 - 105 องศาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 735 กิโลเมตร

3) อาณาเขต

- ทิศเหนือ พื้นที่ติดต่อกับอำเภอเซกาและอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ ระยะทาง 158 กิโลเมตร
- ทิศใต้ พื้นที่ติดต่อกับอำเภอดงหลวงและอำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ระยะทาง 104 กิโลเมตร
- ทิศตะวันออก พื้นที่ติดต่อกับแขวงคำม่วน และแขวงบอลิคำไซ สปป. ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
- ทิศตะวันตก พื้นที่ติดต่อกับอำเภอกุสุมาลย์และอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ระยะทาง 93 กิโลเมตร

ภาพที่ 2.3 แผนที่จังหวัดนครพนม

ที่มา : www.nakhonphanom.go.th

4) แหล่งน้ำสำคัญ

แม่น้ำสายหลัก ได้แก่

- แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีความลึกและยาวมากเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยถือเอาร่องน้ำลึกเป็นแนวเขต

- ลำน้ำสงคราม ต้นกำเนิดในท้องที่อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ไหลผ่านท้องที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ผ่านอำเภอศรีสงคราม และไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน

- ลำน้ำยาม ต้นกำเนิดในท้องที่จังหวัดสกลนครไหลผ่านท้องที่อำเภอศรีสงคราม มาบรรจบลำน้ำสงครามที่บ้านปากยาม ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม

แม่น้ำสายรอง ได้แก่

- ลำน้ำก่ำ ต้นกำเนิดในท้องที่จังหวัดสกลนคร ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลน้ำก่ำ อำเภอธาตุพนม

- ลำน้ำอูน ต้นกำเนิดในท้องที่จังหวัดสกลนครเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างอำเภอท่าอุเทนกับอำเภอศรีสงคราม

5) การประกอบอาชีพ

จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ทั้งหมด 3.44 ล้านไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด ประมาณกว่าร้อยละ 53.48 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา สับปะรด มันสำปะหลัง ยาสูบ สินค้าเกษตรเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด

4.2 สถานการณ์การผลิตข้าวในจังหวัดนครพนม

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม (2560 น. 5) รายงานว่า จังหวัดนครพนม มีพื้นที่การเกษตร 1,616,045 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.25 มีพื้นที่ปลูกข้าว 1,198,377 ไร่ มีครัวเรือนทั้งสิ้น 213,498 ครัวเรือน ประชาชนประกอบอาชีพด้านการเกษตร 117,900 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 1,392,777 ไร่ แบ่งออกเป็น ข้าวเจ้านาปี จำนวน 805,792 ไร่ มีปริมาณผลผลิตรวมประมาณ 307,056 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 395 กิโลกรัม และข้าวเหนียวนาปี จำนวน 586,985 ไร่ มีปริมาณผลผลิตรวมประมาณ 227,922 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 403 กิโลกรัม ทั้งนี้จังหวัดนครพนมมีนโยบายในการส่งเสริมด้านการเกษตรของจังหวัด ให้เป็นเมืองสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งตลาดสินค้าเกษตรของประเทศไทยซึ่งประชาชนให้ความสำคัญในการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย สินค้าเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้จังหวัดนครพนมเน้นการผลิตสินค้าปลอดภัย สินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มจากการผลิตข้าวเจ้านาปี “ข้าวหอมมะลิ” ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครพนม ที่มีความโดดเด่นในรสชาติ และความหอมอร่อย โดยพัฒนาส่งเสริมให้เป็นการผลิตในระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนาต่อยอดให้กับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าว ได้

พัฒนาเป็นสินค้าสำคัญของจังหวัด ในการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาด ทั้งนี้สำหรับพืชเศรษฐกิจอื่นๆที่สำคัญเน้นการส่งเสริมพืชที่มีตลาดรองรับ เป็นความต้องการของผู้บริโภค

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยมีตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

5.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

5.1.1 เพศ

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) ศึกษาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามที่ทำการเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า มีสัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย

5.1.2 อายุ

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี

ศิริรัตน์ ชูรัตน์ (2559, น. 620) ทำการศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุเฉลี่ย 39.90 ปี

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า มีอายุเฉลี่ย 51-60 ปี

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า มีอายุเฉลี่ย 46.45 ปี

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีอายุเฉลี่ย 51.31 ปี

5.1.3 สถานภาพ

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส

5.1.4 ระดับการศึกษา

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา น. บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า จบชั้นประถมศึกษาร้อยละ 46.50

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า โดยมากกว่า ร้อยละ60 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

5.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง (2558, น. 4) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.5 คน

ทองคำ พิลากรณ์ (2555, น. 4) ศึกษาความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่หลังนาของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.81 คน

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า จำนวนสมาชิก ในครัวเรือนเฉลี่ย 4.69 คน

5.1.6 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา น. บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ชายและมีแรงงานในการทำนาต่อครัวเรือน 2 คน

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า แรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.29 คน

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีจำนวนแรงงาน ในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน

5.1.7 ลักษณะการถือครองที่ดิน/พื้นที่ปลูกข้าว

นิภาพร มะลิซ้อน (2560, น. 1571-1575) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง และมีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 8.15 ไร่

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า พื้นที่ในการทำนาระหว่าง 11- 20 ไร่

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 45.35 ไร่

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า มีพื้นที่ เฉลี่ย 20.05 ไร่

5.1.8 พันธุ์ข้าว

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ผลิตข้าวพันธุ์ กข31

5.1.9 ผลผลิตเฉลี่ย

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า ผลผลิต 317.56 กิโลกรัมต่อไร่

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 75.33 ตัน

5.1.10 ต้นทุนการผลิต

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า ต้นทุนทั้งหมด เท่ากับ 3,509 บาทต่อไร่

5.1.11 รายได้

นิภาพร มะลิซ้อน (2560, น. 1571-1575) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธ์ข้าวเฉลี่ย 51,948.78 บาทต่อปี

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา น. บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า รายได้ต่อไร่ 6,985.04 บาทต่อไร่

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้รวมในภาคเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 140,171 บาท รายได้รวมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 140,171.50 บาท

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า รายได้จาก การทำอาชีพเกษตรเท่ากับ 200,000 บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรเท่ากับ 10,000 บาทต่อปี

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่ามีรายได้รวมครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 86,678.21 บาท

5.1.12 ประสบการณ์การทำนา

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ 30 ปีขึ้นไป

นิภาพร มะลิซ้อน (2560, น. 1571-1575) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 2.55 ปี

อังคณา สุวานิช (2556,น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 27.52 ปี

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่ทำนามีประสบการณ์การปลูกข้าว เฉลี่ย 8.49 ปี

5.1.13 การสมาชิกกลุ่มเกษตรกร องค์กรที่ด้านการเกษตร

อังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม สหกรณ์เกษตรนอกจากศูนย์ข้าวชุมชน

ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง (2558, น. 4) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ทองคำ พิลากรณ์ (2555, น. 4) ศึกษาความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่หลังนาของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าเป็นสมาชิกกองทุนเงินล้านทั้งหมด และส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.ด้วย

บุญถม คำภาค (2558, น.4) ศึกษาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และอีกเกือบครึ่งหนึ่งไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ

5.1.14 การได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนา

นิภาพร มะลิซ้อน (2560, น. 1571-1575) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้โดยวิธีการประชุมกลุ่ม และการฝึกอบรม

บุญถม คำภาค (2558, น.4) ศึกษาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรได้รับจากทั้ง 3 แหล่งความรู้ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 48) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ของเกษตรกร ในประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่ง รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการเข้าชมนิทรรศการ รองลงมา จากการศึกษาดูงาน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ 2) เกษตรกรทั้งหมดมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสาร รองลงมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร และ 3) เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรในทุกขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรมในอันดับแรก จากสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมา คือ สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ตามลำดับ

5.2 การดำเนินงาน

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 89) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมมีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยปานกลางต่อการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดสุรินทร์และพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการดา เนินงานระดับ มากได้แก่การได้รับความรู้วิชาการจากเจ้าหน้าที่ และประเด็นที่มีการดำเนินงานระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังนี้ การประชุมกลุ่มเป็นประจำ มีแผนงานประจำปี การมีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน การกำหนดโครงการกลุ่มสอดคล้องกับความต้องการสมาชิก สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การมีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม ระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม การประสานความร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่น การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดา เนินงาน การปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น และการประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย

5.3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 41 -42) ศึกษาการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในหน่วยงานปรากฏดังนี้ 1) ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (KM) พบว่า หน่วยงานสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมสัมมนา/ฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทำให้บุคลากรมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ที่เหลือมีระดับความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.16-3.49 2) ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการความรู้ (KM) พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการความรู้ (KM) อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.93-3.28 ซึ่งในหัวข้อหน่วยงานมีการประเมินผลการจัดการความรู้ (KM) โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 2.93 3) ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) พบว่า มีเพียง 2 หัวข้อเท่านั้น ที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.56 คือ หน่วยงานมีช่องทางการสื่อสารที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และหน่วยงานสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในทุกระดับ สำหรับที่เหลือมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.71-3.44 โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคลากรของหน่วยงานมีการทบทวนและต่อยอดความรู้สู่นวัตกรรมใหม่

5.4 กระบวนการจัดการความรู้

สุมาลี บุญเรือง และศราวุธ สังข์วรรณะ (2560, น. 230 – 232) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การจัดการความรู้ของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการเผยแพร่องค์ความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า 1) การแสวงหาความรู้ พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมีกระบวนการค้นหาข้อมูล/ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างเป็นระบบและมีจริยธรรม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้มีการสอบถามข้อสงสัยจากผู้รู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ บุคคลอื่น ๆ นอกหน่วยงาน เพื่อนามาแก้ปัญหาในการทางาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.87 2) การสร้างความรู้ พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสร้างเอกสาร คู่มือ ตารา และงานวิจัย รวมทั้งผลิตสื่อที่มีความทันสมัย อันเกิดจากความรู้ที่มีหรือเกิดจากการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคลากรนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและจากประสบการณ์มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้ให้เข้ากับการปฏิบัติงานของตนเอง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 3) การจัดเก็บความรู้ พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การแบ่งชนิดและประเภทข้อมูล/ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อความง่าย สะดวกต่อการค้นหา และการใช้งาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ องค์กรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลของการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 4) ด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ เช่น เอกสาร บทความ เว็บไซต์ วารสาร แผ่นพับ ฐานข้อมูลสารสนเทศในการเผยแพร่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการเผยแพร่ความรู้ภายในองค์กรและในทุกส่วนงานอย่างทั่วถึง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01

ชมภูนุช หุ่นนาค (2560, น. 161-162) ศึกษาการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม กระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนคลองโยง-ลานตากฟ้า พบว่า 1) การระบุความต้องการของความรู้ มุ่งเน้นไปที่กระบวนการของการทำเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เนื่องจากเป็นความรู้ วิถีการผลิตแบบใหม่ที่ชุมชนไม่เคยปฏิบัติ และวิถีการทำเกษตรอินทรีย์มีความแตกต่างไปจากวิถีการทำเกษตรที่ใช้สารเคมี 2) การคัดเลือกความรู้ เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระบวนการคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การลงมือทำซ้ำ ๆ ร่วมกันของคนในชุมชน 3) การส่งมอบความรู้ มีการ

แจ้งหรือประกาศให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้เท่ากัน ส่วนการแบ่งปันความรู้ในโอกาสต่างๆ มีลักษณะไม่จำกัดรูปแบบ และไม่เน้นความเป็นทางการ รวมถึงแบ่งปันความรู้ในลักษณะแนวราบ 4) การสร้างความรู้ ได้แก่ (1) การระบุถึงความคิดใหม่ๆ เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและสภาพบริบทของชุมชน โดยใช้วิธีร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ (2) การประเมินความคิดใหม่ ๆ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน แต่ดำเนินไปตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นหลัก และไม่ต้องการพัฒนาแบบก้าวกระโดด (3) การรวบรวมผู้ที่อยู่ในข่ายที่มีความคิดใหม่ๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำที่เป็นนักวิชาการ และนักเคลื่อนไหวในชุมชน (4) การประเมินผู้ที่อยู่ในข่ายที่มีความคิดใหม่ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ หรือรูปแบบการปฏิบัติที่เคร่งครัด อาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจกัน (5) การคัดเลือกผู้ที่อยู่ในข่ายที่มีความคิดใหม่ ๆ พิจารณาจากความคิดใหม่นั้นๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงกับชุมชนหรือไม่ และ (6) การสร้างความรู้ เน้นที่การสร้างความรู้จากการลองถูกลองผิด การลงมือปฏิบัติจริง 5) การรวบรวมและจัดเก็บ ได้แก่ (1) การประเมินความรู้ พบว่า มีการทบทวนการดำเนินงาน การประเมินความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ และ (2) การออกแบบสิ่งที่ใช้เก็บความรู้กลุ่มวิสาหกิจยังขาดความสามารถในส่วนนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 6) การสร้างองค์ความรู้ ได้แก่ (1) กลุ่มมีการทบทวนความเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (2) การประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ชุมชนตระหนักดีว่า ความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ มีผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก หากไม่มีการปรับตัว หรือเตรียมรับมือให้ทันท่วงที และ (3) สังเคราะห์องค์ความรู้ให้ทันสมัย มีการพัฒนาความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ

กนกพร ฉิมพลี (2555, น. 105 - 107) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ (2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ (4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ (5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

อภิชาติ ใจอารีย์ (2555) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรีผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการ

ความรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้ โดยผ่านการพิจารณาว่าเป็นความรู้ดั้งเดิมหรือความรู้ใหม่ที่ประยุกต์จากภูมิปัญญาเดิม (2) การแสวงหาความรู้ ที่มาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนและการส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการพูดคุยและปรึกษาหารือ เพื่อการแก้ปัญหาในกระบวนการแปรรูป (4) การจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และ (5) การถ่ายทอดความรู้ ส่วนใหญ่มีลักษณะอย่างไม่เป็นทางการ ผ่านสมาชิกภายในครัวเรือน

ศิราภรณ์ กุลจิตติวิรัช (2555, น. 71 -73) ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้การทอผ้าย้อมครามบ้านโนนสะอาด ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า สามารถสรุปขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการผลิตผ้าย้อมครามได้ทั้งหมด 7 ขั้นตอนหลักที่สำคัญ ได้แก่ (1) การบ่งชี้ความรู้กลุ่มเป้าหมายมีการกำหนดความรู้ด้านการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มมีการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และลวดลายผ้าย้อมคราม เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้วิธีการสร้างและแสวงหาความรู้ของกลุ่มเป็นลักษณะของการผสมผสานมีการแสวงหาความรู้แบบผสมผสานทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้โดยการนำความรู้เดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงและพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและสวยงามตรงตามความต้องการของลูกค้า (3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบกลุ่มจะมีการบันทึกกระบวนการผลิตและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าย้อมครามด้วยภาพถ่าย ทำให้สะดวกสำหรับสมาชิกใหม่และผู้ที่ต้องการเรียนรู้ก็สามารถศึกษาจากแฟ้มข้อมูลภาพถ่ายได้อย่างละเอียด (4) การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของกลุ่มนั้นยังขาดความชัดเจนเนื่องจากความรู้ส่วนใหญ่นั้นเป็นความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) มักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในความจำของบุคคล (5) การเข้าถึงความรู้ กลุ่มยังไม่มีการนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตผ้าย้อมครามไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เด่นชัด โดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการพัฒนารูปแบบของลวดลายสินค้าให้มีความหลากหลายมากขึ้นเท่านั้น (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนจากความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ตามบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ (7) การเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์เรื่องเล่าที่เล่าต่อกันมา การสอนลูกหลาน เป็นต้น มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลภายนอกด้วยการสาธิตให้ดู

ปัญญา เมืองรื่น (2552) ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณี เครือข่ายศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ จังหวัดระยอง พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนจะเป็นไปในลักษณะของการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้เรื่องของการจัดการดินจากคนสู่คน โดยการพูดคุย แนะนำ และการให้ลงมือปฏิบัติจริง จนเกิดความชำนาญและสามารถที่จะนำไป

ปฏิบัติได้ทันที และจะมีการนำความรู้ถ่ายทอดต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่วนการเปรียบเทียบรูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้นั้นจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับ Knowledge Management Process โดยจะมีการกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ มีการเสาะแสวงหาความรู้ ในส่วนที่เกี่ยวกับดิน ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของการได้ความรู้มาจากตัวบุคคลเป็นหลักโดยการพูดคุยหรือการลงมือปฏิบัติจริง จากสิ่งที่ผู้ถ่ายทอดให้ลงมือกระทำหรือมีการเสาะแสวงหาความรู้หรือสร้างขึ้นมาจากการทำงานของเราเอง มีการรวบรวมหรือดึงความรู้ต่าง ๆ มาทำให้เป็นเนื้อหาที่เหมาะสมแล้วนำความรู้ที่ปฏิบัติจริงแล้วเก็บไว้ในตัวบุคคลหรือการจดบันทึกจากนั้นก็มีการแยกแยะข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายแก่การถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ที่จะถ่ายทอดสู่ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ โดยมีรูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้ในบริบทของเครือข่าย คือ(1) การเรียนรู้ 2) การปฏิบัติ 3) การกลั่นกรองหรือทดลอง และ 4) การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งนำมาซึ่งการถ่ายทอดความรู้ที่จะมีการขยายเครือข่ายไปอย่างต่อเนื่องและมีรูปแบบของการเรียนรู้และถ่ายทอดอย่างไม่รู้จักจบสิ้นเป็นเกลียวแห่งความรู้ในบริบทของชุมชน

5.5 ความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้

สุมาลี บุญเรืองและศราวุธ สังข์วรรณะ (2560, น. 234 – 235) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จากค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา คือ โครงสร้างองค์กร ภาวะผู้นำ วัดผลและประเมินผล เทคโนโลยี นโยบายการจัดการความรู้ และแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กำหนดทิศทางที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เป้าหมายของการจัดการความรู้เป็นแผนงานและจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ในหน่วยงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 2) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.06 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์กรมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ชัดเจนและเหมาะสม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ องค์กรมีการแจ้งข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับหน่วยงานให้บุคลากรรับทราบอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.92 3) ปัจจัยด้านนโยบายการจัดการความรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.92 โดยปัจจัยย่อยที่มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ชัดเจน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการสืบต่อนโยบายการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 4) ปัจจัยด้านแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการกำหนดแผนงานการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการประเมินแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90 5) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลากรเป็นตัวแทนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตใจและปัญญา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.32 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคลากรสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 6) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.02 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือทำให้สามารถค้นหา จัดเก็บและนำความรู้ไปใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เทคโนโลยีช่วยให้บุคลากรในหน่วยงานเชื่อมโยง และสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง ทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.91 7) ปัจจัยด้านวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หน่วยงานคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความรู้กับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ องค์กรมีการติดตามและประเมินผลในการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07

กนกพร ฉิมพลี (2555, น. 105) ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานน.กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมาผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จมี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมองค์กร (3) ภาวะผู้นำ และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน

5.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

ชมภูนุช หุ่นนาค (2560, น. 161-162) ศึกษาการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม พบปัญหา อุปสรรคของการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนคลองโยง-ลานตากฟ้า ประกอบด้วย 1) ปัญหาการ สื่อสารที่ไม่ชัดเจน ความเข้าใจผิด หรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน 2) องค์ความรู้ใหม่บางส่วนไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ และแนว

ปฏิบัติบางประเด็นเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิต 3) ขาดการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ อย่างจริงจัง 4) ขาดรุ่นลูกรุ่นหลานที่จะสานต่ออาชีพการเกษตร รวมถึง 5) การจัดการความรู้ขาดความเป็นระบบ

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 61) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าปัญหาและอุปสรรคเกิดจากเกษตรกรมีเวลาน้อยในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการจัดการความรู้ ช่วงเวลาในการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนมีค่อนข้างจำกัด เกษตรกรมีความรู้แต่ไม่สามารถนำความรู้นั้นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรในการศึกษา การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม โดยมีตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิก จำนวนแรงงาน ลักษณะการถือครองที่ดิน พื้นที่ปลูกข้าว พันธุ์ข้าว วิธีการปลูกข้าว ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุนการผลิต แหล่งจำหน่าย รายได้ รายจ่าย ประสบการณ์การทำนา การอบรมเกษตรผู้นำ การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น การได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนา แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การรับองค์ความรู้ด้านการทำนา

2. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ โครงสร้างองค์กร คณะกรรมการ การบริหารจัดการศูนย์ฯ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์

3. ความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้

4. กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้

5. ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ การวัดผล โครงสร้างพื้นฐาน

6. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม” มีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ปี 2561 จำนวน 11 ศูนย์ จำนวน 173 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ดังนี้

1.2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (Taro Yamane, อ้างถึงในสุทธนู ศรีไสย์,2551) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่าในสูตร $n = \frac{173}{1+173\ (0.05)^2}$

$= 121$ คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับฉลากตามรายชื่อคณะกรรมการคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด ตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.เมือง	17	12
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.ปลาปาก	15	10
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.บ้านแพง	18	13
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.ธาตุพนม	16	11
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.เรณูนคร	19	13
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.นาแก	18	13
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.ศรีสงคราม	14	10
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.นาหว้า	15	10
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.โพนสวรรค์	14	10
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.นาทม	15	10
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อ.วังยาง	12	9
รวม	**173**	**121**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างปลายปิด สัมภาษณ์คณะกรรมการทั้งหมด 121คนโดยแบ่งเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศอายุสถานภาพ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาประสบการณ์ในการทำนาการอบรมเกษตรผู้นำ การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น และการได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนา

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมตัวแปรที่ศึกษาได้แก่โครงสร้างองค์กร คณะกรรมการ การบริหารจัดการศูนย์ฯการประสานงานการประชาสัมพันธ์

ตอนที่ 3 ความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมตัวแปรที่ศึกษาได้แก่การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมองค์กรด้านผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้การวัดผล โครงสร้างพื้นฐาน

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.2.2 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.2.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างส่งอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและการใช้ภาษา ตลอดจนพิจารณาความเหมาะสมโดยทั่วไปของแบบสัมภาษณ์

2.2.5 แก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้อง และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2.2.6 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์มาจัดพิมพ์ และนำไปทดสอบหาความเชื่อถือได้ ก่อนนำมาปรับปรุงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้อง โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วทั้งฉบับมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ ชัดเจน และถูกต้องตามเนื้อหา แล้วจึงนำไปทดสอบกับเกษตรกร ที่

มิใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 20 คน แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์มาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้สมบูรณ์และมีความถูกต้องตามเนื้อหาที่ต้องการวัดให้มากที่สุด

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ ได้ทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีการหาค่า Cronbach'salpha ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณได้ค่าเชื่อถือได้ของการวัด พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.912ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.942 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์คณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมในเดือน เมษายน 2561 ถึง เดือนมิถุนายน2561 โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การวางแผนการสัมภาษณ์ การจัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง

3.2 การประสานงาน โดยประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล เพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งสถานที่นัดหมายเป็นสถานที่ที่เกษตรกรเดินทางสะดวกเพื่อให้ผู้วิจัยออกไปสัมภาษณ์ตามแผน

3.3 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สัมภาษณ์เกษตรกร ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ รายชื่อเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ดินสอ ปากกา เครื่องคิดเลข และกล้องถ่ายรูป

3.4 การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ที่เกษตรจะได้รับจากการวิจัย ชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์ และอ่านคำถามให้เกษตรกรตอบ และผู้สัมภาษณ์บันทึกคำตอบ หรือทำเครื่องหมายตามที่เกษตรกรตอบ

3.5 การตรวจสอบ ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาลงรหัสทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการสรุปข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 ความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) การวัดความรู้โดยสอบถามความรู้ในประเด็นต่าง ๆ จำนวน 21 ข้อทั้งนี้ได้ให้ค่าคะแนนถูกเท่ากับ 1 คะแนน ผิดเท่ากับ 0 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 21 คะแนน

ความรู้ระดับมาก	หมายถึง	คะแนนที่อยู่ในช่วงระหว่าง 15 - 21 คะแนน
ความรู้ระดับปานกลาง	หมายถึง	คะแนนที่อยู่ในช่วงระหว่าง 8 - 14 คะแนน
ความรู้ระดับน้อย	หมายถึง	คะแนนที่อยู่ในช่วงระหว่าง 1 - 7 คะแนน

ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้วิเคราะห์โดยนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จน้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จน้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน

นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ในแต่ละข้อแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียงสำหรับคะแนนเฉลี่ยแบ่งออกเป็นช่วงๆดังนี้คือ

โดยมีการแบ่งขนาดช่วงชั้นของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ขนาดช่วงชั้น} = \frac{\text{ระดับคะแนนสูงสุด} - \text{ระดับคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.80$$

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายมีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 คะแนน หมายถึง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 คะแนน หมายถึง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 คะแนน หมายถึง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 คะแนน หมายถึง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 คะแนน หมายถึง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่(Frequency)หาค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผู้วิจัยทำการเรียบเรียงข้อมูลจากการสำรวจเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

ระดับปัญหาน้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน
ระดับปัญหาน้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
ระดับปัญหาปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
ระดับปัญหามาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ระดับปัญหามากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน

นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ในแต่ละข้อแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียงสำหรับคะแนนเฉลี่ยแบ่งออกเป็นช่วง ๆ ดังนี้คือ

โดยมีการแบ่งขนาดช่วงชั้นของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ขนาดช่วงชั้น} = \frac{\text{ระดับคะแนนสูงสุด} - \text{ระดับคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.80$$

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายมีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 คะแนนหมายถึง ระดับปัญหาน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหามาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 คะแนนหมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม” ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมได้แก่ เพศอายุสถานภาพ ระดับการศึกษาผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตาราง ที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์ฯ

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	81	66.9
หญิง	40	33.1
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	10	8.3
41 – 50 ปี	52	42.9
51–60 ปี	37	30.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 61	22	18.2
สูงสุด = 68 ต่ำสุด = 34 ค่าเฉลี่ย = 49.84S.D. = 9.226		
สถานภาพ		
สมรส	117	96.7
หม้าย/หย่าร้าง	4	3.3
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	19	15.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	25	20.7
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	49	40.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	16	13.2
ปริญญาตรี	12	9.9

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นข้อมูลพื้นฐานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมสรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 66.9 เป็นเพศชาย และอีกร้อยละ 33.1 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า คณะกรรมการฯ ร้อยละ 42.9 มีอายุระหว่าง 41 –50 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.6 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 18.2 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 8.3 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 โดยเกษตรกรมีอายุสูงสุด 68ปี และอายุต่ำสุด 34ปี อายุเฉลี่ย 49.84 ปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.226 ปี

สถานภาพ พบว่า คณะกรรมการฯ เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 96.7) และร้อยละ 3.3 มีสถานภาพเป็นหม้าย/หย่าร้าง

ระดับการศึกษา พบว่า คณะกรรมการฯร้อยละ 40.5มีการศึกษาระดับตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)รองลงมาร้อยละ 20.7 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 15.7มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 13.2มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 9.9มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าว พันธุ์ข้าววิธีการปลูกข้าว ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุนการผลิต แหล่งจำหน่ายรายได้รายจ่ายประสบการณ์การทำนาการอบรมเกษตรผู้นำ การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นการได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนา แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรการรับองค์ความรู้ด้านการทำนาผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลแรงงานและลักษณะการถือครองที่ดินของคณะกรรมการศูนย์ฯ

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	37	30.6
4 – 6 คน	76	62.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	8	6.6
สูงสุด = 9 ต่ำสุด = 2 ค่าเฉลี่ย =4.57S.D. = 2.138		
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน	29	24.0
4 - 6 คน	77	63.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน	15	12.4
สูงสุด = 8 ต่ำสุด = 2 ค่าเฉลี่ย = 2.32S.D. = 1.155		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ไร่	12	9.9
16– 25 ไร่	67	55.4
26–35 ไร่	24	19.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 36 ไร่	18	14.9
สูงสุด = 45 ต่ำสุด = 12 ค่าเฉลี่ย = 24.56 S.D. = 14.941		

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลด้านแรงงานและลักษณะการถือครองที่ดินของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมดังนี้

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 62.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 30.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน และน้อยที่สุด ร้อยละ 6.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 7คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 9 คน น้อยที่สุด 2 คน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.57 คน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.138 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 48.6 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีจำนวนแรงงาน 4-6 คนรองลงมา ร้อยละ 24.0 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน และน้อยที่สุดร้อยละ 12.4 มีจำนวนแรงงานมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน โดยมีจำนวนแรงงานสูงสุด 8 คนและต่ำสุด 2 คน ซึ่งมีแรงงานเฉลี่ย 2.32 คน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.155 คน

จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 55.4 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 16-25 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 19.8 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 26-35ไร่ ร้อยละ 14.9 มีพื้นที่ถือครองมากกว่าหรือเท่ากับ 36 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 9.9 มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ไร่โดยเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองมากที่สุด45ไร่ มีพื้นที่ถือครองน้อยที่สุด 12 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 24.56 ไร่ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.941 ไร่

ตารางที่ 4.3 การผลิตข้าวของคณะกรรมการศูนย์ฯ

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	10	8.3
11–20 ไร่	71	58.7
21-30 ไร่	23	19.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 31 ไร่	17	14.0
สูงสุด = 40 ต่ำสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 15.44S.D. = 9.406		
พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์		
กข 6	44	36.3
มะลิขาว 105	57	47.2
กข 15	20	16.5
วิธีการปลูกข้าว		
นาดำ	94	77.7
นาหว่าน	21	17.3
นาหยอด	6	5.0
ผลผลิตข้าว (กิโลกรัมต่อไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300	17	14.0
301– 400	78	64.5
401 – 500	15	12.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 501	11	9.1
สูงสุด = 546 ต่ำสุด = 296 ค่าเฉลี่ย = 389.24 S.D. = 154.941		
แหล่งจำหน่ายข้าว *(n = 212)		
ชุมชน	19	15.7
โรงสี	46	38.0
สหกรณ์การเกษตร	22	18.2
สหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้า ธกส. (สกต.)	34	28.1

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลการผลิตข้าวของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมดังนี้

พื้นที่ปลูกข้าว พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯร้อยละ 58.7 มีพื้นที่ปลูกข้าวระหว่าง 11- 20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 19.0 มีพื้นที่ปลูกข้าวอยู่ระหว่าง 21-30ไร่ ร้อยละ 14.0 มีพื้นที่ปลูกข้าวมากกว่าหรือเท่ากับ 31 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 8.3 มีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด 40 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยที่สุด 6ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 15.44 ไร่ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.406 ไร่

พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 47.2 ใช้พันธุ์ข้าวมะลิขาว 105 รองลงมาร้อยละ 36.3 ใช้พันธุ์กข 6 และน้อยที่สุด ร้อยละ 16.5 ใช้พันธุ์ กข 15

วิธีการปลูกข้าว พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 77.7 ใช้วิธีดำนา รองลงมาร้อยละ 17.3 ใช้วิธีนาหว่าน และน้อยที่สุดร้อยละ 5.0 ใช้วิธีนาหยอด

ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 64.5 มีผลผลิตระหว่าง 301 – 400 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 14.0 มีผลผลิตเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 12.4 มีผลผลิตเฉลี่ยระหว่าง 401-500 กิโลกรัมต่อไร่ และน้อยที่สุด ร้อยละ 9.1 มีผลผลิตมากกว่าหรือเท่ากับ 501 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรมีผลผลิตข้าวต่อไร่ มากที่สุด 546 กิโลกรัมต่อไร่ มีผลผลิตข้าวต่อไร่น้อยที่สุด 296 กิโลกรัมต่อไร่มีผลผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 389.24 กิโลกรัมต่อไร่และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 154.941 กิโลกรัมต่อไร่

แหล่งจำหน่ายข้าว พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 38.0 จำหน่ายข้าวให้กับโรงสี รองลงมา ร้อยละ 28.1 จำหน่ายข้าวให้สหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร (สกต.) ร้อยละ 18.2 จำหน่ายข้าวให้กับสหกรณ์การเกษตร และน้อยที่สุดร้อยละ 15.7 จำหน่ายข้าวให้กับชุมชน

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์ฯ

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิตข้าว (บาทต่อไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000	33	27.3
3,001 – 4,000	82	67.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 4,001	6	5.0
สูงสุด = 4,200 ต่ำสุด = 2,800 ค่าเฉลี่ย= 3,820.56 S.D. = 1,200.821		

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000	12	9.9
30,001 – 60,000	25	20.7
60,001 – 90,000	31	25.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 90,001	53	43.8
สูงสุด = 96,000 ต่ำสุด = 29,000 ค่าเฉลี่ย = 87,680.65S.D. = 30,251.122		
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	14	11.6
20,001 – 40,000	52	42.8
40,001 – 60,000	34	28.1
มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001	21	17.3
สูงสุด = 63,000 ต่ำสุด = 19,000 ค่าเฉลี่ย = 36,540.75 S.D. = 19,254.214		
รายจ่ายจากภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	11	9.1
20,001 – 40,000	54	44.6
40,001 – 60,000	32	26.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001	24	19.8
สูงสุด = 62,000 ต่ำสุด = 18,000 ค่าเฉลี่ย = 29,500.87 S.D. = 20,147.357		
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	41	33.9
20,001 – 40,000	32	26.4
40,001 – 60,000	29	24.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001	19	15.7
สูงสุด = 65,000 ต่ำสุด = 15,000 ค่าเฉลี่ย = 18,550.45 S.D. = 18,547.425		

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การทำนา		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี	19	15.7
15 – 30 ปี	55	45.5
31 – 45 ปี	35	28.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 46 ปี	12	9.9
สูงสุด = 50 ต่ำสุด = 6ค่าเฉลี่ย = 18.8 4 S.D. = 12.502		
การอบรมเกษตรผู้นำ	121	
เคย		
การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นสามารถเป็นวิทยากรได้หรือไม่		
ได้	121	100.0
แหล่งเงินทุนของครัวเรือน ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
ของตนเอง	34	28.1
กู้จาก	87	71.9
ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน	72	54.6
สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	42	31.8
กองทุนหมู่บ้าน	18	13.6

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมดังนี้

ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 67.7 มีต้นทุนการผลิตข้าวระหว่าง 3,001 – 4,000 บาทต่อไร่ร้อยละ 27.3 มีต้นทุนการผลิตข้าวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาทต่อไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 5.0 ต้นทุน การผลิตข้าวมากกว่าหรือเท่ากับ4,001 บาทต่อไร่ โดยเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่มากที่สุด 4,200 บาทต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่น้อยที่สุด 2,800 บาทต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 2,820.56 บาทต่อไร่ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,200.821 บาทต่อไร่

รายได้จากภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 43.8 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 90,001 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 25.6 มีรายได้ระหว่าง 60,001 - 90,000 บาทต่อปี

ร้อยละ 20.7 มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 60,000 บาทต่อปี และน้อยที่สุดร้อยละ 9.9 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้จากภาคการเกษตรมากที่สุด 96,000 บาทต่อปี มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยที่สุด 29,000 บาทต่อปีมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย87,680.65 บาทต่อปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 30,251.122 บาทต่อปี

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 42.8 มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 40,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 28.1 มีรายได้ระหว่าง 40,001 –80,000 บาทต่อปีร้อยละ 17.3 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001 บาทต่อปี และน้อยที่สุดร้อยละ 11.6 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทต่อไร่โดยเกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรมากที่สุด 63,000 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยที่สุด 19,000 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 36,540.75 บาทต่อปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19,254.214 บาทต่อปี

รายจ่ายจากภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 44.6 มีรายจ่ายระหว่าง 20,001 – 40,000บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 26.4 มีรายจ่ายระหว่าง 40,001 –60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 19.8 มีรายจ่ายมากกว่าหรือเท่ากับ 60,001 และน้อยที่สุดร้อยละ 9.1 มีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,00 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรมากที่สุด 62,000บาทต่อปีมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรน้อยที่สุด 18,000 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,500.87 บาทต่อปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 20,147.357 บาทต่อปี

รายจ่ายนอกภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 33.9 มีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 26.4 มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 40,000 บาทต่อปี ร้อยละ 24.0 มีรายจ่ายระหว่าง 40,001 – 60,000 บาทต่อปี และน้อยที่สุดร้อยละ 15.7 มีรายจ่ายมากกว่าหรือเท่ากับ 60,001 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรมากที่สุด65,000บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรน้อยที่สุด 15,000บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 18,550.45 บาทต่อปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 18,547.425 บาทต่อปี

ประสบการณ์การทำนา พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 45.5 มีประสบการณ์ทำนาระหว่าง 15 – 30 ปี รองลงมาร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์การทำนาระหว่าง 31 – 45 ปี ร้อยละ 15.7 มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 9.9 มีประสบการณ์การทำนามากกว่าหรือเท่ากับ 46 ปี

การอบรมเกษตรผู้นำ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ผ่านการอบรมเกษตรผู้นำทุกคน

การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นสามารถเป็นวิทยากรได้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) สามารเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ได้

แหล่งเงินทุนของครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ส่วนมาก (ร้อยละ 71.9)กู้เงินเพื่อการทำการเกษตร โดยร้อยละ 54.6 กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รองลงมา ร้อยละ 31.8 กู้เงินจากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 13.6 กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเพียงร้อยละ28.1 ใช้เงินทุนของตนเอง

1.3 ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร

ปัจจัยทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมได้แก่ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรการรับองค์ความรู้ด้านการทำนา ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ปรากฏผลดังตาราง ที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์ฯ

n=121

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
เป็น	121	100.0
กลุ่มเกษตรกร	121	31.0
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	25	6.4
วิสาหกิจชุมชน	36	9.3
กลุ่มสมาชิก ธกส.	87	22.3
ศูนย์ข้าวชุมชน	121	31.0

จากตารางที่ 4.5 แสดงถึงข้อมูลทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมซึ่งผลการวิจัยพบว่า

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมด (ร้อยละ100.0) เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยร้อยละ 31.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและศูนย์ข้าวชุมชนเท่ากัน รองลงมาร้อยละ 22.3 เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. ร้อยละ 9.3 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและน้อยที่สุด ร้อยละ 6.4 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลการรับรู้ความรู้ด้านการทำนา

n =121

แหล่งความรู้	ระดับการรับรู้ความรู้					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	**มาก** จำนวน (ร้อยละ)	**ปานกลาง** จำนวน (ร้อยละ)	**น้อย** จำนวน (ร้อยละ)	**น้อยที่สุด** จำนวน (ร้อยละ)		
สื่อบุคคล						**3.93 (0.89)**	**มาก**
1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	72 (59.5)	49 (40.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.59 (0.49)	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน	56 (46.3)	56 (46.3)	9 (7.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.38 (0.72)	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่จากสถาบันการศึกษา	46 (38.0)	30 (24.8)	45 (37.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.00 (0.87)	มาก
4. เพื่อนบ้าน	45 (37.2)	21 (17.4)	26 (21.5)	21 (17.4)	8 (6.6)	3.61 (1.31)	มาก
5. ญาติพี่น้อง	14 (11.6)	29 (24.0)	40 (33.1)	25 (20.7)	13 (10.7)	3.04 (1.16)	ปานกลาง
สื่อสิ่งพิมพ์						**4.11 (0.87)**	**มาก**
1. แผ่นพับทางวิชาการ	59 (48.8)	35 (28.9)	27 (22.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.26 (0.80)	มากที่สุด
2. เอกสารวิชาการ	42 (34.7)	49 (40.5)	30 (24.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.09 (0.76)	มาก
3. วารสาร	54 (44.6)	24 (19.8)	31 (25.6)	12 (9.9)	0 (0.0)	3.99 (1.05)	มาก
สื่อมวลชน						**3.11 (0.98)**	**ปานกลาง**
1.วิทยุกระจายเสียง	5 (4.1)	37 (30.6)	32 (26.4)	24 (19.8)	23 (19.0)	2.80 (1.18)	น้อย
2. โทรทัศน์	26 (21.5)	34 (28.1)	47 (38.8)	13 (10.7)	1 (0.8)	3.58 (0.97)	ปานกลาง
3. หนังสือพิมพ์	5 (4.1)	20 (16.5)	60 (49.6)	36 (29.8)	0 (0.0)	2.95 (0.79)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=121

แหล่งความรู้	ระดับการรับรู้ความรู้					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	**มาก** จำนวน (ร้อยละ)	**ปานกลาง** จำนวน (ร้อยละ)	**น้อย** จำนวน (ร้อยละ)	**น้อยที่สุด** จำนวน (ร้อยละ)		
สื่อกิจกรรม						**4.39**	**มากที่สุด**
						(0.72)	
1. การฝึกอบรม	62	51	8	0	0	4.44	มากที่สุด
	(51.2)	(42.1)	(6.6)	(0.0)	(0.0)	(0.61)	
2. การสัมมนา	60	42	19	0	0	4.33	มากที่สุด
	(49.6)	(34.7)	(15.7)	(0.0)	(0.0)	(0.73)	
3. การเข้าชมนิทรรศการ	56	37	18	10	0	4.14	มาก
	(46.3)	(30.6)	(14.9)	(8.3)	(0.0)	(0.96)	
4. ทัศนศึกษาดูงาน	88	25	8	0	0	4.66	มากที่สุด
	(72.7)	(20.7)	(6.6)	(0.0)	(0.0)	(0.59)	
สื่อเทคโนโลยี						**4.13**	**มากที่สุด**
						(0.82)	
1. อินเตอร์เน็ต	92	21	8	0	0	4.69	มากที่สุด
	(76.0)	(17.4)	(6.6)	(0.0)	(0.0)	(0.58)	
2. ไลน์	39	41	38	3	0	3.95	มาก
	(32.2)	(33.9)	(31.4)	(2.5)	(0.0)	(0.86)	
3. เฟสบุ๊ค	45	20	37	19	0	3.75	มาก
	(37.2)	(16.5)	(30.6)	(15.7)	(0.0)	(0.86)	
เฉลี่ยรวม						3.95	มาก
						(0.85)	

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์ระดับการรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนาพบว่า การรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นสื่อ 5 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และสื่อเทคโนโลยี พบว่า

สื่อบุคคล คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากสื่อบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย3.93) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า สื่อบุคคลที่คณะกรรมการการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาในระดับมากที่สุดมี 2 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและ

เจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.59 และ 4.38 ตามลำดับ) ในระดับมาก 2 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสถาบันการศึกษาและเพื่อนบ้าน(ค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.61 ตามลำดับ)และในระดับปานกลาง 1 แหล่ง คือญาติ (ค่าเฉลี่ย 3.04)

สื่อสิ่งพิมพ์ คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย4.11) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนาในระดับมากที่สุด 1 แหล่ง คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย4.26) ในระดับมาก 2 แหล่ง ได้แก่ เอกสารวิชาการและวารสาร (ค่าเฉลี่ย 4.09และ 3.99 ตามลำดับ)

สื่อมวลชน คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากสื่อมวลชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย3.11) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า สื่อมวลชนที่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาในระดับมาก 1 แหล่ง คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.58) ในระดับปานกลาง 2 แหล่ง ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์

สื่อกิจกรรม คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากสื่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย4.38) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า สื่อกิจกรรมที่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาในระดับมากที่สุด3 กิจกรรม ได้แก่การทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 4.66, 4.44และ 4.33 ตามลำดับ) และในระดับมาก 1 แหล่ง คือ การเข้าชมนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 4.14)

สื่อเทคโนโลยี คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากสื่อเทคโนโลยีในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย4.25) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า สื่อเทคโนโลยีที่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการรับรู้ความรู้ด้านการทำนาในระดับมากที่สุดได้แก่ อินเตอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.69) และในระดับมาก 2 แหล่ง ได้แก่ ไลน์และเฟสบุ๊ค (ค่าเฉลี่ย 3.95 และ 3.75 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.7 สรุปข้อมูลการรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนา

แหล่งองค์ความรู้	**ระดับการรับรู้องค์ความรู้**	
	$\overline{X}$ **(S.D)**	**ความหมาย**
สื่อบุคคล	3.93 (0.89)	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

แหล่งองค์ความรู้	ระดับการรับรู้องค์ความรู้	
	$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
สื่อสิ่งพิมพ์	4.11 (0.87)	มาก
สื่อมวลชน	3.11 (.98)	ปานกลาง
สื่อกิจกรรม	4.39 (0.72)	มากที่สุด
สื่อเทคโนโลยี	4.25 (0.82)	มากที่สุด

จากที่ตารางที่ 4.7 สรุปข้อมูลการรับรู้ความรู้ด้านการทำนา พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้โดยผ่านสื่อกิจกรรมและสื่อเทคโนโลยีมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และ 4.25) รองลงมาเป็นการรับรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.93) และการรับรู้จากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11)

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ประเด็น	การดำเนินงาน	
	จำนวน	ร้อยละ
1. โครงสร้างองค์กร		
1.1 มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน	121	100.0
1.2 ศูนย์ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก	40	33.05
1.3 มีป้ายแสดงชื่อศูนย์	121	100.0
1.4 มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม	121	100.0
2. คณะกรรมการ		
2.1 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ	121	100.0
2.2 คณะกรรมการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มทักษะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร	121	100.0
2.3 คณะกรรมการมีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ	121	100.0
2.4 คณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์	121	100.0
3. การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้		
3.1 กำหนดกฎ/ระเบียบชัดเจนจากมติคณะกรรมการ	72	59.5
3.2 กำหนดกฎ/ระเบียบที่มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์	56	46.3
3.3 จัดทำระบบฐานข้อมูลของศูนย์	45	37.2
3.4 มีการสนับสนุนวัสดุในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ	89	73.5
3.5 อุปกรณ์ในศูนย์มีความพร้อมในการใช้งาน	78	64.4
3.6 คู่มือหรือเอกสารที่ให้ความรู้มีความเหมาะสมและเพียงพอ	40	33.0
3.7 มีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้	89	73.5
3.8 มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์	121	100.0
3.9 หลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน	121	100.0

ตารางที่ 4.**8** (ต่อ)

ประเด็น	การดำเนินงาน	
	จำนวน	ร้อยละ
4. ด้านการประสานงาน		
4.1 มีการร่วมกับตัวแทนหมู่บ้าน เกษตรกร จัดเวทีชุมชนเพื่อหาความต้องการ	98	80.9
4.2 มีการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในการจัดทำหลักสูตรและฐานการเรียนรู้	89	73.5
4.3 มีการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ สู่เกษตรกร	83	68.5
5. ด้านการประชาสัมพันธ์		
5.1 มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่	45	37.1
5.2 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนทราบทางหอกระจายข่าว	36	29.7
5.3 เลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเรื่องที่ประชาสัมพันธ์	74	61.1
5.4 มีการนำข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเป้าหมายการประชาสัมพันธ์มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	20	16.5

จากตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม พบว่ามีการดำเนินงาน 5 ด้าน ดังนี้

โครงสร้างองค์กร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมดใน 3 ประเด็น ดังนี้ มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน มีป้ายแสดงชื่อศูนย์มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 100.0) และร้อยละ 33.05 มีการจัดศูนย์ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก

คณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมดใน 5 ประเด็น ร้อยละ 100 ดังนี้ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการคณะกรรมการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มทักษะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรคณะกรรมการมีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์

การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมด 2 ประเด็น คือ มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์ และหลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน (ร้อยละ 100.0) รองลงมา ร้อยละ 73.5 มีการสนับสนุนวัสดุในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ และมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ร้อยละ 64.4 อุปกรณ์ในศูนย์มีความพร้อมในการใช้งานร้อยละ 59.5 กำหนดกฎ/ระเบียบชัดเจนจากมติคณะกรรมการ ร้อยละ 46.3 กำหนดกฎ/ระเบียบที่มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ร้อยละ 37.2 จัดทำระบบฐานข้อมูลของศูนย์และร้อยละ 33.0 คู่มือหรือเอกสารที่ให้ความรู้มีความเหมาะสมและเพียงพอ

ด้านการประสานงาน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการร่วมกับตัวแทนหมู่บ้านเกษตรกร จัดเวทีชุมชนเพื่อหาความต้องการ(ร้อยละ 80.9) รองลงมาร้อยละ 73.5 มีการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในการจัดทำหลักสูตรและฐานการเรียนรู้ และร้อยละ 68.5 มีการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ สู่เกษตรกร

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเรื่องที่ประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 61.1) รองลงมาร้อยละ 37.1 มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ร้อยละ 29.7 เลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเรื่องที่ประชาสัมพันธ์ และร้อยละ 16.5 มีการนำข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเป้าหมายการประชาสัมพันธ์มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานประชาสัมพันธ์

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมจำนวน 121 ราย ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

n=121

ประเด็นคำถาม	เฉลย	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		อันดับ
		จำนวนคน	ร้อยละ	
การบ่งชี้ความรู้				
1. การบ่งชี้ความรู้คือ การค้นหาว่า มีความรู้อะไรบ้างในองค์การ	✓	101	83.4	16
2. การบ่งชี้ความรู้มีอยู่เฉพาะในตำราเท่านั้น	✗	121	100.0	1
3. การบ่งชี้ความรู้ของศูนย์เป็นความต้องการของคณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง	✗	121	100.0	1
การแสวงหาความรู้				
4. การแสวงหาความรู้คือการเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์	✓	37	30.5	21
5. การแสวงหาความรู้จะต้องเป็นความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเท่านั้น	✗	121	100.0	1
6. การแสวงหาความรู้ หมายถึง การค้นหาให้พบหรือให้ได้ความรู้ ข้อมูลที่ต้องการ	✓	119	98.3	11
การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ				
7. ความรู้ที่ได้รับรู้มาต้องเก็บไว้เป็นความลับเฉพาะกลุ่ม	✗	110	90.9	15
8. จัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย	✓	121	100.0	1
9. กระบวนการในการนำเอาความรู้ที่ศูนย์ ต้องใช้ในการผลิตมารวบรวมให้เป็นระบบ แบ่งชนิดและประเภทความรู้และจัดเก็บเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ต้องการเรียนรู้	✓	121	100.0	1
การประมวลและกลั่นกรองความรู้				
10. การจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบหนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน	✓	121	100.0	1

ตารางที่ 4.9(ต่อ)

n=121

ประเด็นคำถาม	เฉลย	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		อันดับ
		จำนวนคน	ร้อยละ	
11. การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาวิชาการ	✗	54	44.6	20
12. ความรู้ที่เห็นได้เด่นชัด คือ หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน หรือในไฟล์คอมพิวเตอร์	✓	98	80.9	17
การเข้าถึงความรู้				
13. การเข้าถึงความรู้ต้องเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เท่านั้น	✗	121	100.0	1
14. เกษตรกรสามารถเลือกรับเฉพาะความรู้ที่ต้องการได้	✓	57	47.1	19
15. เกษตรกรได้ประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้	✓	98	80.9	17
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้				
16. การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่แต่ละคนมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน	✓	121	100.0	1
17. ความรู้ที่ฝังลึกคือ ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล	✓	114	94.2	13
18. ความรู้ที่มีหรือได้รับรู้มาต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอด	✓	121	100.0	1
การเรียนรู้				
19. การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์โดยไม่จำเป็นต้องประยุกต์อะไรอีก	✗	113	93.3	14
20. การจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตได้	✓	121	100.0	1
21. การเรียนรู้จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ซึ่งจะไปเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น	✓	117	96.6	12

จากตารางที่ 4.9 ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมปรากฏผลดังนี้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ตอบถูกต้องใน 10 ประเด็น ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้มีอยู่เฉพาะในตำราเท่านั้น 2) การบ่งชี้ความรู้ของศูนย์เป็นความต้องการของคณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง 3) การแสวงหาความรู้จะต้องเป็นความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเท่านั้น 4) จัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย 5) กระบวนการในการนำเอาความรู้ที่ศูนย์ ต้องใช้ในการผลิตมารวบรวมให้เป็นระบบ แบ่งชนิดและประเภทความรู้และจัดเก็บเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ต้องการเรียนรู้ 6) การจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบหนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน 7) การเข้าถึงความรู้ต้องเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เท่านั้น 8) การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่แต่ละคนมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน 9) ความรู้ที่มีหรือได้รับรู้มาต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดและ 10) การจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตได้

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.3) ตอบถูกต้องในประเด็นการแสวงหาความรู้ หมายถึง การค้นหาให้พบหรือให้ได้ความรู้ ข้อมูลที่ต้องการ

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.6) ตอบถูกต้องในประเด็นการเรียนรู้จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ซึ่งจะไปเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94.2) ตอบถูกต้องในประเด็นความรู้ที่ฝังลึกคือ ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.3) ตอบถูกต้องในประเด็นการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์โดยไม่จำเป็นต้องประยุกต์อะไรอีก

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.9) ตอบถูกต้องในประเด็นความรู้ที่ได้รับรู้มาต้องเก็บไว้เป็นความลับเฉพาะกลุ่ม

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.4) ตอบถูกต้องในประเด็นการบ่งชี้ความรู้คือ การค้นหาว่า มีความรู้อะไรบ้างในองค์การ

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 80.9) ตอบถูกต้องในประเด็นความรู้ที่เห็นได้เด่นชัด คือ หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน หรือในไฟล์คอมพิวเตอร์ และเกษตรกรได้ประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบครึ่ง (ร้อยละ 47.1) ตอบถูกต้องในประเด็นเกษตรกรสามารถเลือกรับเฉพาะความรู้ที่ต้องการได้

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบครึ่ง (ร้อยละ 44.6) ตอบถูกต้องในประเด็นความรู้ที่เห็นได้เด่นชัด คือ หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน หรือในไฟล์คอมพิวเตอร์

คณะกรรมการศูนย์ฯ หนึ่งในสาม (ร้อยละ 30.5) ตอบถูกต้องในประเด็นการแสวงหาความรู้คือการเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์

เมื่อพิจารณาระดับเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม โดยรวมคะแนนที่ได้ของคณะกรรมการศูนย์ฯ แต่ละคนนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อแสดงระดับความรู้ของคณะกรรมการศูนย์ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

n=121

จำนวนข้อที่ตอบถูกต้อง (ระดับความรู้)	**จำนวนที่ตอบถูกต้อง (คน)**	**ร้อยละ**
1-7 คะแนน (ระดับน้อย)	21	17.4
8-14 คะแนน (ระดับปานกลาง)	38	31.4
15– 21 คะแนน (ระดับมาก)	62	51.2
คะแนนสูงสุด =20 ต่ำสุด = 14 ค่าเฉลี่ย = 17.12 S.D.= 6.211		

จากตารางที่ 4.10 ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ เกินครึ่ง (ร้อยละ 51.2) มีความรู้อยู่ในระดับมาก ตอบถูกระหว่าง 15-21 ข้อ รองลงมาร้อยละ 31.4 มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางตอบถูกระหว่าง 8-14 ข้อ ร้อยละ 17.4 มีความรู้อยู่ในระดับน้อย ตอบถูกระหว่าง 1-7 ข้อ โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ ตอบถูกน้อยสุด 14 ข้อ ตอบถูกสูงสุด 20 ข้อ เฉลี่ยตอบถูก 17.12 ข้อ

ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลในการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมจำนวน 121ราย ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 กระบวนการจัดการความรู้

n=121

การดำเนินกิจกรรม	การปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การบ่งชี้ความรู้		
1.1 การกำหนดองค์ความรู้ในเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้	85	70.2
1.2 การประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ	41	33.8
1.3 การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์	65	81.7
1.4 คณะกรรมการศูนย์พิจารณาดำเนินการจัดการความรู้	47	38.8
1.5 การประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้	48	39.6
2.การแสวงหาความรู้		
2.1 ภายนอก		
1) การศึกษาดูงาน	98	80.9
2) การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา	98	80.9
3) ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร	121	100.0
2.2 ภายใน		
1)เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ	121	100.0
2) เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์	121	100.0
3.การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ		
3.1 เก็บไว้ในตัวบุคคล(จดจำ)	121	100.0
3.2 บันทึกในสมุดส่วนตัว	12	9.9
3.3 บันทึกเป็นเอกสารของศูนย์	10	8.2
3.4 บันทึกภาพกระบวนการผลิต / จัดบอร์ด	12	9.9
3.5 เก็บข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์	24	19.8
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้		
4.1 การเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องครบถ้วน	0	0
4.2 ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน	0	0
4.3 การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้	87	71.9

ตารางที่ 4.11(ต่อ)

n=121

การดำเนินกิจกรรม	การปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
5. การเข้าถึงความรู้		
5.1 จากคู่มือ , แผ่นพับ ให้กับผู้ที่สนใจ	32	26.4
5.2 จากบอร์ดประชาสัมพันธ์	10	8.26
5.3 การทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	10	8.26
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้		
6.1 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	121	100.0
6.2 ผ่านการประชุมศูนย์	121	100.0
6.3 ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานที่ศูนย์โดยวิธีการสาธิตขั้นตอนการผลิตอย่างละเอียด	45	37.1
6.4 จัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน	45	37.1
6.5 เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน	121	100.0
7. การเรียนรู้		
7.1 เพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การ	98	80.9
7.2 นำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้	118	97.5
7.3 นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	107	88.4

จากตารางที่ 4.11 การดำเนินการในกระบวนการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมปรากฏผลดังนี้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ในการศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสารเรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการเก็บไว้ในตัวบุคคล(จดจำ)การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้โดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการประชุมศูนย์ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน

รองลงมาคณะกรรมการศูนย์ฯร้อยละ 97.5 คณะกรรมการศูนย์ฯปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยนำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 88.4 ปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยนำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 81.7 ปฏิบัติเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 80.9 ปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การและการแสวงหาความรู้โดยการศึกษาดูงานการเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 71.9 ปฏิบัติเกี่ยวกับการประมวลและกลั่นกรองความรู้โดยการประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 70.2 ปฏิบัติเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้โดยการกำหนดองค์ความรู้ในเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 39.6 ปฏิบัติเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้โดยการประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 38.8 ปฏิบัติเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้โดยคณะกรรมการศูนย์พิจารณาดำเนินการจัดการความรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 37.1 ปฏิบัติเกี่ยวกับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้โดยถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานที่ศูนย์โดยวิธีการสาธิตขั้นตอนการผลิตอย่างละเอียดและจัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 33.8 ปฏิบัติเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้โดยการประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 26.4 ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้โดยการจัดทำคู่มือ , แผ่นพับ ให้กับผู้ที่สนใจ

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 19.8 ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยการเก็บข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 9.9 ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยการบันทึกในสมุดส่วนตัวและบันทึกภาพกระบวนการผลิต / จัดบอร์ด

คณะกรรมการศูนย์ฯ ร้อยละ 8.26 ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยการบันทึกเป็นเอกสารของศูนย์ และการเข้าถึงความรู้โดยการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ และจัดทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่มีการปฏิบัติในประเด็นการประมวลและกลั่นกรองความรู้การเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องครบถ้วนปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมจำนวน 121 ราย ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

n=121

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัย (จำนวน / ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
ด้านวัฒนธรรมองค์กร						**4.35 (0.739)**	**มากที่สุด**
1. วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล	48 (39.7)	35 (28.9)	31 (25.6)	7 (5.8)	0 (0)	4.02 (0.943)	มาก
2. วัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้	65 (53.7)	48 (39.7)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.57 (0.615)	มากที่สุด
3. พฤติกรรมและการสื่อสาร ที่แสดงออกเป็นวัฒนธรรมมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้	0 (0.0)	35 (28.9)	23 (19.0)	42 (34.8)	21 (17.3)	2.47 (0.220)	น้อย
4. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง	63 (52.1)	35 (28.9)	23 (19.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.33 (0.778)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12(ต่อ)

n=121

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัย (จำนวน / ร้อยละ) 5	4	3	2	1	$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
ด้านผู้นำ						**4.46 (0.635)**	**มากที่สุด**
1. มีความเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับการจัดการความรู้	57 (47.1)	56 (46.3)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.40 (0.613)	มากที่สุด
2. มีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความรู้	59 (48.8)	35 (28.9)	27 (22.3)	0 (0)	0 (0)	4.26 (0.803)	มากที่สุด
3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ	89 (73.6)	24 (19.8)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.66 (0.597)	มากที่สุด
4. เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อการจูงใจสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี	94 (77.7)	19 (15.7)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.71 (0.583)	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้						**4.03 (0.989)**	**มาก**
1. โทรศัพท์มือถือ	36 (29.8)	21 (17.4)	12 (9.9)	29 (35)	23 (19.0)	3.14 (1.536)	ปานกลาง
2. กล้องถ่ายรูป	55 (45.5)	5 (4.1)	28 (23.1)	12 (9.9)	21 (17.4)	3.50 (1.555)	มาก

ตารางที่ 4.12(ต่อ)

n=121

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัย (จำนวน / ร้อยละ) 5	4	3	2	1	$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
3. เครื่องบันทึกวีดิโอ	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.57 (0.615)	มากที่สุด
4. คอมพิวเตอร์	67 (55.4)	46 (38.0)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.48 (0.620)	มากที่สุด
5. ระบบอินเตอร์เน็ต	62 (51.2)	51 (42.1)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.44 (0.618)	มากที่สุด
ด้านการวัดผล						**4.54 (0.646)**	**มากที่สุด**
1. มีการวัดผลของการจัดการความรู้	60 (49.6)	42 (34.7)	19 (15.7)	0 (0)	0 (0)	4.33 (0.736)	มากที่สุด
2. มีการทบทวนและประเมินผลการจัดการความรู้	86 (71.1)	27 (22.3)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.64 (0.603)	มากที่สุด
3. มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้	88 (72.7)	25 (20.7)	8 (6.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66 (0.599)	มากที่สุด
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน						**4.68 (0.605)**	**มากที่สุด**
1. ระบบงานที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	92 (76.0)	21 (17.4)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.69 (0.589)	มากที่สุด
2. มีการแต่งตั้งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการความรู้	78 (64.5)	26 (21.5)	17 (14.0)	0 (0)	0 (0)	4.50 (0.731)	มากที่สุด
3. มีอาคารสถานที่เพื่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้	92 (76.0)	21 (17.4)	8 (6.6)	100 (38.0)	163 (62.0)	4.69 (0.589)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=121

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัย (จำนวน / ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
4. มีเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้	111 (91.7)	2 (1.7)	8 (6.6)	100 (38.0)	163 (62.0)	4.85 (0.510)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมปรากฏผลดังนี้

ด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย4.35) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ปัจจัย ได้แก่วัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.57 และ 4.33 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมาก 1 ปัจจัย คือ วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 4.02) และอยู่ในระดับน้อย 1 ปัจจัย คือ พฤติกรรมและการสื่อสาร ที่แสดงออกเป็นวัฒนธรรมมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

ด้านผู้นำ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย4.46) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ปัจจัย ได้แก่ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อการจูงใจสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ มีความเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับการจัดการความรู้มีการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ และมีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.71, 4.66, 4.40, 4.28 และ 4.26 ตามลำดับ)

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย4.03) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ปัจจัย ได้แก่เครื่องอัดวีดิโอ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเตอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.57, 4.48 และ 4.44 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมาก 1 ปัจจัย คือ กล้องถ่ายรูป (ค่าเฉลี่ย 3.50) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ปัจจัย คือ โทรศัพท์มือถือ

ด้านการวัดผล พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านการวัดผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย4.54) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ปัจจัย ได้แก่ มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้มีการทบทวนและประเมินผลการจัดการความรู้มีการวัดผลของการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.66, 4.64 และ 4.33 ตามลำดับ)

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย4.68) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ปัจจัย ได้แก่ มีเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระบบงานที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีอาคารสถานที่เพื่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ และมีการแต่งตั้งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.85, 4.69 และ 4.50 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.13 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

ปัจจัย	**ระดับความสำคัญ**	
	$\overline{X}$ **(S.D)**	**ความหมาย**
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.35 (.7439)	มากที่สุด
ด้านผู้นำ	4.46 (0.635)	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้	4.03 (0.989)	มาก
ด้านการวัดผล	4.54 (0.646)	มากที่สุด
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.68 (0.550)	มากที่สุด
รวม	**4.41 (0.250)**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4.13 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้พบว่า ภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้มากที่สุดอยู่ใน 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการวัดผล ด้านผู้นำ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (4.68, 4.54, 4.46, 4.35) รองลงมาเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ในระดับมาก (4.03)

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

6.1 ปัญหา

การวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมจำนวน 121ราย ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 ระดับของปัญหาการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์

n=121

ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน /ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
การบ่งชี้ความรู้						**3.28 (0.922)**	**ปานกลาง**
1. การการบ่งชี้ความรู้ไม่สอดคล้องเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้	26 (21.5)	0 (0.0)	17 (14.0)	35 (28.9)	43 (35.5)	2.42 (1.504)	น้อย
2. ไม่มีการประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ	0 (0.0)	0 (0.0)	15 (12.4)	45 (37.2)	61 (50.4)	1.61 (0.698)	น้อยที่สุด
3. การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.53 (0.619)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=121

ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
4. คณะกรรมการศูนย์ไม่มีการพิจารณาดำเนินการจัดการความรู้	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.46 (0.707)	มากที่สุด
5. การประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้	32 (26.4)	8 (6.6)	57 (47.1)	24 (19.8)	0 (0)	3.39 (1.083)	ปานกลาง
การแสวงหาความรู้						**1.77 (0.616)**	น้อยที่สุด
ภายนอก	0	0	13	69	39	1.78	น้อย
1. การศึกษาดูงาน	(0.0)	(0.0)	(10.7)	(57.0)	(32.2)	(0.621)	ที่สุด
2. การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา	0 (0.0)	0 (0.0)	9 (7.4)	27 (22.3)	85 (70.2)	1.37 (0.620)	น้อยที่สุด
3. ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร	14 (11.6)	10 (8.3)	79 (65.3)	18 (14.9)	0 (0.0)	3.16 (0.820)	ปานกลาง
ภายใน	0	0	3	22	96	1.23	น้อย
4. เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ	(0.0)	(0.0)	(2.5)	(18.2)	(79.3)	(0.478)	ที่สุด
5. เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (3.3)	32 (26.4)	85 (70.2)	1.33 (0.538	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=121

ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ						**4.57 (0.615)**	มากที่สุด
1. อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.57 (0.615)	มากที่สุด
2. การจัดประเภทความรู้ให้สอดคล้องกับผู้ใช้ความรู้	78 (65.4)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.57 (0.615	มากที่สุด
การประมวลและกลั่นกรองความรู้						**4.28 (0.689)**	**มากที่สุด**
1. การเรียบเรียง และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี	46 (38.0)	48 (39.7)	27 (22.3)	0 (0.0)	0 (0)	4.15 (0.763)	มาก
2. ความรู้มีความครบถ้วนเที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้อง และตรงตามความต้องการของผู้ใช้	59 (0.0)	54 (44.60)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.42 (0.615)	มากที่สุด
การเข้าถึงความรู้						**4.61 (0.550)**	มากที่สุด
1. การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ของศูนย์	72 (59.5)	41 (33.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.52 (0.620)	มากที่สุด
2. การประชาสัมพันธ์ความรู้ของศูนย์ผ่านสื่อต่าง ๆ	85 (70.2)	35 (28.9)	1 (0.8)	0 (0)	0 (0)	4.69 (0.480)	มากที่สุด
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้						**2.33 (0.581)**	น้อย
1. ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน	2 (1.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	54 (44.6)	65 (53.7)	1.49 (0.593)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=121

ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					$\overline{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้						**2.33 (0.581)**	น้อย
1. ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน	2 (1.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	54 (44.6)	65 (53.7)	1.49 (0.593)	น้อยที่สุด
2. ผ่านการประชุมศูนย์	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0)	55 (45.5)	66 (54.5)	1.45 (0.500)	น้อยที่สุด
3. ผ่านการศึกษาดูงานระหว่างศูนย์	39 (32.2)	52 (43.0)	30 (24.8)	0 (0)	0 (0)	4.07 (0.754)	มาก
4. จัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน	82 (67.8)	31 (25.6)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.61 (0.610)	มากที่สุด
การเรียนรู้						**4.46 (0.626)**	มากที่สุด
1. ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การ	53 (43.8)	35 (28.9)	8 (6.6)	15 (12.4)	10 (8.3)	3.71 (1.285)	มาก
2. นำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.45 (0.632)	มากที่สุด
3. นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	78 (64.5)	35 (28.9)	8 (6.6)	0 (0)	0 (0)	4.47 (0.620)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.14 ระดับของปัญหาการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

การบ่งชี้ความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์ และคณะกรรมการศูนย์ไม่มีการพิจารณาดำเนินการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.53 และ 4.46 ตามลำดับ) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการบ่งชี้อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.39) มีปัญหาน้อย 1 ประเด็น คือ การการบ่งชี้ความรู้ไม่สอดคล้องเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้(ค่าเฉลี่ย 2.42) และปัญหาน้อยที่สุด 1 ประเด็น คือ ไม่มีการประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.61)

การแสวงหาความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการแสวงหาความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร (ค่าเฉลี่ย 3.16) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาดูงาน การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์ และเรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 1.78, 1.37, 1.33 และ 1.23 ตามลำดับ)

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการจัดการความรู้ให้เป็นระบบอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูลและการจัดประเภทความรู้ให้สอดคล้องกับผู้ใช้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.57)

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ความรู้มีความครบถ้วน เที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้อง และตรงตามความต้องการของผู้ใช้(ค่าเฉลี่ย 4.42) มีปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การเรียบเรียง และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี (ค่าเฉลี่ย 4.15)

การเข้าถึงความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการเข้าถึงความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการ

เข้าถึงความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่การประชาสัมพันธ์ความรู้ของศูนย์ผ่านสื่อต่าง ๆ และการส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.69 และ 4.52 ตามลำดับ)

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ จัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน (ค่าเฉลี่ย 4.61)มีปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ ผ่านการศึกษาดูงานระหว่างศูนย์ มีปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน และผ่านการประชุมศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.49 และ 1.45 ตามลำดับ)

การเรียนรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และนำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.47 และ 4.45 ตามลำดับ)มีปัญหาการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การ (ค่าเฉลี่ย 3.71)

ตารางที่ 4.15 สรุปปัญหาที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

ปัญหา	**ระดับของปัญหา**	
	$\overline{X}$ **(S.D)**	**ความหมาย**
การบ่งชี้ความรู้	3.28 (0.922)	ปานกลาง
การแสวงหาความรู้	1.77 (.616)	น้อยที่สุด
การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	4.57 (0.615)	มากที่สุด
การประมวลและกลั่นกรองความรู้	4.28 (0.689)	มากที่สุด
การเข้าถึงความรู้	4.61 (0.550)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 สรุปปัญหาที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

ปัญหา	ระดับของปัญหา	
	$\overline{X}$ **(S.D)**	**ความหมาย**
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	2.33 (0.581)	น้อยที่สุด
การเรียนรู้	4.46 (0.626)	มากที่สุด
รวม	**3.61 (1.17)**	**มาก**

จากตารางที่ 4.15 สรุปปัญหาในการจัดการความรู้ พบว่า ภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่า มีปัญหามากที่สุดอยู่ใน 4 ด้าน คือ การเข้าถึงความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเรียนรู้ การจัดการความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (4.61, 4.57, 4.46, 4.28) รองลงมาเป็นด้านการบ่งชี้ความรู้ในระดับปานกลาง (3.28) และมีปัญหาน้อยที่สุด 2 ด้าน คือ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการแสวงหาความรู้ (2.33 และ 1.77)

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนมจำนวน 102 ราย ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

ตารางที่ 4.16 ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

n=102

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ลำดับที่
ต่อเจ้าหน้าที่			
เจ้าหน้าที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้กระบวนการการจัดการความรู้ให้มากขึ้นโดยมีการฝึกปฏิบัติบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ในด้านการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง	35	34.4	1
ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้	28	27.5	2
เจ้าหน้าที่ควรดำเนินบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. ในการจัดการความรู้	20	19.6	3
ต่อหน่วยงาน			
สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน	12	11.7	4
ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำชุดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบประจำศูนย์เรียนรู้ฯ	7	6.8	5
รวม	**150**	**100.0**	

จากตารางที่ 4.14 พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้นำมาเรียงลำดับ พบว่า ร้อยละ 34.4 เจ้าหน้าที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้กระบวนการการจัดการความรู้ให้มากขึ้น โดยมีการฝึกปฏิบัติบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ในด้านการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นอันดับ 1 รองลงมาร้อยละ 27.5 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้ร้อยละ 19.6 เจ้าหน้าที่ควรดำเนินบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. ในการจัดการความรู้ร้อยละ 11.7 สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน ร้อยละ 6.8 ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำชุดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบประจำศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

บทที่ 5
สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง “การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม” สรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม (2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม (3) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม (4) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม (5) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม (6) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม จำนวน 11 ศูนย์ จำนวน 173 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 121 ราย เป็นการสุ่มคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1.3 สรุปผลการศึกษา

1.3.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

คณะกรรมการฯ เกินครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 49.84 ปี เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว เกือบครึ่งมีการศึกษาระดับตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)

1.3.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์ฯ

คณะกรรมการศูนย์ฯมากกว่าครึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.57 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.32 คน ทั้งหมดมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง เกินครึ่งมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 24.56 ไร่ คณะกรรมการศูนย์ฯ เกินครึ่งมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 15.4 ไร่ เกือบครึ่งใช้พันธุ์ข้าวมะลิขาว 105 ส่วนใหญ่ใช้วิธีดำนา ผลผลิตข้าว เฉลี่ย 389.24 กิโลกรัมต่อไร่ หนึ่งในสี่จำหน่ายข้าวให้กับโรงสี ต้นทุนการผลิตข้าว เฉลี่ย 3,820.56 บาทต่อไร่ รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 87,68.65 บาทต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 36,540.75 บาทต่อปี รายจ่ายจากภาคการเกษตร เฉลี่ย 29,500.87 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 18,55.45 บาทต่อปี มีประสบการณ์ทำนาเฉลี่ย 18.8 ปี ทั้งหมด ผ่านการอบรมเกษตรผู้นำทุกคน ทั้งหมดสามารเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ได้ เกินครึ่งกู้เงินเพื่อการทำการเกษตรจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

1.3.3 ปัจจัยทางสังคมของคณะกรรมการศูนย์ฯ

คณะกรรมการศูนย์ฯทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การรับรู้ความรู้ด้านการทำนาจากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นประเด็นสื่อที่มีการรับรู้มากที่สุด คือ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสัมมนา และสื่อเทคโนโลยี ได้แก่ อินเตอร์เน็ต สื่อที่อยู่ในระดับมาก คือ สื่อสิ่งพิมพ์ คือ แผ่นพับ และสื่อบุคคลได้รับองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน และสื่อที่มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง คือ สื่อมวลชน คือ โทรทัศน์

1.3.4 การวิเคราะห์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม พบว่ามีการดำเนินงาน 5 ด้าน ดังนี้

1) โครงสร้างองค์กรมีการดำเนินการทั้งหมดใน 3 ประเด็น ดังนี้ มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน มีป้ายแสดงชื่อศูนย์ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม

2) คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมดใน 4 ประเด็น ดังนี้ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะกรรมการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มทักษะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร คณะกรรมการมีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์

3) การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ มีการดำเนินการทั้งหมด 2 ประเด็น คือ มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์ และหลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน

4) ด้านการประสานงาน มีการดำเนินการร่วมกับตัวแทนหมู่บ้าน เกษตรกร จัดเวทีชุมชนเพื่อหาความต้องการ

5) ด้านการประชาสัมพันธ์ มีการดำเนินการเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเรื่องที่ประชาสัมพันธ์

1.3.5 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมดตอบถูกต้องใน 10 ประเด็น ได้แก่ 1)การบ่งชี้ความรู้มีอยู่เฉพาะในตำราเท่านั้น 2) การบ่งชี้ความรู้ของศูนย์เป็นความต้องการของคณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง 3) การแสวงหาความรู้จะต้องเป็นความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเท่านั้น 4) จัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย 5) กระบวนการในการนำเอาความรู้ที่ศูนย์ ต้องใช้ในการผลิตมารวบรวมให้เป็นระบบ แบ่งชนิดและประเภทความรู้และจัดเก็บเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ต้องการเรียนรู้ 6) การจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบหนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน 7) การเข้าถึงความรู้ต้องเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เท่านั้น 8) การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่แต่ละคนมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน 9) ความรู้ที่มีหรือได้รับรู้มาต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอด และ 10) การจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตได้

1.3.6 กระบวนการจัดการความรู้

การดำเนินการในกระบวนการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม มีการดำเนินการ ดังนี้ การแสวงหาความรู้ในการศึกษาจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยการเก็บไว้ในตัวบุคคล (จดจำ) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการประชุมศูนย์ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน

1.3.7 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านผู้นำ ด้านการวัดผล และด้านโครงสร้างพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

มีปัญหาด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีปัญหาด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และด้านการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

มีปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

มีปัญหาด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

มีปัญหาด้านการแสวงหาความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ต่อเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้นำมาเรียงลำดับ พบว่า เจ้าหน้าที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้กระบวนการการจัดการความรู้ให้มากขึ้นโดยมีการฝึกปฏิบัติบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ในด้านการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ต่อหน่วยงาน สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา “การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม” สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

คณะกรรมการฯ เกินครึ่งเป็นเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกรอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ทำการเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แต่ไม่สอดคล้องกับอังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และนงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า มีสัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย

คณะกรรมการฯ มีอายุเฉลี่ย 49.84 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของนงณพร ทับทิมทวีโชค(2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า มีอายุเฉลี่ย 46.45 ปี และอังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีอายุเฉลี่ย 51.31 ปี อาจเป็นเพราะคณะกรรมการฯ ที่ดำเนินงานภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจะเป็นเกษตรกรที่อายุไม่มากนักเนื่องจากในการบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรกรในชุมชนคัดเลือก

เกษตรกรที่มีความคล่องตัว สามารถเดินทางเข้าร่วมการฝึกอบรม สัมมนาและเป็นตัวแทนในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาคีได้ จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรัตน์ ชูรัตน์ (2559, น. 620) ทำการศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุเฉลี่ย 39.90 ปี

คณะกรรมการฯ เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว ซึ่งสอดคล้องเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และนงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เนื่องจากตามช่วงอายุ ระหว่าง 41 – 50 ปี เป็นช่วงอายุที่มีความพร้อมในการมีครอบครัว

คณะกรรมการฯ เกือบครึ่งมีการศึกษาระดับตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ซึ่งไม่สอดคล้องอัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554, น. 60) การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม อังคณา สุวานิช (2556 น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น.11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา : บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา เนื่องมาจากการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ฯ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ อ่านออกเขียนคล่อง พื้นฐานของคณะกรรมการศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จึงจบการศึกษาในระดับที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษา

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

คณะกรรมการศูนย์ฯมากกว่าครึ่ง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.57 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของสกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.81 คน และนงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่า จำนวนสมาชิก ในครัวเรือนเฉลี่ย 4.69 คน

คณะกรรมการศูนย์ฯมากกว่าครึ่ง มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.32 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกับอังคณา สุวานิช (2556, น. 1-2) ทำการศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า แรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.29 คน และสกาวรัตน์ เมืองงาม (2555, น. 87) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น. 47) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีจำนวนแรงงาน ในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกินครึ่งมีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 396.54 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของอัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา : บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า ผลผลิต 317.56 กิโลกรัมต่อไร่

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกินครึ่งมีต้นทุนการผลิตข้าว 3,820.56 บาทต่อไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของอัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557, น. 11-18) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา : บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง พบว่า ต้นทุนทั้งหมด เท่ากับ 3,509 บาทต่อไร่

คณะกรรมการศูนย์ฯ เกือบครึ่งมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 87,680.65 บาทต่อปี ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของนงณพร ทับทิมทวีโชค (2556, น. 62) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร พบว่ามีรายได้รวมครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 86,678.21 บาท

2.3 ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เพราะว่าการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ถือว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรคณะกรรมการทุกท่านจึงเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

การรับรู้องค์ความรู้ด้านการทำนาจากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นสื่อ 5 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคลเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ คือ แผ่นพับ สื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสัมมนา สื่อเทคโนโลยี ได้แก่ อินเตอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558, น.: 48) ศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

จากสื่อต่าง ๆ ของเกษตรกรในประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่ง รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการเข้าชมนิทรรศการ รองลงมา จากการศึกษาดูงาน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า เกษตรกรส่วนมากรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ 2) เกษตรกรทั้งหมดมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสาร รองลงมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร และ 3) เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรในทุกขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรม ในอันดับแรก จากสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมา คือ สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกร โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะปัจจุบันเกษตรกรมีการเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้มากขึ้น มีอุปกรณ์เครื่องมือที่หาได้เอง อย่างไรก็ตามเกษตรกรบางส่วนก็ยังคงรับรู้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน ซึ่งการรับรู้ข่าวสารการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ แผ่นพับการทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสัมมนา ยังคงมีบทบาทสำคัญ จึงควรพิจารณาใช้ช่องทางสื่อเหล่านี้ในการสร้างการรับรู้เรียนรู้ของเกษตรกร เพราะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและต้นทุนไม่สูงมากนัก และการรับองค์ความรู้จากสื่ออินเตอร์เน็ตและยูทูปมากขึ้น อาจเนื่องมาจากมีการอัพโหลดคลิบวิดีโอด้านเทคโนโลยีการเกษตร นวัตกรรมทางการเกษตรผ่านช่องทางสื่อนี้มากขึ้น เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.4 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

โครงสร้างองค์กร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมดใน 3 ประเด็น ดังนี้ มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน มีป้ายแสดงชื่อศูนย์ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม เพราะว่าการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนที่ตั้งศูนย์ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้พื้นที่ตั้งแปลงเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้และเป็นแปลงเรียนรู้เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตร สามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ ทำให้เกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์ฯ ได้เห็นสภาพจริง การใช้

เทคโนโลยีในการผลิตข้าว ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน

คณะกรรมการ พบว่า มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเนื่องมาจากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นของชุมชน บริหารจัดการเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นของชุมชน จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้มีความชัดเจนเพื่อให้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่

ในด้านการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มทักษะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งเน้นพัฒนาและขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรโดยมุ่งเน้นให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการและเกษตรกรต้นแบบ จะได้รับการอบรมและศึกษาดูงานจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะและเป็นประสบการณ์นำมาถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้

คณะกรรมการมีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานร่วมกับหน่วยงานภาคีจึงได้กำหนดให้ทุกศูนย์เรียนรู้ฯ มีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เป็นกลไกส่งเสริมการเกษตรในการบูรณาการวิชาการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ

การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการทั้งหมด 2 ประเด็น คือ มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์ และหลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน ซึ่งหลักสูตรการเรียนรู้เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น ส่วนฐานเรียนรู้เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรการจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้แสดงของจริง และใช้ในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเนื่องได้

ในการจัดคู่มือหรือเอกสารที่ให้ความรู้มีความเหมาะสมและเพียงพอนั้น ยังพบว่าในศูนย์เรียนรู้ฯ ยังไม่ได้จัดทำคู่มือที่ได้จากองค์ความรู้ของเกษตรต้นแบบ เอกสารวิชาการที่มีอยู่ในศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคี

2.5 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์

คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมด สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องใน 10 ประเด็น ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้มีอยู่เฉพาะในตำราเท่านั้น 2) การบ่งชี้ความรู้ของศูนย์เป็นความต้องการของคณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง 3) การแสวงหาความรู้จะต้องเป็นความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเท่านั้น 4) จัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย 5) กระบวนการในการนำเอาความรู้ที่ศูนย์ ต้องใช้ในการผลิตมารวบรวมให้เป็นระบบ แบ่งชนิดและประเภทความรู้และจัดเก็บเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ต้องการเรียนรู้ 6) การจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบหนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน 7) การเข้าถึงความรู้ต้องเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เท่านั้น 8) การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่แต่ละคนมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน 9) ความรู้ที่มีหรือได้รับรู้มาต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอด และ 10) การจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตได้ และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั่นแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจการจัดการความรู้ อาจเป็นเพราะการจัดการความรู้มีการดำเนินอยู่แล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเป็นผู้มีภารกิจหลักในการกระตุ้นให้กระบวนการการจัดการความรู้เกิดขึ้นในชุมชน โดยปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้ หรือเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดให้เกิดการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน

ในประเด็นการแสวงหาความรู้คือการเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์ฯ คณะกรรมการศูนย์ฯ ตอบถูกน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะเข้าใจว่าการแสวงหาความรู้คือการเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์ฯ เท่านั้น แต่การแสวงหาความรู้นั่นเป็นการกำหนดวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ การจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใช้ และการสร้างความรู้ขึ้นจากความรู้เดิมที่มีอยู่หรือนำความรู้จากภายนอกองค์การมาใช้เพื่อให้องค์การมีความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มี

2.6 กระบวนการจัดการความรู้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมด ปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ในการศึกษาจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการเก็บไว้ในตัวบุคคล (จดจำ) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ผ่านการประชุมศูนย์ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ฉิมพลี (2555) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนด

ผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ (2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ (4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ (5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินกระบวนการจัดการความรู้ที่แฝงอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ยังไม่เข้าใจว่ากระบวนใดหมายถึงขั้นตอนใด เจ้าหน้าที่จึงต้องมีการสร้างความรู้และความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อสร้างแนวคิดให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อต่อยอดในการดำเนินการจัดการความรู้ในชุมชนได้มากขึ้น

คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่มีการปฏิบัติในประเด็นการประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องครบถ้วน ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อาจเป็นเพราะการประมวลผลจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่คอยชี้แนะแนวทางการเรียบเรียง ปรับเนื้อหาให้มีความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา เมืองรื่น (2552) ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณี เครือข่ายศูนย์กสิกรรมธรรมชาติจังหวัดระยอง พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนจะเป็นไปในลักษณะของการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้เรื่องของการจัดการดินจากคนสู่คน โดยการพูดคุย แนะนำ และการให้ลงมือปฏิบัติจริง จนเกิดความชำนาญและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ทันที และจะมีการนำความรู้ถ่ายทอดต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการรวบรวมหรือดึงความรู้ต่าง ๆ มาทำให้เป็นเนื้อหาที่เหมาะสม แล้วนำความรู้ที่ปฏิบัติจริงแล้วเก็บไว้ในตัวบุคคลหรือการจดบันทึกจากนั้นก็มีการแยกแยะข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายแก่การถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ที่จะถ่ายทอดสู่ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ โดยมีรูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้ในบริบทของเครือข่าย คือ (1) การเรียนรู้ 2) การปฏิบัติ 3) การกลั่นกรองหรือทดลอง และ 4) การถ่ายทอดความรู้ นำมาถ่ายทอดความรู้ที่จะมีการขยายเครือข่ายไปอย่างต่อเนื่องและมีรูปแบบของการเรียนรู้และถ่ายทอดอย่างไม่รู้จักจบสิ้นเป็นเกลียวแห่งความรู้ในบริบทของชุมชน

คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการเข้าถึงความรู้จากบอร์ดประชาสัมพันธ์ และการทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังน้อยอยู่ อาจเป็นเพราะการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์และข่าวสารต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์น้อย

และอยู่ในวงจำกัด เฉพาะที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านข้าวในจังหวัดนครพนม ส่งผลให้การเข้าถึงความรู้ยังมีน้อย

2.7 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

ด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรืองและศราวุธ สังข์วรรณะ (2560 ,น. 234 – 235) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จากค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา คือ โครงสร้างองค์กร ภาวะผู้นำ วัดผลและประเมินผล เทคโนโลยี นโยบายการจัดการความรู้ และแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ด้านผู้นำ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสาข์ คงทน (2556, น. 120) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของบุคลากรฝ่ายสารสนเทศคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จากการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยด้านการวัดและประเมินผล

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าในภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นว่าทุกปัจจัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสาข์ คงทน (2556, น.120) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของบุคลากรฝ่ายสารสนเทศคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล จากการศึกษา พบว่า ด้านที่บุคลากรเห็นว่าจะส่งผลให้การจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติงานดีขึ้นได้มากที่สุดนั้น คือ ด้านเทคโนโลยี

ด้านการวัดผล พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านการวัดผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานิวจัยของสุมาลี บุญเรืองและศราวุธ สังข์วรรณะ (2560, น.234 – 235) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ปัจจัยด้านวัดผลและประเมินผล อยู่ใน

ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หน่วยงานคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความรู้กับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ องค์กรมีการติดตามและประเมินผลในการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินทิพย์ ธิติพงศ์วณิช (2552) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ และการวัดผล ทั้ง 3 ปัจจัยส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่จะช่วยให้การจัดเก็บความรู้เป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งการจัดประเภทให้สอดคล้องกับผู้ใช้ คณะกรรมการศูนย์ฯ ยังไม่เข้าใจในการจัดประเภท กลุ่มเป้าหมายในการใช้นำความรู้ไปใช้ จึงเป็นปัญหามากที่สุดในการจัดการความรู้

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นความรู้มีความครบถ้วน เที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้อง และตรงตามความต้องการของผู้ใช้ การจัดทำหลักสูตรมาจากความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนอยู่แล้ว แต่ศูนย์เรียนรู้ยังพบปัญหาในประเด็นความรู้ที่มีความเที่ยงตรง ทันสมัย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีในพื้นที่ คอยติดตามให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงข้อมูลให้มีความถูกต้อง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับเกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ได้

การเรียนรู้ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและนำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรต้นแบบยึดติดกับประสบการณ์ความชำนาญในการทำการเกษตรของตนเองเมื่อได้รับความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา การ

นำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ยังทำได้ยาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องกระตุ้นให้เปิดเกษตรกรต้นแบบเปิดรับความก้าวหน้าและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาในการจัดการจัดความรู้ประเด็นการดำเนินงานของศูนย์ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ และด้านการประชาสัมพันธ์ และประเด็นกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการเรียนรู้

3.1.1 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ผลข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า หน่วยงานควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรระหว่างจังหวัด / อำเภอ โดยใช้วิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญ เพื่อการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมให้มีกิจกรรมการจัดการความรู้และบทบาทของคุณอำนวยอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ผู้ไม่เข้าใจการดำเนินการจัดการความรู้สามารถเรียนรู้/เข้าใจวิธีการได้อย่างทั่วถึง และส่งเสริมให้เกิดเป็นเครือข่ายจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้เห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในหน่วยงานอย่างจริงจัง เพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เปิดกว้างและบุคลากรทุกระดับสามารถเข้าถึงได้สนับสนุนงบประมาณในการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่ดำเนินการจัดการความรู้ (KM) จนประสบความสำเร็จ กับศูนย์เรียนรู้ฯ ต่างอำเภอที่ยังไม่ได้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ

3.1.2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ผลข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า สื่อที่สร้างการรับรู้ได้มากที่สุด คือ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน ดังนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรมีบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีสื่อกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ การสร้างความเข้าใจในการจัดการความรู้ ควรมุ่งเน้นการใช้สื่อกิจกรรมให้มากขึ้น และมีความต่อเนื่อง การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและการสร้างระบบสารสนเทศ IT ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่ายจะสามารถใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมได้เป็นอย่างดี โดยใช้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมวางระบบการจัดการความรู้

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 จากการวิจัยพบว่า คณะกรรมศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ แต่จะพบปัญหาในการดำเนินการจัดการความรู้ โดยเฉพาะการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ในการเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องครบถ้วน และกาปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งพบว่าไม่มีการปฏิบัติเลย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้แบบเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบประเด็นปัญหาในการไม่ปฏิบัติการประมวลและกลั่นกรองความรู้ของคณะกรรมการศูนย์ฯ

3.2.2 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลการจัดการความรู้เฉพาะคณะกรรมการศูนย์ฯ ควรมีการจัดการความรู้เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้ได้ชุดองค์ความรู้เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561). “สรุปสาระสำคัญโครงการตามนโยบายสำคัญ (Agenda) 15 โครงการ”. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). “คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร” กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). คู่มือโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร” กรุงเทพฯ : กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร.

กนกพร ฉิมพลี (2555) “รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา” ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552) “การจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล” กองพัฒนาคุณภาพ

จรินทร์ อาสาทรงธรรม (2548) "การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในมุมมองนักบริหารรุ่นใหม่” นักบริหาร. 25 ,1 (มกราคม-มีนาคม)

จินดา ขลิบทอง. (2554). “การนำสารสนเทศและสื่อไปใช้ในการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารสอนชุดวิชา สารสนเทศและสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมการเกษตร* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชวาล แพรัตนกุล. (2552). “เทคนิคการวัดผล”. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก

ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง. (2558). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชมภูนุช หุ่นนาค (2560) “การสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม” วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549) “องค์การแห่งความรู้ จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ” พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : รัตนไตร

ทองคำ พิลากรณ์. (2555). ความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่หลังนาของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธีระ รุญเจริญ. (2550) “ความเป็นมืออาชีพในการจัดแบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา” กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์ (2548) “ การประยุกต์นิเทศศาสตร์ด้านการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา” หน่วยที่ 2 ใน ประมวลสาระชุดวิชาการประยุกต์นิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนา เล่มที่ 1 นนทบุรี สาขาวิชานิเทศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธวัชชัย หล่อวิจิตร (2551) “การจัดการความรู้ : ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoP)”. เอกสารประกอบการอบรมสัมมนา, สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

บูรชัย ศิริมหาสาคร. (2550). การทำ CoP เพื่อจัดการความรู้ในองค์กร. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547) “การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ” กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ

บุญถม คำภาค. (2558). *การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน (2558) “การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร” วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2558

ปัญญา เมืองรื่น (2552) "การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณีเครือข่ายศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ จังหวัดระยอง" การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเวศ วะสี. (2548). การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพและความสุข. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

ประพนธ์ ผาสุขยืด (2549) “การจัดการความรู้ ฉบับมือใหม่หัดขับ” พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ใยไหม.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) “การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้” กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด

พรทิพย์ อุดมสิน (2555) "รูปแบบ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการความรู้เพื่องานส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 2 นนทบุรีมหาวิทยาลุยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริม การเกษตรและสหกรณ์

ไพโรจน์ ชลาลักษณ์ (2551) “การจัดการความรู้ : สังกัปทางทฤษฎี” นครปฐม : บริษัท เพชรเกษมพริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด

วิจารณ์ พานิช (2549) “การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ”. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม

_____. (2547). การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

_____. (2546). “การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจบนฐานความรู้”. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

นงณพร ทับทิมทวีโชค (2556) “ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร” วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ) คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นภาภรณ์ หะวานนท์ (2550) “ทฤษฎีฐานราก : ทางเลือกในการสร้างองค์ความรู้” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แปลนโมทีฟ.

นิภาพร มะลิซ้อน (2560) “การใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศิริรัตน์ ชูรัตน์. (2559) การใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร. *วารสารแก่นเกษตร*, (44), 1.

ศิราภรณ์ กุลจิตติวิรัช (2555) “การจัดการความรู้การทอผ้าย้อมครามบ้านโนนสะอาด ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555) “การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี

สุประภาดา โชติมณี (2554) “Modern KM applications in business management : จัดการความรู้อย่างไรให้ใช้ได้ผลกับทุกระบบ” กรุงเทพฯ : พงษ์วรินทร์การพิมพ์ จำกัด.

สุมาลี บุญเรือง ศราวุธ สังข์วรรณะ (2560) “ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2560

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม. (2560). รายงานประจำปี 2559. (อัดสำเนา)

_____. (2559) “สรุปผลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดนครพนม”. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต.

สำนักงานจังหวัดนครพนม (2560) “สรุปรายงานตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปี 2560 -2564”. (อัดสำเนา)

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์ (2557) “การใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษา บ้านปาบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง” วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5

อภิชาติ ใจอารีย์. (2557). "รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี"วารสารการเมืองการปกครอง, ปีที่ 4, ฉบับที่ 2, มีนาคม - สิงหาคม 2014, หน้า 241-258

อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ (2554) “การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อังคณา สุวานิช (2556) “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท”. ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์☐☐☐

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่องการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าว

ในจังหวัดนครพนม

โดย: ว่าที่ร้อยตรีภัครชานนท์ สายแก้ว รหัส 2599001183

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อการติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น

3. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการศูนย์

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์

ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ศูนย์

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมายถูกในวงเล็บ (✓) หน้าข้อความที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถาม และ/หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง (.....)ของแต่ละคำถามเพื่อให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการศูนย์ฯ

1. เพศ

☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

3. สถานภาพสมรส

☐ (1) โสด ☐ (2) สมรส ☐ (3) หม้าย/หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษา

☐ (1) ประถมศึกษา ☐ (2) มัธยมศึกษา

☐ (3) ปวส./อนุปริญญา ☐ (5) ปริญญาตรี

☐ (6) สูงกว่าปริญญาตรี ☐ (7) อื่นๆ (ระบุ)……..

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน

6. จำนวนแรงงานในครัวเรือน ..... คน

7. จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน รวม ..... ไร่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. พื้นที่ตนเอง ..... ไร่ ☐ 2. พื้นที่เช่า ..... ไร่

☐ 3. พื้นที่สาธารณะ ..... ไร่ ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ ..... ไร่

8. พื้นที่ปลูกข้าว

☐ 1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ15 ไร่ ☐ 2. 16 – 25ไร่

☐ 3. 26– 35ไร่ ☐ 4. มากกว่า 36 ไร่ ขึ้นไป

9. พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์

☐ 1. กข.6 ☐ 2. มะลิขาว 105 ☐ 3. อื่น ๆ ระบุ .....

10.วิธีการปลูกข้าว

☐ 1. นาดำ ☐ 2. นาหว่าน

☐ 3. นาโยน ☐ 4. นาหยอด

11. ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่

☐ 1. น้อยกว่า 300 กิโลกรัมต่อไร่ ☐ 2. 301 – 400 กิโลกรัมต่อไร่

☐ 3. 401 – 500 กิโลกรัมต่อไร่ ☐ 4. มากกว่า 501 กิโลกรัมต่อไร่ ขึ้นไป

12. แหล่งจำหน่ายข้าว (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ชุมชน ☐ 2. โรงสี ☐ 3. สหกรณ์การเกษตร

☐ 4. สหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้าธกส. (สกต.) ☐ 5. อื่น ๆ ระบุ .....

13. ต้นทุนการผลิตข้าว

☐ 1. น้อยกว่า 3,000 บาทต่อไร่ ☐ 2. 3,001 – 4,000 บาทต่อไร่

☐ 3. มากกว่า 4,001 บาทต่อไร่ขึ้นไป

14. รายได้จากภาคการเกษตร

☐ 1. น้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี ☐ 2. 30,001 – 60,000 บาทต่อปี

☐ 3. 60,001 – 90,000 บาทต่อปี ☐ 4. มากกว่า 90,001 บาทขึ้นไป

15. รายได้นอกภาคการเกษตร

☐ 1. น้อยกว่า 20,000 บาทต่อปี ☐ 2. 20,001 – 40,000 บาทต่อปี

☐ 3. 40,001 – 60,000 บาทต่อปี ☐ 4. มากกว่า 60,001 บาทขึ้นไป

16. รายจ่ายภาคการเกษตร

☐ 1. น้อยกว่า 20,000 บาทต่อปี ☐ 2. 20,001 – 40,000 บาทต่อปี

☐ 3. 40,001 –60,000 บาทต่อปี ☐ 4. มากกว่า 60,001 บาทขึ้นไป

17. รายจ่ายนอกภาคการเกษตร

☐ 1. น้อยกว่า 20,000 บาทต่อปี ☐ 2. 20,001 – 40,000 บาทต่อปี

☐ 3. 40,001 – 60,000 บาทต่อปี ☐ 4. มากกว่า 60,001 บาทขึ้นไป

18.ประสบการณ์ในการทำนา..... ปี

19. การอบรมเกษตรผู้นำ

☐ 1.เคย ☐ 2.ไม่เคย

20. การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นสามารถเป็นวิทยากรได้หรือไม่

☐ 1.ได้ ☐2.ไม่ได้

21. แหล่งเงินทุนของครัวเรือน

☐ 21.1 ของตนเอง

☐ 21.2 กู้จาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 21.2.1 ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน ☐ 21.2.2 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

☐ 21.2.3 กองทุนหมู่บ้าน ☐ 21.2.4 บริษัท ห้าง ร้าน

☐ 21.2.5 นายทุน/พ่อค้า ☐ 21.2.6 ญาติ พี่ น้อง/เพื่อนบ้าน

☐ 21.2.7 อื่นๆ(ระบุ).....

22. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

☐ (1) ไม่เป็น ☐ (2) เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ได้แก่

☐ (2.1) กลุ่มเกษตรกร ☐ (2.2) กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

☐ (2.3) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ☐ (2.4) กลุ่มสมาชิก ธกส.

☐ (2.5) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ☐ (2.6) อื่นๆ (ระบุ).....

23.ท่านได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนามาจากที่ใด

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ระดับการรับความรู้				
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สื่อบุคคล 1.1 ญาติพี่น้อง							
1.2 เพื่อนบ้าน							
1.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ							
1.4 เจ้าหน้าที่จากสถาบันการศึกษา							
1.5 เจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน							
2. สื่อสิ่งพิมพ์ 2.1 เอกสารวิชาการ							
2.2 แผ่นพับทางวิชาการ							
2.3 วารสาร							
2.4 จดหมายข่าว							
3. สื่อมวลชน 3.1 วิทยุกระจายเสียง							
3.2 โทรทัศน์							
3.3 หนังสือพิมพ์							
4. สื่อกิจกรรม 4.1 การฝึกอบรม							
4.2 การสัมมนา							
4.3 การเข้าชมนิทรรศการ							
4.4 ทัศนศึกษาดูงาน							
5. สื่อเทคโนโลยี 5.1 อินเทอร์เน็ต							
5.2 ไลน์							
5.3 เฟสบุ๊ค							

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ประเด็น	การดำเนินงาน	
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ
1. ด้านโครงสร้างองค์กร		
1.1 มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน		
1.2 ศูนย์ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก		
1.3 มีป้ายแสดงชื่อศูนย์		
1.4 มีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรม		
1.5 อื่นๆระบุ.....		
2. ด้านคณะกรรมการ		
2.1 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ		
2.2 คณะกรรมการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มทักษะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร		
2.3 คณะกรรมการมีการประชุมและพบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ		
2.4 คณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์		
2.5 อื่นๆระบุ.....		
3. ด้านการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้		
3.1 กำหนดกฎ/ระเบียบชัดเจนจากมติคณะกรรมการ		
3.2 กำหนดกฎ/ระเบียบที่มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงแตามสถานการณ์		
3.3 จัดทำระบบฐานข้อมูลของศูนย์		
3.4 มีการสนับสนุนวัสดุในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ		
3.5 อุปกรณ์ในศูนย์มีความพร้อมในการใช้งาน		
3.6 คู่มือหรือเอกสารที่ให้ความรู้มีความเหมาะสมและเพียงพอ		
3.7 มีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้		
3.8 มีการร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์		
3.9 หลักสูตรและฐานเรียนรู้มีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน		
3.10 อื่นๆระบุ.....		

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ประเด็น	การดำเนินงาน	
	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ
4. ด้านการประสานงาน		
4.1 มีการร่วมกับตัวแทนหมู่บ้าน เกษตรกร จัดเวทีชุมชนเพื่อหาความต้องการ		
4.2 มีการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในการจัดทำหลักสูตรและฐานการเรียนรู้		
4.3 มีการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ สู่เกษตรกร		
4.4 อื่นๆระบุ.....		
5. ด้านการประชาสัมพันธ์		
5.1 มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่		
5.2 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนทราบทางหอกระจายข่าว		
5.3 เลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเรื่องที่ประชาสัมพันธ์		
5.4 มีการนำข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเป้าหมายการประชาสัมพันธ์มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานประชาสัมพันธ์		
5.5 อื่นๆระบุ.....		

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์

<u>คำชี้แจง</u> พิจารณาว่าข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยตอบว่า **ถูก** หรือ **ผิด โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ในตารางตามความคิดเห็น (** ถูก/ ผิด)

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้	ความรู้ความเข้าใจ	
		ถูก	ผิด
การบ่งชี้ความรู้			
1	การบ่งชี้ความรู้คือ การค้นหาว่า มีความรู้อะไรบ้างในองค์การ		
2	การบ่งชี้ความรู้มีอยู่เฉพาะในตำราเท่านั้น		
3	การบ่งชี้ความรู้ของศูนย์เป็นความต้องการของคณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง		
การแสวงหาความรู้			
4	การแสวงหาความรู้คือการเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์		
5	การแสวงหาความรู้จะต้องเป็นความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเท่านั้น		
6	การแสวงหาความรู้ หมายถึง การค้นหาให้พบหรือให้ได้ความรู้ ข้อมูลที่ต้องการ		
การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ			
7	ความรู้ที่ได้รับรู้มาต้องเก็บไว้เป็นความลับเฉพาะกลุ่ม		
8	จัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย		
9	กระบวนการในการนำเอาความรู้ที่ศูนย์ ต้องใช้ในการผลิตมารวบรวมให้เป็นระบบ แบ่งชนิดและประเภทความรู้และจัดเก็บเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ต้องการเรียนรู้		
การประมวลและกลั่นกรองความรู้			
10	การจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบหนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน		
11	การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาวิชาการ		
12	ความรู้ที่เห็นได้เด่นชัด คือ หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน หรือในไฟล์คอมพิวเตอร์		
การเข้าถึงความรู้			
13	การเข้าถึงความรู้ต้องเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เท่านั้น		
14	เกษตรกรสามารถเลือกรับเฉพาะความรู้ที่ต้องการได้		
15	เกษตรกรได้ประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้		

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของคณะกรรมการศูนย์(ต่อ)

<u>คำชี้แจง</u> พิจารณาว่าข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยตอบว่า
ถูก หรือ **ผิด โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ในตารางตามความคิดเห็น (** ถูก/ ผิด)

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้	ความรู้ความเข้าใจ	
		ถูก	ผิด
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้			
16	การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่แต่ละคนมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน		
17	ความรู้ที่ฝังลึกคือ ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล		
18	ความรู้ที่มีหรือได้รับรู้มาต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอด		
การเรียนรู้			
19	การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์โดยไม่จำเป็นต้องประยุกต์อะไรอีก		
20	การจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการผลิตได้		
21	การเรียนรู้จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ซึ่งจะไปเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น		

<u>ตอนที่ 4</u> กระบวนการจัดการความรู้

<u>คำชี้แจง</u> ฟังข้อความต่อไปนี้และพิจารณาว่าข้อความใดที่ท่านปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้ โดย [ให้เติมเครื่องหมาย ✓ในตารางตามความเป็นจริง]

ท่านได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต่อไปนี้หรือไม่	**ปฏิบัติ**	**ไม่ปฏิบัติ**
1. การบ่งชี้ความรู้		
1.1 การกำหนดองค์ความรู้ในเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้		
1.2 การประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ		
1.3 การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์		
1.4 คณะกรรมการศูนย์พิจารณาดำเนินการจัดการความรู้		
1.5 การประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้		
2. การแสวงหาความรู้		
2.1 ภายนอก		
1) การศึกษาดูงาน		
2) การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา		
3) ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร		
2.2 ภายใน		
1) เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ		
2) เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์		
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ		
3.1 เก็บไว้ในตัวบุคคล(จดจำ)		
3.2 บันทึกในสมุดส่วนตัว		
3.3 บันทึกเป็นเอกสารของศูนย์		
3.4 บันทึกภาพกระบวนการผลิต / จัดบอร์ด		
3.5 เก็บข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์		

<u>ตอนที่ 4</u> กระบวนการจัดการความรู้ (ต่อ)

คำชี้แจง ฟังข้อความต่อไปนี้และพิจารณาว่าข้อความใดที่ท่านปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้ โดยให้เติมเครื่องหมาย ✓ในตารางตามความเป็นจริง

ประเด็นคำถาม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้		
4.1 การเรียบเรียง ตัดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องครบถ้วน		
4.2 ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน		
4.3 การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้		
5. การเข้าถึงความรู้		
5.1 จากทำคู่มือ , แผ่นพับ ให้กับผู้ที่สนใจ		
5.2 จากบอร์ดประชาสัมพันธ์		
5.3 การทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้		
6.1 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้		
6.2 ผ่านการประชุมศูนย์		
6.3 ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานที่ศูนย์โดยวิธีการสาธิตขั้นตอนการผลิตอย่างละเอียด		
6.4 จัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน		
6.5 เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน		
7. การเรียนรู้		
7.1 เพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การ		
7.2 นำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้		
7.3 นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น		

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

<u>คำชี้แจง</u> จงใส่ระดับความคิดเห็นของท่านว่าปัจจัยแต่ละด้านดังต่อไปนี้มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวของท่านในระดับใด

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ด้านวัฒนธรรมองค์กร					
1.1 วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล					
1.2 วัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้					
1.3 พฤติกรรมและการสื่อสาร ที่แสดงออกเป็นวัฒนธรรมมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้					
1.4 ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง					
2. ด้านผู้นำ					
2.1 มีความเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับการจัดการความรู้					
2.2 มีการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้					
2.3 มีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆในการจัดการความรู้					
2.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ					
2.5 เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อการจูงใจสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี					

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้

<u>คำชี้แจง</u> จงใส่ระดับความคิดเห็นของท่านว่าปัจจัยแต่ละด้านดังต่อไปนี้มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวของท่านในระดับใด

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	ระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการความรู้					
3.1 โทรศัพท์มือถือ					
3.2 กล้องถ่ายรูป					
3.3 เครื่องบันทึกวีดิโอ					
3.4 คอมพิวเตอร์					
3.5 ระบบอินเตอร์เน็ต					
4. ด้านการวัดผล					
4.1 มีการวัดผลของการจัดการความรู้					
4.2 มีการทบทวนและประเมินผลการจัดการความรู้					
4.3 มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้					
5. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน					
5.1 ระบบงานที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
5.2 มีการแต่งตั้งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการความรู้					
5.3 มีอาคารสถานที่เพื่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้					
5.4 มีเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้					

ตอนที่ 6 ปัญหาในการจัดการความรู้ของศูนย์ และข้อเสนอแนะ

<u>คำชี้แจง</u> จงใส่ระดับความคิดเห็นของท่านว่าปัญหาในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวแต่ละด้านของท่านในระดับใด

ปัญหา	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การบ่งชี้ความรู้					
1.1 การการบ่งชี้ความรู้ไม่สอดคล้องเรื่องที่ศูนย์ต้องการเรียนรู้					
1.2 ไม่มีการประกาศนโยบายในการกำหนดองค์ความรู้ที่ศูนย์ต้องการ					
1.3 การหาความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ของคณะกรรมการศูนย์					
1.4 คณะกรรมการศูนย์ไม่มีการพิจารณาดำเนินการจัดการความรู้					
1.5 การประกาศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่คณะกรรมการศูนย์จำเป็นต้องเรียนรู้					
2. การแสวงหาความรู้					
2.1 ภายนอก					
1) การศึกษาดูงาน					
2) การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา					
3) ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร					
2.2 ภายใน					
1) เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ					
2) เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์					
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ					
3.1 อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล					
3.2 การจัดประเภทความรู้ให้สอดคล้องกับผู้ใช้ความรู้					
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้					
4.1 การเรียบเรียง และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี					
4.2 ความรู้มีความครบถ้วน เที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้อง และตรงตามความต้องการของผู้ใช้					

ตอนที่ 6 ปัญหาในการจัดการความรู้ของศูนย์ และข้อเสนอแนะ

<u>คำชี้แจง</u> จงใส่ระดับความคิดเห็นของท่านว่าปัญหาในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวแต่ละด้านของท่านในระดับใด

ปัญหา	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. การเข้าถึงความรู้					
5.1 การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ของศูนย์					
5.2 การประชาสัมพันธ์ความรู้ของศูนย์ผ่านสื่อต่าง ๆ					
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้					
6.1 ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน					
6.2 ผ่านการประชุมศูนย์					
6.3 ผ่านการศึกษาดูงานระหว่างศูนย์					
6.4 จัดทำเอกสารความรู้สำหรับแลกเปลี่ยน					
7. การเรียนรู้					
7.1 ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์การ					
7.2 นำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและฐานการเรียนรู้					
7.3 นำความรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น					

ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสิค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม

ต่อเจ้าหน้าที่

.....

.....

ต่อหน่วยงาน

.....

.....

.....

****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ว่าที่ร้อยตรีภัครชานนท์ สายแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	29 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตรบัณฑิต (พืชศาสตร์-พืชสวน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ปีการศึกษา 2550
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ